

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’NİN 2011 SONRASI SURİYE YÖNELİK ASKERİ HAREKATLAR VE TÜRKİYE-
ABD İLİŞKİLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Damla YILMAZ

EYLÜL – 2025

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’NİN 2011 SONRASI SURİYE YÖNELİK ASKERİ HAREKATLAR VE TÜRKİYE-
ABD İLİŞKİLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Damla YILMAZ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erol KALKAN

EYLÜL-2025

TRABZON

ONAY

Damla YILMAZ tarafından hazırlanan “Türkiye’nin 2011 Sonrası Suriye’ye Yönelik Askeri Harekatları” adlı bu Çalışma 24.11.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvan – Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Doç. Dr. Erol KALKAN	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Elif GÜRDAL LİMON	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Vahit GÜNTAY	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Haydar AKYAZI

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Damla YILMAZ

18.09.2025

ÖNSÖZ

Bu tez, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi güvenlik politikalarını ve bu politikaların Türkiye-ABD ilişkilerine yansımalarını analiz etmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmada, özellikle Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı Harekâtları gibi beş büyük operasyonun gerekçeleri, stratejik hedefleri ve diplomatik sonuçları incelenmiştir. Türkiye'nin güvenlik politikalarının sınır bölgelerindeki etkileri ve bu operasyonlara ABD'nin verdiği tepkiler, resmi açıklamalar, diplomatik belgeler ve medya raporları ışığında sistematik olarak değerlendirilmiştir.

Tez, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde hazırlanmış olup, doküman analizi ve nitel içerik analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda TBMM tutanakları, Türkiye ve ABD hükümetlerinin resmi basın açıklamaları, NATO ve Birleşmiş Milletler raporları, düşünce kuruluşlarının analizleri, akademik çalışmalar ve medya içerikleri birincil ve ikincil veri olarak kullanılmıştır. Elde edilen veriler, realizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcı yaklaşım gibi uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde yorumlanmıştır. Böylelikle çalışma, hem teorik hem de pratik açıdan çok katmanlı bir analiz ortaya koymuştur.

Araştırma sürecinde yalnızca operasyonların askeri boyutları değil, aynı zamanda diplomatik, söylemsel ve kurumsal boyutları da ele alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, Türkiye'nin Suriye politikasını ve Türkiye-ABD ilişkilerindeki dönüşümü kapsamlı bir şekilde ortaya koyarak literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu tezin hazırlanma sürecinde bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren değerli danışmanım Doç. Dr. Erol KALKAN'a, desteklerini esirgemeyen hocalarıma ve çalışma süresince sabır ve anlayış gösteren aileme teşekkür ederim. Ayrıca, araştırma sürecinde katkı sağlayan tüm kurum ve kişilere minnettarlığımı sunarım. Tezimin, uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları alanında araştırma yapan akademisyenler, politika yapımcılar ve ilgili diğer araştırmacılar için faydalı bir kaynak olmasını temenni ederim.

Eylül 2025

Damla YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	X

GİRİŞ.....	1-3
------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN TASARIMI, LİTERATÜR TARAMASI, YÖNTEM.....	4-29
1.1. Çalışmanın Amacı ve Tasarım	4
1.1.1. Çalışmanın Ana Sorunsalı ve Hipotezler	4
1.2. Literatür Taraması	7
1.3. Araştırmanın yöntemi ve Veri Toplama Süreci.....	13
1.3.1. Nitel Araştırma Yaklaşımı.....	14
1.3.2. Doküman Analizi Yöntemi	16
1.3.3. Nitel İçerik Analizi Tekniği	20
1.3.4. Veri Toplama Süreci.....	22
1.3.5. Geçerlilik ve güvenlik.....	25
1.3.6. Etik Boyut.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

2. TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	30-41
2.1. Realizm	31

2.1.1. Klasik realizm: Güç, Çıkar, Akıl Yürütme	32
2.1.2. Yapısal Realizm (Neorealizm): Anarşi ve Yetenek Dağılımı	33
2.2. Güvenlik Yaklaşımı, Ulusal Güvenlik ve Güvenlik İkilemi	35
2.2.1. Güvenlik kavramının genişlemesi	35
2.2.2. Ulusal güvenlik ve sınır güvenliği.....	35
2.2.3. Güvenlik İkileminin Teorik Çerçevesi	35
2.2.3.1.Türkiye–ABD İlişkilerinde Güvenlik İkilemi	36
2.2.4. Caydırıcılık Unsuru	36
2.2.5. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Yaklaşımı.....	38
2.2.6. Kurumsalcı Yaklaşım.....	40

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

3. TÜRKİYE’NİN 2011 SONRASI SURIYE’YE ASKERİ OPERASYONLARI.....	42-55
3.1. Şah Fırat Operasyonu.....	43
3.2. Fırat Kalkanı Operasyonu	44
3.3. Zeytin Dalı Operasyonu.....	46
3.4. Barış Pınarı Operasyonu	48
3.5. Bahar Kalkanı Operasyonu	51

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE–ABDİLİŞKİLERİNİNSURIYEPOLİTİKALARIÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	56-71
4.1. Şah-Fırat Operasyonu’na ABD’den Gelen Tepkiler	57
4.2. Fırat Kalkanı Operasyonu’na ABD’den Gelen Tepkiler	59

4.3. Zeytindalı Operasyonu’na ABD’den Gelen Tepkiler	61
4.4. Barış Pınarı Operasyonu’na ABD’den Gelen Tepkiler	64
4.5. Bahar Kalkanı Operasyonu’na ABD’den Gelen Tepkiler	67
SONUÇ	72
KAYNAKÇA	84
ÖZGEÇMİŞ	89

ÖZET

Bu tez çalışması, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi güvenlik politikalarını ve bu politikaların Türkiye-ABD ilişkilerine etkilerini kapsamlı bir biçimde analiz etmektedir. Araştırma, 2011-2020 yılları arasında gerçekleştirilen Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı harekâtlarını kronolojik bir çerçevede ele alarak, operasyonların gerekçelerini, stratejik hedeflerini ve diplomatik yansımalarını incelemektedir.

Çalışmada, Türkiye'nin güvenlik merkezli politikalarının sınır bölgelerinde oluşturduğu dönüşüm ve bu süreçte ABD'nin tepkileri sistematik bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, ABD'nin operasyonlara yönelik tutumu, diplomatik açıklamalar, resmi belgeler, TBMM tutanakları, uluslararası raporlar, düşünce kuruluşu analizleri ve medya içerikleri üzerinden ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Araştırma nitel araştırma yaklaşımı temel alınarak yürütülmüştür. Veri toplama yöntemi olarak doküman analizi, analiz tekniği olarak ise nitel içerik analizi kullanılmıştır. Veriler, teorik çerçevede belirlenen temalar doğrultusunda kodlanarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın kuramsal temeli, Realizm/Neorealizm, Kopenhag Okulu'nun Güvenlikleştirme Teorisi ve Kurumsalcılık yaklaşımlarına dayandırılmıştır. Bu teoriler aracılığıyla Türkiye'nin Suriye politikası hem güç ve güvenlik arayışları, hem söylemsel tehdit inşaları, hem de kurumsal mekanizmalar üzerinden bütüncül bir biçimde analiz edilmiştir.

Elde edilen bulgular, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının sınır güvenliğinde kısmi bir iyileşme sağladığını, ancak ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği askeri ve siyasi desteğin müttefiklik ilişkilerinde ciddi bir güven bunalımı yarattığını göstermektedir. Türkiye-ABD ilişkilerinde ortaya çıkan müttefiklik krizi, NATO mekanizmalarının işlevselliğinin sınırlı kaldığını da ortaya koymuştur.

Bu çalışma, literatürdeki mevcut parçalı ve tek boyutlu analizleri aşarak, operasyonlar düzeyinde çok katmanlı ve kronolojik bir değerlendirme sunmakta; böylece hem akademik literatüre hem de politika yapıcılar için pratik bilgi üretimine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sınır Ötesi Harekât, Güvenlik Politikası, Realizm, Güvenlikleştirme, Kurumsalcılık

ABSTRACT

This thesis analyzes Turkey's cross-border security policies towards Syria after 2011 and examines the impact of these policies on Turkey–U.S. relations. The study focuses on five major military operations — Shah Euphrates, Operation Euphrates Shield, Operation Olive Branch, Operation Peace Spring, and Operation Spring Shield — conducted between 2011 and 2020, evaluating their justifications, strategic objectives, and diplomatic consequences within a chronological framework.

The research systematically explores the transformation of Turkey's border security policies and the U.S. responses to these operations. In this context, U.S. reactions were analyzed through official statements, diplomatic documents, parliamentary records, international reports, think-tank analyses, and media coverage, providing a comprehensive understanding of bilateral dynamics.

A qualitative research design was adopted, utilizing document analysis as the primary data collection method and qualitative content analysis for data interpretation. Data were coded and analyzed thematically within a theoretical framework that combines Realism/Neorealism, the Copenhagen School's Securitization Theory, and Institutionalism. These theories were employed to explain Turkey's policies through the lenses of power politics, threat construction, and institutional mechanisms, enabling a multi-layered analysis of state behavior and alliance dynamics.

The findings indicate that Turkey's cross-border operations contributed to a partial improvement in border security. However, the U.S. military and political support for the PYD/YPG caused a deep crisis of trust within the alliance, leading to a deterioration in Turkey–U.S. relations. Furthermore, the research reveals the limited effectiveness of NATO mechanisms in managing this alliance crisis.

By presenting a detailed, chronological, and multi-theoretical analysis, this study fills a significant gap in the literature and provides valuable insights for both scholars and policymakers working on international relations and security studies.

Keywords: Cross-Border Operation, Security Policy, Realism, Securitization, Institutionalism

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
DAEŞ	: Irak ve Şam İslam Devleti
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
PKK	: Partiya Karkerên Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
PYD	: Partiya Yekîtiya Demokrat (Demokratik Birlik Partisi)
SDG	: Suriye Demokratik Güçleri
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
YPG	: Yekîneyên Parastina Gel (Halk Koruma Birlikleri)

GİRİŞ

Suriye krizi, 21. yüzyılın en karmaşık ve çok aktörlü çatışmalarından biri olarak uluslararası ilişkiler gündeminde kendine geniş bir yer edinmiştir. 2011 yılında Arap Baharı dalgasının etkisiyle başlayan halk protestoları kısa sürede iç savaşa dönüşmüş, bu durum yalnızca Suriye'nin iç dinamiklerini değil, bölgesel ve küresel dengeleri de köklü bir biçimde etkilemiştir. Suriye toprakları, farklı ideolojik ve stratejik amaçlara sahip devletler ve devlet dışı aktörlerin rekabet alanı haline gelmiş; ortaya çıkan çok katmanlı güç mücadelesi bölgesel güvenlik ortamını derinden sarsmıştır. İç savaşın ilerleyen yıllarında Esad rejimi, muhalif gruplar, radikal örgütler ve dış güçlerin sahada varlık göstermesi, Suriye'yi uluslararası ilişkilerde bir laboratuvar haline getirmiştir. Bu durum, yalnızca bölge ülkelerinin değil, küresel aktörlerin de doğrudan veya dolaylı müdahaleleriyle daha da karmaşık bir hal almıştır.

Türkiye açısından Suriye krizi, yalnızca bir komşu ülkenin iç meselesi olarak görülemez. Coğrafi yakınlık, ortak sınır ve tarihi bağlar, Suriye'deki gelişmelerin Türkiye'nin güvenliği, toplumsal yapısı ve dış politikası üzerinde doğrudan etkiler yaratmasına neden olmuştur. Suriye'deki çatışmaların ilk yıllarında diplomatik çözüm arayışlarını öne çıkaran Türkiye, krizin derinleşmesiyle birlikte güvenlik odaklı bir strateji benimsemek durumunda kalmıştır. Bu bağlamda, sınır hattında oluşan güvenlik boşlukları, radikal terör örgütlerinin faaliyetleri, mülteci akını ve toprak bütünlüğüne yönelik tehditler, Türkiye'nin dış politika önceliklerini yeniden şekillendirmiştir. 2011 sonrası dönemde Türkiye, özellikle kuzey Suriye'deki gelişmeleri ulusal güvenliği açısından birincil tehdit olarak görmüş ve sınır ötesi operasyonlar aracılığıyla sahada etkin bir aktör olmayı hedeflemiştir. Bu süreçte Türkiye'nin en önemli güvenlik kaygılarından biri, DAESH ve PYD/YPG gibi örgütlerin sınır hattında yarattığı tehdittir. DAESH'in Suriye ve Irak'taki hızlı yükselişi, sınır bölgelerinde büyük bir güvenlik boşluğu yaratmış, Türkiye açısından acil bir tehdit unsuru haline gelmiştir. Öte yandan, PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde fiili bir yönetim kurma çabaları, Türkiye'nin toprak bütünlüğü ve iç güvenliği açısından ciddi bir risk olarak değerlendirilmiştir. Türkiye, bu örgütlerin sınırın hemen ötesinde güç kazanmasının, ülke içindeki terör faaliyetlerini artırabileceği ve uzun vadede sınır bölgelerinde bir "terör koridoru" oluşmasına yol açabileceği endişesiyle hareket etmiştir. Bu nedenle, Suriye'deki askeri ve diplomatik süreçlerde Türkiye'nin temel hedefi, bu tehditleri bertaraf etmek ve sınır güvenliğini kalıcı biçimde sağlamaktır.

Türkiye, 2011 sonrası dönemde bu hedefleri doğrultusunda beş büyük sınır ötesi operasyon gerçekleştirmiştir: Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı harekâtları. Şah Fırat Operasyonu, Süleyman Şah Türbesi ve çevresindeki askeri personelin güvenli bir şekilde tahliyesine odaklanmış, Türkiye'nin Suriye'deki ilk kapsamlı askeri adımı olarak dikkat çekmiştir.

Fırat Kalkanı Harekâtı ise DAESH'in sınır hattındaki varlığını ortadan kaldırmayı ve YPG'nin Fırat'ın batısına geçişini engellemeyi hedeflemiştir. Zeytin Dalı Harekâtı, Afrin bölgesinde PYD/YPG güçlerine yönelik geniş çaplı bir operasyon olarak gerçekleştirilmiştir.

Barış Pınarı Harekâtı, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyinde “güvenli bölge” oluşturma stratejisinin somut bir yansıması olmuştur. Bahar Kalkanı Harekâtı ise İdlib bölgesinde rejim güçlerinin saldırılarına karşılık olarak düzenlenmiş, Türkiye'nin askeri varlığını güçlendirdiği bir operasyon olmuştur. Bu operasyonların her biri, Türkiye'nin güvenlik politikaları açısından önemli dönüm noktalarıdır ve aynı zamanda Türkiye'nin Suriye'deki stratejik hedeflerinin çeşitliliğini yansıtmaktadır.

Türkiye'nin Suriye'deki bu operasyonları, yalnızca sahadaki askeri dengeyi değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda uluslararası ilişkiler düzeyinde önemli diplomatik yansımalar doğurmuştur. Özellikle Türkiye–ABD ilişkileri bu süreçte ciddi bir sınavdan geçmiştir. NATO çerçevesinde müttefik olan iki ülke, Suriye politikalarında derin görüş ayrılıkları yaşamıştır. ABD'nin PYD/YPG'yi DAESH'e karşı “yerel ortak” olarak desteklemesi, Türkiye tarafından ulusal güvenliğe yönelik doğrudan bir tehdit olarak algılanmıştır. Türkiye'nin PYD/YPG'yi PKK'nın uzantısı ve terör örgütü olarak görmesi, iki ülkenin tehdit algılarında büyük bir uyumsuzluk yaratmıştır. Bu durum, müttefiklik ilişkisinde güven krizine yol açmış, NATO içindeki dayanışma mekanizmalarının sorgulanmasına neden olmuştur. ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği askeri ve lojistik destek, Türkiye'nin sınır güvenliği politikalarını doğrudan etkilemiş ve sahada çatışma ihtimalini artırmıştır.

Türkiye–ABD ilişkilerindeki bu gerilim, yalnızca Suriye bağlamıyla sınırlı kalmamıştır. S-400 hava savunma sistemi alımı, F-35 programından çıkarılma, ekonomik yaptırım tehditleri ve karşılıklı sert açıklamalar, iki ülke arasındaki ilişkileri tarihsel olarak en zorlu dönemlerden birine taşımıştır. Müttefiklik ilişkisi, güven ve iş birliği temellerinden uzaklaşarak karşılıklı şüphe ve stratejik rekabet çerçevesinde şekillenmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikalarının ABD ile ilişkiler üzerindeki etkilerini analiz etmek, yalnızca ikili ilişkiler açısından değil, aynı zamanda NATO'nun geleceği ve bölgesel güvenlik mimarisi açısından da kritik bir önem taşımaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'nin Suriye'ye yönelik güvenlik merkezli politikalarını sınır güvenliği, uluslararası hukuk, diplomatik ilişkiler ve müttefiklik dinamikleri açısından almaktadır. Çalışmanın amacı, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının gerekçelerini, sahadaki uygulamalarını ve bu operasyonlara ABD'nin verdiği tepkileri kronolojik bir çerçevede analiz etmektir. Ayrıca, operasyonların Türkiye–ABD ilişkilerinde nasıl bir dönüşüme yol açtığını ortaya koymak da çalışmanın temel hedeflerinden biridir. Bu kapsamda, Türkiye'nin güvenlik politikalarının zaman içindeki evrimi, ABD'nin stratejik tutumlarıyla karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. Böylece, iki ülke arasındaki müttefiklik krizinin nedenleri ve sonuçları daha net bir şekilde ortaya konulacaktır.

Araştırma, teorik olarak realizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcı yaklaşım çerçevesinde yapılandırılmıştır. Realizm, devletlerin uluslararası sistemde hayatta kalma ve güvenlik arayışı çerçevesinde rasyonel aktörler olarak hareket ettiklerini savunur. Bu perspektiften bakıldığında, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonları, ulusal çıkarlarını koruma ve sınır güvenliğini sağlama çabalarının bir yansımasıdır. ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği destek ise, çıkar temelli ittifakların kırılğan doğasını ortaya koymaktadır. Güvenlikleştirme teorisi, tehdit algılarının nasıl inşa edildiğini ve bu algıların politika üretim sürecini nasıl şekillendirdiğini analiz eder. Türkiye ve ABD'nin aynı aktörlere farklı anlamlar yüklemesi, bu teori üzerinden açıklanabilir. Türkiye, PYD/YPG'yi "varoluşsal tehdit" olarak tanımlarken, ABD aynı aktörü "terörle mücadelede ortak" olarak güvenlikleştirmiştir. Bu söylemsel farklılık, iki ülke arasındaki politik çatışmanın temelini oluşturmuştur. Kurumsalcı yaklaşım ise NATO ve diğer uluslararası mekanizmaların, çıkar çatışmaları karşısında nasıl işlediğini veya yetersiz kaldığını analiz eder. Bu çerçevede, NATO'nun Türkiye-ABD ilişkilerindeki rolü ve sınırlılıkları değerlendirilmiştir.

Metodolojik olarak bu çalışma, nitel araştırma tasarımına dayanmaktadır. Veri toplama yöntemi olarak doküman analizi, analiz tekniği olarak ise nitel içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmada TBMM tutanakları, Türkiye ve ABD hükümetlerinin resmi açıklamaları, düşünce kuruluşu analizleri, akademik makaleler ve medya içerikleri sistematik biçimde incelenmiştir. Elde edilen veriler, teorik çerçevede belirlenen temalar doğrultusunda kodlanmış ve karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Bu yöntem, araştırmanın yalnızca nicel verilerle sınırlı kalmamasını, aynı zamanda diplomatik söylemler ve politik davranışların süreci nasıl etkilediğinin de anlaşılmasını sağlamıştır.

Çalışmanın bulguları, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının sınır güvenliğinde kısmi bir iyileşme sağladığını, ancak ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği desteğin müttefiklik ilişkilerinde derin bir güven bunalımına yol açtığını göstermektedir. Türkiye'nin sahadaki askeri başarıları, diplomatik düzeyde istikrarlı bir sonuç üretmekte yetersiz kalmış; NATO mekanizmaları çıkar çatışmaları karşısında etkisiz bir konumda kalmıştır. Bu durum, yalnızca ikili ilişkilerin değil, aynı zamanda uluslararası kurumların işlevselliğinin de sorgulanmasına yol açmıştır.

Bu tez, literatürdeki parçalı ve tek boyutlu analizlerin ötesine geçerek, Türkiye'nin Suriye politikasını çok katmanlı bir perspektifle değerlendirmektedir. Hem askeri stratejiler hem söylemsel inşalar hem de kurumsal dinamikler ele alınarak daha bütünsel bir analiz sunulmaktadır. Böylelikle çalışma, hem akademik literatüre çoklu-teori ile değerlendirme katkısı sunarken hem de politika yapıcılar için pratik bilgiler üretmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikalarının anlaşılması, yalnızca geçmişteki gelişmeleri değil, gelecekteki stratejik yönelimleri de anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir.

BİRİNCİBÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN TASARIMI, LİTERATÜR TARAMASI, YÖNTEM

1.1. Çalışmanın Amacı ve Tasarım

Bu çalışmanın temel amacı, 2011 sonrası Türkiye'nin Suriye'ye yönelik güvenlik merkezli politikalarını analiz etmek ve bu politikaların ABD ile ikili ilişkilere yansımalarını değerlendirmektir. Çalışma, Türkiye'nin 2011–2020 yılları arasında gerçekleştirdiği beş büyük sınır ötesi askeri operasyonu, operasyonların gerekçeleri, stratejik hedefleri ve diplomatik sonuçları açısından ele almaktadır.

Türkiye'nin Suriye'ye yönelik gerçekleştirdiği beş sınır ötesi askeri operasyonun her biri, operasyonların yürütüldüğü dönemlerde ve sonrasında ABD tarafından verilen tepkiler bağlamında kronolojik olarak analiz edilmiştir. Bu kapsamda çalışma, söz konusu tepkileri; resmi basın açıklamaları, haber ajanslarının raporları ve düşünce kuruluşları tarafından yayımlanan analizler aracılığıyla sistematik biçimde incelemeyi hedeflemektedir. Aynı zamanda, operasyonların gerçekleştiği süreçlerde Türkiye ile ABD arasında yapılmış olan herhangi bir resmi anlaşma, mutabakat veya diplomatik belge gibi tarihsel nitelik taşıyan gelişmelerin de kaydedilmesi amaçlanmaktadır. Bu tepkilerin zaman içerisindeki değişimi ise yazılı basın ve diplomatik söylemler üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma nitel bir tasarıma sahiptir ve belge analizi yöntemine dayanmaktadır. Veri kaynakları; resmî diplomatik açıklamalar, uluslararası haber ajanslarının raporları, düşünce kuruluşlarının yayımladığı analizler ve akademik makalelerden oluşmaktadır. Veriler, kronolojik olarak kodlanmış; ardından realist/neorealist, güvenlikleştirme ve kurumsalcı teori çerçevesinde karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Bu tasarım, hem olay bazlı hem de kuramsal düzeyde çift katmanlı bir inceleme imkânı sunmaktadır.

1.1.1. Çalışmanın Ana Sorunsalı ve Hipotezler

Bu çalışmanın ana sorunsalı, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonlarının güvenlik stratejileri çerçevesinde nasıl şekillendiği ve bu operasyonların ABD tarafından nasıl karşılandığıdır. Bu bağlamda oluşturulan araştırma soruları ve hipotezler şu şekildedir:

Ana Araştırma Sorusu:

2011 sonrası Türkiye'nin Suriye'ye yönelik askerî harekâtları, Türkiye'nin sınır güvenliği ve terörle mücadele kapasitesini nasıl etkilemiş ve bu askerî süreç Türkiye–ABD ilişkilerinde ne tür stratejik ve diplomatik dönüşümlere yol açmıştır?

Ana Hipotez:

2011 sonrası Türkiye'nin Suriye'ye yönelik askerî harekâtları, sınır bölgelerinde terör tehdidinin azaltılması ve fiilî sınır güvenliğinin artırılması açısından belirli bir başarı sağlamış; ancak ABD'nin PYD/YPG ile kurduğu askerî ve siyasi iş birliği nedeniyle Türkiye–ABD müttefiklik ilişkilerinde yapısal bir güvensizlik, diplomatik krizler ve stratejik ayrışma ortaya çıkmıştır.

Alt Sorular:

1. Türkiye'nin sınır ötesi askeri harekâtları, Türkiye–Suriye sınır hattında güvenlik seviyesini ve terör tehdidinin niteliğini ne ölçüde değiştirmiştir?

Alt Hipotez 1

○ Türkiye'nin sınır ötesi askeri harekâtlarının yoğunluğu ve operasyonel kapsamı arttıkça, Türkiye–Suriye sınır hattında terör saldırılarının sıklığı azalmakta ve sınır güvenliği seviyesi yükselmektedir.

❖ *Bağımsız Değişken:* Sınır ötesi askerî harekâtların yoğunluğu ve kapsamı

❖ *Bağımlı Değişken:* Sınır bölgelerindeki terör tehdidi ve sınır güvenliği seviyesi

2. Askerî harekâtların hedef aldığı örgüt türü (DAEŞ veya PYD/YPG), Türkiye'nin elde ettiği güvenlik kazanımlarını nasıl farklılaştırmıştır?

Alt Hipotez 2

DAEŞ'e yönelik askerî harekâtlar kısa vadede daha belirgin ve hızlı güvenlik kazanımları sağlarken, PYD/YPG'ye yönelik operasyonlar ABD başta olmak üzere uluslararası aktörlerin tepkileri nedeniyle daha sınırlı, karmaşık ve uzun vadeye yayılan sonuçlar doğurmuştur.

❖ *Bağımsız Değişken:* Hedef alınan örgüt türü (DAEŞ – PYD/YPG)

❖ *Bağımlı Değişken:* Güvenlik kazanımlarının düzeyi ve sürdürülebilirliği

3. ABD'nin Türkiye'nin Suriye'de gerçekleştirdiği askerî harekâtlara verdiği tepkiler hangi stratejik ve jeopolitik faktörlere dayanmaktadır?

Alt Hipotez 3

ABD'nin PYD/YPG'ye sağladığı askerî ve siyasi destek arttıkça, Türkiye'nin Suriye'deki askerî harekâtlarına yönelik eleştirel tutumu sertleşmekte; bu durum Türkiye–ABD ilişkilerinde güven kaybı ve diplomatik krizlerin artmasına yol açmaktadır.

- ❖ *Bağımsız Değişken:* ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği askerî ve siyasi destek düzeyi
- ❖ *Bağımlı Değişken:* Türkiye–ABD ilişkilerinde güven düzeyi ve diplomatik kriz sıklığı

4. ABD'nin PYD/YPG politikası, Türkiye–ABD müttefiklik ilişkilerinin niteliğini nasıl dönüştürmüştür?

Alt Hipotez 4

ABD'nin PYD/YPG konusunda uyguladığı tek taraflı güvenlik politikaları, Türkiye–ABD müttefiklik ilişkisini işlevsel bir ortaklıktan stratejik rekabet ve kriz yönetimine dayalı bir ilişki biçimine dönüştürmüştür.

- ❖ *Bağımsız Değişken:* ABD'nin PYD/YPG politikasının niteliği
- ❖ *Bağımlı Değişken:* Türkiye–ABD müttefiklik ilişkisinin yapısal karakteri

5. ABD'nin diplomatik tutumunun sertlik veya yumuşaklık derecesi, Türkiye–ABD ilişkilerinin istikrarını nasıl etkilemiştir?

Alt Hipotez 5

ABD'nin sert diplomatik tepkileri ve yaptırım tehditleri Türkiye–ABD ilişkilerinde istikrarsızlığı artırırken; müzakere, koordinasyon ve sınırlı iş birliği yoluna gidilmesi ikili ilişkilerin görece dengelenmesini sağlamıştır.

- ❖ *Bağımsız Değişken:* ABD'nin diplomatik tutumunun niteliği (sert / yumuşak)
- ❖ *Bağımlı Değişken:* Türkiye–ABD ilişkilerinin istikrar düzeyi

Mevcut literatür, Türkiye'nin Suriye politikalarını çoğunlukla genel dış politika perspektifinden ele almakta ya da güvenlik ekseninde topluca değerlendirmektedir. Türkiye–ABD ilişkilerinin Suriye bağlamında incelendiği çalışmalar bulunsun da, operasyonlar düzeyinde ayrıntılı ve kronolojik analizler yetersizdir. Bu bağlamda çalışma, literatüre metodolojik ve teorik olarak iki temel katkı sağlamaktadır.

Askeri operasyonların kronolojik olarak sıralanması ve bu operasyonların belge temelli olarak sistematik bir biçimde ele alınması, literatürde mevcut olan parçalı analizlerin ötesine geçerek bütüncül bir çerçeve sunmaktadır. Böylece operasyonların yalnızca askeri boyutu değil, aynı zamanda diplomatik ve söylemsel süreçleri de görünür kılınmıştır. Realizm, güvenlikleştirme ve kurumsalcılık teorilerinin birlikte kullanılmasıyla operasyonlar güç siyaseti, söylem analizi ve kurumsal yapıların işleyişi açısından çok katmanlı bir perspektifle değerlendirilmiş, bu sayede literatürde eksik kalan teorik bağlam tamamlanmıştır. Çalışma, bu yaklaşımıyla hem akademik bir katkı sağlamayı hem de politika yapıcılar ve araştırmacılar için faydalı bir referans noktası oluşturmayı hedeflemektedir. Ancak çalışmanın belirli kısıtlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, analiz yalnızca Türkiye-ABD ilişkileriyle sınırlı tutulmuş; aynı dönemde Suriye’de etkin olan Rusya, İran ve Esad rejiminin politikaları kapsam dışında bırakılmıştır. Bu tercih, araştırmanın odaklanmasını sağlamakla birlikte bölgedeki tüm dinamiklerin aynı anda incelenmesini engellemiştir. İkinci olarak, veri kısıtı önemli bir sınırlılık oluşturmuştur. Özellikle diplomatik belgelerin bir kısmının kamuya açık olmaması, analiz sürecini zorlaştırmış ve araştırmayı büyük ölçüde resmi açıklamalar, medya raporları, düşünce kuruluşu yayınları ve akademik kaynaklara dayandırmaya zorlamıştır. Resmi belgelerin sınırlı erişilebilirliği nedeniyle, kullanılan verilerin bir kısmı dolaylı yollardan elde edilmiş ve bu durum belgelerin güvenilirliği açısından dikkatli bir karşılaştırma yapılmasını gerektirmiştir. Örneğin, Türkiye ve ABD’nin aynı olaya ilişkin farklı söylemleri, yalnızca kendi resmi kaynakları üzerinden değil, bağımsız medya kuruluşları ve uluslar arası raporlarla desteklenerek değerlendirilmiştir. Bu durum, veri çeşitliliğini artırmış olsa da belgeler arasındaki dengesizlik zaman zaman analizin derinliğini sınırlandırmıştır. Dolayısıyla araştırmada kullanılan veri seti, operasyonların sahadaki askeri boyutunu ve diplomatik yansımalarını anlamaya yeterli olsa da, bazı stratejik karar süreçlerine doğrudan erişim sağlanamamıştır. Bu kısıtlılıklar, çalışmanın ulaştığı bulguların kapsamını belirlemekle birlikte, ileride yapılacak çalışmalara yeni araştırma alanları da sunmaktadır. Gelecek araştırmalarda özellikle Rusya ve İran’ın rolünü kapsayan çok aktörlü analizler ile kapalı diplomatik belgelerin erişilebilir hale gelmesi, Türkiye’nin Suriye politikalarının daha geniş bir bağlamda incelenmesine imkân tanıyacaktır.

1.2. Literatür Taraması

Çalışmanın literatür taraması yapılırken konu, iki ana bölüme ayrılarak; mevcut literatürdeki veriler taranmıştır. İlk önce 2011 sonrası Türkiye’nin Suriye’ye yönelik sınır- ötesi askerî harekâtları (Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı, Bahar Kalkanı) hakkındaki veriler; daha sonra ise bu askeri hareketlerin ABD’deki yansımaları ile ilgili veriler taranarak toplanmıştır. Verilerle toplanırken akademik kaynaklar, haber ajansları, basın açıklamaları, brifingler gibi ikincil veri kaynakları kullanılmıştır.

Türkiye’nin Suriye politikasına ilişkin literatür, özellikle 2011 öncesi ve sonrası dönemlerde farklı kuramsal yaklaşımlarla şekillenmiş, ancak bazı boşluklar da barındırmaktadır.

Erken dönem çalışmalarda, Türkiye'nin "komşularla sıfır sorun" politikasının teorik arka planı olarak liberal kurumsalcılık ve komşuluk ilişkilerine dayalı yumuşak güç stratejileri ön plandadır. D'Alema'nın çalışması, AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Türkiye'nin geleneksel, savunmacı dış politikadan uzaklaşarak "stratejik derinlik" doktrini çerçevesinde daha iddialı bir bölgesel aktör haline geldiğini vurgular (D'Alema, 2010). Bu yaklaşım, uluslararası ilişkilerde iş birliği ve karşılıklı bağımlılığın ön planda olduğu bir dönemi yansıtsa da, Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte sürdürülemez hale gelmiştir.

Türkiye-Suriye ilişkileri genellikle normatif ve ekonomik temelli yaklaşımlar üzerinden açıklanmıştır. Özellikle komşularla sıfır sorun politikası ve karşılıklı ekonomik bağımlılık gibi kavramlar ön planda tutulmuş; iki ülke arasındaki iş birliği süreçleri bu çerçevede yorumlanmıştır (Aras, 2009; Özcan, 2010). Ancak 2011 sonrası dönemde, Suriye'de iç savaşın başlamasıyla birlikte güç politikaları, güvenlik kaygıları ve askeri stratejiler ikili ilişkilerde belirleyici unsurlar haline gelmiştir. Bu durum, Türkiye'nin Suriye politikasında normatif ve ekonomik temelli yaklaşımların geri plana itilmesine neden olmuş, ilişkilerin giderek daha fazla realist dinamikler çerçevesinde şekillenmesine yol açmıştır.

Buna karşın, ilk dönem literatüründe bu unsurlar genellikle ikincil düzeyde ele alınmış ve ağırlıklı olarak iş birliği, normatif değerler ve ekonomik entegrasyon üzerinde durulmuştur (Altunışık & Tür, 2006; Ulutaş & Duran, 2017)

2011 sonrası dönemdeki çalışmalar, Suriye iç savaşının Türkiye açısından doğrudan bir güvenlik tehdidine dönüşmesi ile birlikte daha çok realist ve güvenlik merkezli teorik çerçevelere yönelmiştir. Akkan (2013) Arap Baharı'nın Suriye'ye yansımalarını ve Türkiye'nin politikalarındaki kırılmaları karşılaştırmalı olarak incelerken, Duran (2024) Adana Protokolü sonrası dönemi tarihsel bir çizgide analiz etmiştir.

Bununla birlikte, her iki çalışma da daha çok betimleyici ve tarihsel analizlere dayanmaktadır. Bu nedenle, devletlerin dış politika davranışlarını açıklamada kuramsal araçların ve teorik çerçevelerin kullanımını sınırlı düzeyde ele almaktadır. Bu durum, söz konusu çalışmaların Türkiye-Suriye ilişkilerindeki dönüşümü açıklarken güç politikaları, güvenlik kaygıları ve ittifak dinamikleri gibi unsurları derinlemesine analiz etme kapasitesini kısıtlamaktadır (Akkan, 2013; Duran, 2024).

Altundeğer ve Yılmaz (2014) Suriye krizinin Türkiye'ye yansıyan siyasi, ekonomik ve toplumsal etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almış; özellikle mülteci sorunu ve sınır güvenliği problemleri üzerine odaklanmıştır. Çalışmada, Türkiye'nin kriz karşısında geliştirdiği politikalar ve bu politikaların iç ve dış politika yansımaları incelenmiş; teorikarka planda güvenlikleştirme teorisinin ilk aşamalarına atıfta bulunulmuştur. Ancak, kavramsal çerçevenin derinlemesine geliştirilmediği ve güvenlikleştirmenin yalnızca temel düzeyde ele alındığı görülmektedir.

Miş (2015) ise, Suriye krizinin kısa sürede vekâlet savaşına dönüştüğünü vurgulayarak, bu süreçte uluslararası aktörlerin farklı stratejilerini realist bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. Çalışmada özellikle büyük glerin Suriye zerindeki politikaları ve çıkar çatışmaları analiz edilmiş; ancak uluslararası sistemdeki güç dengelerinin kuramsal analizi sınırlı düzeyde kalmıştır. Bu durum, çalışmanın realist teoriyi bir açıklama aracı olarak kullanmasına rağmen, teorik çerçevenin daha kapsamlı ve sistematik bir şekilde inşa edilmediğini göstermektedir (Altundeğer & Yılmaz, 2014; Miş, 2015).

Sami Kiraz (2020), Türkiye'nin doğrudan müdahale öncesi stratejilerini neoklasik realizm çerçevesinde ele alarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmuştur. Çalışma, sistemik faktörler ile iç politik dinamikleri bir araya getirerek Türkiye'nin "Esadsız Suriye" stratejisinden esnek politikaya ve doğrudan askeri müdahaleye yönelme sürecini açıklamaktadır. Benzer şekilde Barış ağlar (2012)da karar vericilerin söylemlerini analiz ederek uluslararası sistemdeki değişkenlerle devlet içi algıların nasıl etkileşim kurduğunu ortaya koymaktadır. Bu tür çalışmalar, literatüre teorik bir katkı sunsa da, daha çok elit söylemlerine odaklandığı için sahadaki askeri ve insani dinamikler yeterince derinlemesine ele alınmamaktadır.

Kaya ve zalp (2016), Süleyman şah Türbesi'nin tarihsel önemini ortaya koyarken Kurt (2016), şah Fırat Operasyonu'nun hukuki ve stratejik boyutlarını ele almıştır. Bu alışmalar, operasyonun meşruiyetine ve diplomatik yansımalarına odaklanmakla birlikte, kuramsal bir çerçeveden ziyade olay analizine ağırlık vermektedir. Kasapoğlu ve Ulgen (2017) ise Fırat Kalkanı Harekâtı'nı stratejik hedefleri açısından değerlendirerek, Türkiye'nin DAEş tehdidini bertaraf etme ve YPG'nin Fırat'ın batısına geçişini engelleme stratejilerini ortaya koymuştur. NATO perspektifinden hazırlanan raporlar ise Türkiye'nin sınır güvenliği sorunlarını uluslararası ittifakların işleyişi bağlamında ele almış, fakat NATO'nun karar alma süreçlerini kurumsalcı teorilerle detaylandırmamıştır.

Yeltin (2017), Fırat Kalkanı Harekâtı'nı Türkiye'nin güvenlik arayışındaki bir dönüm noktası olarak analiz etmiş ve güvenlik ikilemi kavramına gönderme yapmıştır. Ancak bu çalışma da sınırlı teorik referans kullanmakta, daha çok saha verileri üzerine odaklanmaktadır. Kibarlu (2018) ve Bora Bayraktar (2018), Zeytin Dalı Harekâtı'nı meşru müdafaa çerçevesinde değerlendirirken uluslararası hukuk normlarına vurgu yapmış, fakat güç dengelerinin uluslararası ilişkiler teorileri açısından açıklanmasına yeterince yer verilmemiştir. Taşdemir ve zer (2019) ise "yönetilemeyen alan" ve "isteksizlik/aciziyet testi" gibi kavramlar üzerinden operasyonların meşruiyetini derinlemesine inceleyerek literatürdeki hukuki boyuta teorik bir katkı sağlamıştır.

zdemir (2019), Türkiye'nin 2011-2015 yılları arasındaki söylemlerini Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde ele alarak PYD ve IşİD gibi örgütlerin nasıl "varoluşsal tehdit" olarak inşa edildiğini göstermektedir. Bu alışma, söylem analizi yöntemiyle literatürde önemli bir boşluğu doldurmuştur. Ancak güvenlikleştirme süreçlerinin uluslararası sistem ve ittifak ilişkileri bağlamındaki etkilerini sınırlı düzeyde ele almıştır.

2019 sonrası dönemde yapılan raporlar ve analizler, Türkiye'nin askeri operasyonlarının sonuçlarına ve bölgesel etkilerine odaklanmıştır. Yeşiltaş, Seren ve Özçelik (2017), Ulutaş ve Duran (2020), Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekâtlarının askeri ve siyasi sonuçlarını detaylı biçimde ele almış, ancak teorik çerçeveler açısından daha çok uygulamalı saha değerlendirmeleri sunmuştur.

ABD'nin Suriye politikası üzerine yapılan çalışmalarda Yurk (2020), Obama, Trump ve Biden dönemlerindeki süreklilik ve değişim noktalarını inceleyerek özellikle ABD'nin YPG ile kurduğu ilişkinin Türkiye ile müttefiklik krizine yol açtığını ortaya koymaktadır. Kesapara (2020) da bu krizi realist bir bakış açısıyla ele almakta, ancak ittifak teorilerinin derinlemesine kullanımına fazla yer vermemektedir.

Genel olarak literatürdeki eksiklikler incelendiğinde, çalışmaların çoğunun ya tamamen betimleyici ve olay odaklı olduğu ya da yalnızca tek bir teorik çerçeveye sıkıştığı görülmektedir. Örneğin, güvenlikleştirme teorisi üzerinden yapılan söylem analizleri uluslar arası sistem düzeyindeki ittifak dinamiklerini yeterince kapsamazken, realist çerçevede yapılan analizler de iç politika ve karar alıcıların algılarını ikinci planda bırakmıştır. Ayrıca, yerel halkın ve toplumsal dinamiklerin sınır güvenliği politikalarına etkileri mikro düzeyde sınırlı sayıda çalışmada ele alınmıştır. Dolayısıyla, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikalarını bütüncül olarak anlamak için realizm, neoklasik realizm ve güvenlikleştirme teorilerinin birlikte kullanıldığı çok katmanlı yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Böylece hem devletin rasyonel güvenlik arayışları, hem karar vericilerin algısal süreçleri hem de söylem düzeyinde tehdit inşaları kapsamlı biçimde değerlendirilebilir.

Kurumsalcı literatür, devletler arası iş birliğinin kurumsal mekanizmalar aracılığıyla kolaylaştırılabileceğini ve belirsizliğin azaltılabileceğini savunur (Keohane, 1984). Türkiye-ABD örneğinde NATO'nun sağladığı koordinasyonun sınırlı kalması, ortak tehdit algısındaki farklılıkların kurumsal dayanışmayı zayıflattığını göstermektedir. Bu durum, kurumsalcı teorinin çıkar çatışmalarının yüksek olduğu ortamlarda etkisinin daraldığını ortaya koyan çalışmalarla uyumludur. Özellikle Türkiye'nin sınır güvenliği ve terörle mücadele öncelikleri ile ABD'nin PYD/YPG'ye desteği arasındaki uyumsuzluk, NATO mekanizmalarının işlevselliğini zedelemiş ve ittifakın ortak stratejiler geliştirme kapasitesini sınırlamıştır (Walt, 1987).

Klasik güvenlik ikilemi (Herz, 1950; Jervis, 1978), Türkiye-ABD ilişkilerine uygulandığında, tarafların karşılıklı olarak birbirinin eylemlerini tehdit olarak algıladığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Ankara'nın sınır bölgesinde askeri varlık yoğunlaştırması, ABD tarafından YPG/SDG'nin güvenliğine tehdit olarak değerlendirilirken; ABD'nin YPG/SDG'ye sağladığı destek Türkiye tarafından sınır güvenliği ve toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu çerçevede caydırıcılık literatürü (Snyder, 1961; Schelling, 1966), Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarını yalnızca savunma değil, aynı zamanda caydırıcı bir niyetin göstergesi olarak yorumlamaktadır. Ancak ABD'nin YPG'ye verdiği açık destek, Türkiye'nin caydırıcılığının

etkinliğini zayıflatmış ve “mutlak caydırıcılık” sonucunun ortaya çıkmasını engellemiştir. Realist teori içerisinde Walt’un (1987) denge-tehdit yaklaşımı, Ankara’nın yakın coğrafyada niyeti belirsiz, mobil kapasitesi artan bir aktöre karşı dengeleme davranışını normatif bir zeminde açıklamaktadır.

Güvenikleştirme teorisi, özellikle Kopenhag Okulu’nun geliştirdiği çerçevede (Buzan, Waver, & De Wilde, 1998), Türkiye ve ABD’nin Suriye’deki aktörlere yönelik söylemlerindeki farklılığı ortaya koymaktadır. Türkiye’de PYD/YPG, “varoluşsal tehdit” olarak güvenikleştirilirken, ABD’de aynı aktör DAESH’e karşı güvenlik ortağı olarak güvenikleştirilmektedir. Bu söylemsel farklılık, iki ülkenin politikalarının çelişmesine ve müttefiklik krizinin derinleşmesine neden olmuştur. Medya söylemleri ve müttefik açıklamaları üzerinden yapılan analizlerde, Türkiye’de toplumsal mekanizmalarının ve iç politika dinamiklerinin güvenikleştirme sürecini pekiştirdiği görülmektedir. Bu bağlamda, terör örgütlerinin “varoluşsal tehdit” olarak tanımlanması yalnızca dış politika değil, iç politikada da geniş bir destek üretmiştir.

Yöntemsel açıdan bakıldığında literatürde nitel belge ve söylem analizi çalışmalarının baskın olduğu görülmektedir. Birincil veri kullanımının (mülakatlar, saha araştırmaları) sınırlı olması, bulguların daha çok resmi belgeler ve medya söylemleri üzerinden inşa edilmesine yol açmıştır. Çalışmalarda genellikle sınır güvenliği, terör tehdidi, meşru müdafaa, caydırıcılık, ittifak krizi, kurumsal koordinasyon ve güvenli bölge gibi temalar kodlama kategorileri olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, karşılaştırmalı operasyon analizlerinin az sayıda olduğu ve ABD’nin yönelimlerindeki kurumsal kırılımlar düzeyinde ayrıntılı bir biçimde incelenmediği görülmektedir. Bu durum, özellikle Türkiye- ABD ilişkilerinin çok boyutlu ve kurumsal dinamikler üzerinden anlaşılmasını zorlaştırmakta, literatürdeki önemli boşluklardan birini oluşturmaktadır.

Genel olarak, kurumsalcı yaklaşım, uluslararası hukuk perspektifi, güvenlik ikilemi ve caydırıcılık kuramı ile güvenikleştirme teorisi birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’nin Suriye politikası ve Türkiye-ABD ilişkilerindeki dönüşüm çok katmanlı bir çerçevede analiz edilebilmektedir. Ancak saha verisine dayalı çalışmalara, kurumlar arası etkileşim düzeyini ayrıntılandırılan analizlere ve operasyon sonrası süreçleri karşılaştırmalı olarak ele alan araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesi, Türkiye’nin sınır ötesi güvenlik politikalarının teorik ve pratik boyutlarının daha kapsamlı anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Türkiye’nin Suriye politikası 2011 öncesi dönemde, “komşularla sıfır sorun” anlayışı çerçevesinde, daha çok liberal kurumsalcı bir perspektifle ele alınmıştır. Bu dönemde iki ülke ilişkilerinin ekonomik entegrasyon ve karşılıklı bağımlılık yoluyla istikrara kavuşabileceği öne sürülmüştür. Mesut Özcan’ın (2017) çalışması, Türkiye-AB ilişkilerini ve Suriye krizini normatif değerler ve çok taraflılık çerçevesinde değerlendirerek bu dönemi kuramsal bir bağlamda açıklamaktadır. Bu dönemin teorik referansları arasında Keohane (1984) ile Keohane & Nye (1977) öne çıkmaktadır.

Mart 2011’de başlayan protestoların iç savaşa dönüşmesiyle birlikte literatürde realist yaklaşımların ağırlığı artmaya başlamıştır. Selçuk Duman’ın çalışması, Türkiye-ABD ilişkilerinin tarihsel gelişimini ele almakta ve kriz sonrası dönemde iki ülkenin çıkar çatışmalarını realist bir bakış açısıyla değerlendirmektedir (Duman, 2015). Bu dönemde kullanılan teorik referanslar arasında Waltz (1979), Walt (1987), Snyder (1961) ve Schelling (1966) yer almaktadır. Miş’in makalesi ise iç savaşın ilk yıllarında uluslararası aktörlerin tutumlarını ve Türkiye’nin diplomatik çözüm arayışlarını analiz ederek krizin hızla bir vekalet savaşına dönüştüğünü ortaya koymaktadır (Miş,2015). Ancak bu çalışmalar daha çok olay odaklı olup teorik derinliği sınırlıdır.

2013-2015 yılları arasında IŞİD, PYD/YPG ve diğer aktörlerin sahadaki etkinliğinin artmasıyla, Türkiye’nin güvenlik politikaları daha belirgin bir şekilde realist ve güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde ele alınmıştır. Osman Ağır ve Fatma Nur Özdemir’in çalışması, Türkiye, ABD ve Rusya’nın Suriye’deki terör örgütlerine (PKK/PYD, IŞİD, HTŞ) yönelik farklı yaklaşımlarını karşılaştırmakta ve bu farklılıkların iç savaşın uzamasına katkıda bulunduğunu göstermektedir (Ağır& Özdemir, 2016). Bu dönemde kullanılan teorik referanslar Buzan, Wæver & de Wilde (1998), Buzan (1991) ve Walt (1987) olmuştur.

2016 yılına gelindiğinde Türkiye ilk büyük çaplı sınır ötesi operasyonu olan Fırat Kalkanı Harekâtı’nı başlatmıştır. Kasapoğlu & Ülgen (2017) raporu, operasyonun askeri ve stratejik boyutlarını ele alırken, DAESH tehdidinin bertaraf edilmesi ve YPG’nin Fırat’ın batısına geçişinin engellenmesi hedeflerini realist bir çerçevede açıklamaktadır . Taşdemir & Özer (2019) ise uluslararası hukuk bağlamında operasyonun meşruiyetini “unwilling/unable” doktrini ve “meşru müdafaa” hakkı çerçevesinde analiz etmektedir. Bu, literatürde hukuki perspektifin en güçlü biçimde ele alındığı çalışmalardandır. Bu dönemin teorik referansları Snyder (1961), Schelling (1966) ve Taşdemir & Özer (2017) olarak öne çıkmaktadır.

2018 yılında gerçekleşen Zeytin Dalı Harekâtı’na yönelik literatürde, Yeşiltaş, Özçelik & Seren’in (2018) raporu operasyonun hazırlık sürecinden sonuçlarına kadar saha dinamiklerini ortaya koymaktadır. NATO çerçevesinde hazırlanan raporlar ise Türkiye’nin sınır güvenliği politikalarının ittifak ilişkilerine etkisini analiz etmektedir. Bu dönemde Türkiye’nin söylemsel olarak terör örgütlerini “varoluşsal tehdit” olarak tanımlaması güvenlikleştirme teorisi ile açıklanmıştır. Ancak bu çalışmalar çoğunlukla söylemsel analizle sınırlı kalmış, operasyonların stratejik sonuçlarıyla bütünleştirilememiştir (Yeşiltaş,Özçelik& Seren,2018). Teorik referanslar olarak Buzan, Wæver & de Wilde(1998) ve Walt (1987) öne çıkmaktadır.

2019 yılında Barış Pınarı Harekâtı ile birlikte Türkiye - ABD ilişkilerinde YPG konusu merkezde yer almış, müttefiklik krizi derinleşmiştir. Ulutaş & Duran (2019) raporu, operasyonun stratejik etkilerini ve sahadaki yansımalarını ortaya koymaktadır. ABD’nin YPG’ye verdiği destek, Walt’un ittifak teorileri çerçevesinde değerlendirilebilirken, Keohane’nin kurumsalcı perspektifi

NATO'nun sınırlı etkisini anlamada kullanılmaktadır (Ulutaş & Duran, 2019). Bu dönemin teorik referansları Walt (1987) ve Keohane (1984)'dür.

Bu kronolojik süreçte literatür, teorik olarak hem realizm ve neo realizmin sınır güvenliği, caydırıcılık ve ileri savunma politikalarına odaklanan çerçevesi hem de güvenlikleştirme teorisinin söylem ve toplumsal rıza süreçlerini anlamaya yönelik perspektifleri üzerinden şekillenmiştir. Kurumsalcı yaklaşımlar ise ittifak ilişkileri, NATO mekanizmaları ve karşılıklı bağımlılık bağlamında Türkiye-ABD ilişkilerinin sınırlarını açıklamada kullanılmıştır. Ancak literatürde eksiklikler bulunmaktadır. Realist yaklaşımlar operasyonların stratejik boyutlarını güçlü biçimde açıklasa da söylemsel düzeydeki tehdit inşalarını ihmal etmiştir. Güvenlikleştirme teorisi, söylem analizine odaklanmakta fakat askeri stratejiler ve uluslararası sistemle yeterince bütünleşmemektedir. Kurumsalcılık ise NATO ve AB bağlamında sınırlı bir kullanım alanına sahip olmuştur. Ayrıca sahaya dayalı veri eksikliği literatürde önemli bir boşluk olarak öne çıkmakta, birçok çalışma resmi belgeler ve söylemlerle sınırlı kalmaktadır. Son olarak, toplumsal, ekonomik ve hukuki boyutların sınırlı ele alınması, Türkiye'nin Suriye politikasının çok boyutlu analiz edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle realizm, güvenlikleştirme ve kurumsalcılık gibi farklı teorik yaklaşımların bir arada kullanıldığı bütüncül bir perspektifin literatüre katkı sağlayacağı açıktır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Süreci

Bu çalışmanın yöntemsel çerçevesi, konunun niteliği gereği nitel araştırma yaklaşımına dayandırılmıştır. Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi askerî operasyonları ve bu operasyonlara ABD'nin verdiği tepkiler, yalnızca sayısal verilerle açıklanamayacak kadar çok boyutlu, dinamik ve bağlamsal süreçlerdir. Dolayısıyla araştırmada, olayların arka planındaki politik, söylemsel ve kurumsal etkenleri derinlemesine inceleyebilmek için nitel yöntem tercih edilmiştir. Bu yöntem, hem teorik çerçevelerin sahadaki gelişmelerle ilişkilendirilmesini, hem de aktörlerin güvenlik algıları ve söylemlerinin çözümlemesini mümkün kılmaktadır.

Veri toplama süreci, ikincil kaynakların sistematik olarak değerlendirilmesi esasına dayanmaktadır. Bu kapsamda; resmî açıklamalar, ABD yönetiminin brifingleri ve beyanları gibi ikinci kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca, akademik makaleler, düşünce kuruluşu raporları, kitap bölümleri ve medya haberleri de ikincil veri olarak kullanılmıştır. Bu çeşitlilik, araştırmanın çok katmanlı bir analiz ortaya koymasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, nitel araştırma yaklaşımı sayesinde yalnızca operasyonların sonuçları değil, aynı zamanda güvenlik algısı, müttefiklik krizi ve uluslararası hukuk tartışmaları gibi çok yönlü temalar da bütüncül bir şekilde ele alınabilmektedir.

1.3.1. Nitel Araştırma Yaklaşımı

Nitel araştırma, sosyal bilimlerde kullanılan en önemli yöntemlerden biri olup, toplumsal olguların, bireylerin deneyimlerinin, söylemlerin ve politik süreçlerin bağlam içerisinde anlamlandırılmasına odaklanır. (Creswell, 2013; Merriam, 2009) Bu yaklaşım, sayısal verilerle genelleme yapmak yerine, olguların derinlemesine incelenmesini hedefler. Creswell'e(2013) göre nitel araştırma, araştırmacının verileri doğal ortamında topladığı, çoklu bakış açılarını dikkate aldığı ve elde edilen bulguları yorumlayıcı bir çerçevede değerlendirdiği bir yöntemdir.

Nitel araştırmanın en önemli özelliği, araştırmacıya esneklik tanınmasıdır (Patton, 2015).Araştırmacı yalnızca mevcut verilerle yetinmez; veriler arasındaki ilişkileri, aktörlerin söylemlerini ve bunların ardındaki anlamı ortaya koymaya çalışır. (Yıldırım &Şimşek, 2048) Bu nedenle nitel araştırma, özellikle siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında, karmaşık ve çok boyutlu süreçlerin anlaşılmasında vazgeçilmez bir yöntemdir. (Neuman, 2022)

Nitel yöntemlerin kökeni 20. yüzyılın başlarına kadar uzanır. Antropoloji, sosyoloji ve psikoloji gibi disiplinlerde katılımcı gözlem, mülakat ve belge inceleme yöntemleri ön plana çıkmıştır (Merriam, 2009) (Yıldırım & Şimşek, 2048). 1960'lerden itibaren sosyal bilimlerde “nitel paradigma” daha güçlü şekilde kabul görmüş; bu yaklaşımı, araştırmacının hem gözlemci hem de yorumlayıcı rolünü öne çıkaran bir yöntem olarak tanımlanmıştır (Denzin & Lincoln, 1994). Uluslararası ilişkiler literatüründe ise nitel yöntemler, özellikle söylem analizi, belge analizi ve vaka incelemesi (case study) teknikleriyle öne çıkmıştır (Neuman, 2022). Bu bağlamda, nitel araştırma yaklaşımı, devletlerin dış politika kararlarının arka planını, söylem düzeyindeki inşaları ve kurumsal refleksleri incelemede güçlü bir araç sunmaktadır (Creswell, 2013) (Sabah, 2015)

Nitel araştırma yaklaşımı, bir araştırmanın derinlemesine analiz yaparak karmaşık olguları çok boyutlu bir biçimde incelemesine olanak tanır. Bu yöntem, özellikle sayısal verilerin açıklamada yetersiz kaldığı diplomatik söylemleri, aktörlerin niyetlerini ve uluslararası tepkileri analiz ederek araştırmayı zenginleştirir ve güçlendirir (Creswell, 2013) (Patton, 2015). Nitel araştırmanın en önemli avantajlarından biri, esnek bir yapıya sahip olmasıdır. Araştırma sürecinde yeni verilerin ortaya çıkması durumunda, araştırmacı yöntem ve analiz sürecini revize ederek farklı bir yön çizebilir. Bu durum, nitel yaklaşımın dinamik ve uyarlanabilir doğasını ortaya koyar (Merriam, 2009) (Yıldırım & Şimşek, 2048). Bu özellikleri nedeniyle nitel araştırma, dış politika, güvenlik çalışmaları, çatışma çözümü ve kriz yönetimi gibi karmaşık ve çok aktörlü süreçlerin incelenmesinde özellikle tercih edilen bir yöntemdir (Neuman, 2022).

Nitel araştırmalar, daha çok sayısal ölçümler ve istatistiksel analizler üzerinden yürütülür. Amaç genellikle geniş ölçekli genellemeler yapmak, hipotezleri test etmek ve ölçülebilir sonuçlar üretmektir (Neuman, 2022) (Creswell, 2013)Nitel araştırmalar ise farklı bir epistemolojik temele dayanır olayların arkasındaki anlamı ortaya çıkarmayı hedefler (Merriam, 2009)

Nicel yöntemler genellikle “ne kadar?” sorusuna cevap ararken, nitel yöntemler “nasıl?” ve “neden?” sorularını derinlemesine yanıtlamaya çalışır (Yıldırım & Şimşek, 2048) (Patton,2015).Örneğin, Türkiye’nin Suriye’ye yönelik sınır ötesi operasyonlarının nicel yöntemlerle incelenmesi, yalnızca operasyon sayısı, tarihleri ya da kayıp oranları gibi istatistiksel verilerle sınırlı kalabilir. Ancak bu tür bir yaklaşım, olayların diplomatik, güvenlikel ve söylemsel boyutlarını tam anlamıyla ortaya koymakta yetersiz kalır. İşte bu nedenle, bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşım sayesinde, yalnızca verilerin kendisi değil, aynı zamanda aktörlerin söylemleri, politikaların ardındaki motivasyonlar ve karar alma süreçleri de derinlemesine analiz edilebilmektedir (Creswell, 2013)

Türkiye’nin 2011 sonrası Suriye’ye yönelik sınır ötesi operasyonlarını konu alan bu araştırma, çok katmanlı bir inceleme gerektirdiği için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemin seçilmesinin başlıca nedenleri konunun karmaşıklığı, teorik çerçeve ile uyumu, veri kaynaklarının niteliği ve araştırma amacına uygunluğudur. Söz konusu operasyonlar yalnızca askeri değil, aynı zamanda diplomatik, söylemsel ve toplumsal boyutlarıyla da önem taşımaktadır. Bu çok boyutlu yapının derinlemesine anlaşılabilmesi, aktörlerin söylemlerini, güvenlik algılarını ve kurumsal yansımalarını ortaya koymak açısından nitel bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır. Ayrıca araştırmanın temel teorikçerçevesini realizm/neorealizm, güvenikleştirme kavramı ve kurumsalcı yaklaşım oluşturmaktadır. Bu teorilerin uygulanabilmesi için yalnızca sayısal veriler değil, aynı zamanda söylem, bağlam ve içerik odaklı analizler de gereklidir.

Çalışmada kullanılan veri kaynakları; diplomatik açıklamalar, medya raporları ve düşünce kuruluşu analizleri gibi nitel verilerden oluşmakta olup, bunların sayısal ölçümlerle değil, içeriksel analiz yöntemleriyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Araştırmanın temel amacı, Türkiye’nin operasyonlarının gerekçelerini, sonuçlarını ve bu süreçte ABD’nin verdiği tepkileri çok boyutlu bir şekilde ortaya koymaktır. Bu amaç, nitel yöntemlerin sunduğu esnek ve derinlemesine analiz imkânlarıyla uyum göstermektedir. Bununla birlikte, nitel araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bulgular genellenebilirlik açısından sınırlı olup, istatistiksel genellemeden ziyade derinlemesine yorum sağlamaya yöneliktir. Farklı kaynaklardan elde edilen verilerin karşılaştırılması, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmıştır.

Sonuç olarak, nitel yöntem sayesinde Türkiye’nin 2011 sonrası Suriye operasyonlarının yalnızca askeri yönü değil, aynı zamanda diplomatik ve söylemsel boyutları da analiz edilmiştir. ABD’nin tepkileri de yalnızca resmi açıklamalar çerçevesinde değil, güvenlik algısı ve müttefiklik krizi bağlamında yorumlanmıştır. Bu sayede, realizm, güvenikleştirme kavramı ve kurumsalcılık yaklaşımı üzerinden kodlanan veriler bağlamsal olarak değerlendirilmiş, olayların sadece görünen yüzü değil, arka plandaki siyasal ve teorik anlamları da ortaya konmuştur.

1.3.2. Doküman Analizi Yöntemi

Doküman analizi, sosyal bilimlerde kullanılan temel nitel araştırma yöntemlerinden biridir ve araştırma konusu ile ilgili yazılı materyallerin sistematik bir biçimde incelenmesini ifade eder (Bowen, 2009) (Yıldırım & Şimşek, 2048). Bu yöntem, özellikle geçmişte yaşanmış olayların, karar alma süreçlerinin ve politik mekanizmaların izlerini sürmek amacıyla sıklıkla başvurulmuş bir araştırma tekniğidir (Merriam, 2009). Doküman analizi, araştırmacının konuyla ilgili belge, rapor, tutanak ve yazılı materyalleri toplayarak bunları içerik çözümlemesine tabi tutması sürecidir. (Yıldırım & Şimşek, 2048). Bu süreç, yalnızca yüzeysel bir okuma değil, belgelerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini ve içerdikleri bilgilerin kategorize edilmesini gerektirir.

Bowen (2009) ise doküman analizi ile ilgili bir başka tanım ise, belgelerin içerik ve bağlamını birlikte inceleyerek araştırmacıya tarihsel süreçler, kurumsal tutumlar, söylemler ve aktörler arasındaki ilişkiler hakkında bilgi sunan bir yöntem olduğudur (Bowen, 2009). Bu yönüyle doküman analizi, yalnızca mevcut bilgileri tekrar etmekle kalmaz; aynı zamanda belgelerde yer alan örtük anlamları, söylemleri ve ideolojik yansımaları da açığa çıkararak araştırmaya derinlik kazandırır (Neuman, 2022). Doküman analizi, kökeni itibarıyla tarihsel araştırma geleneğine dayanmaktadır ve sosyal bilimlerin gelişim sürecinde önemli bir yer edinmiştir (Bowen,2009) (Merriam,2009).

20. yüzyılın başlarından itibaren belgelerin sistematik biçimde incelenmesi, olayların yalnızca betimlenmesine değil, aynı zamanda derinlemesine analiz edilmesine odaklanmıştır. Bu süreçte farklı dönemlerde doküman analizinin niteliği ve kullanım biçimleri de değişim göstermiştir.

1920–1940 döneminde belge incelemeleri ağırlıklı olarak tarihçiler tarafından yürütülmüş ve çalışmalar daha çok olayların kronolojik olarak kaydedilmesine yönelmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2048). 1950–1970 yılları arasında ise sosyoloji, psikoloji ve siyaset bilimi gibi disiplinlerde içerik analizi tekniklerinin gelişmesiyle birlikte doküman analizi, yalnızca tarihsel kayıtları belgelemekten çıkıp toplumsal süreçlerin ve ilişkilerin anlaşılmasına yönelik bir araştırma yöntemi haline gelmiştir (Neuman, 2022). 1980 sonrası dönemde nitel araştırma paradigmasının güç kazanmasıyla birlikte doküman analizi, sosyal bilimlerde bağımsız, sistematik ve yaygın olarak kabul gören bir yöntem haline gelmiştir (Neuman, 2022). Doküman analizi gözlem ve mülakat ile birlikte temel veri toplama yöntemleri arasında sıralanmaktadır. (Denzin & Lincoln, 1994).

Günümüzde doküman analizi, özellikle uluslararası ilişkiler, kamu politikası, eğitim bilimleri ve medya araştırmaları gibi alanlarda sıklıkla tercih edilmektedir (Bowen, 2009). Bunun temel nedeni, bu alanlarda birincil verilere ulaşmanın çoğu zaman güç olmasıdır. Özellikle diplomatik belgeler, resmi raporlar, medya içerikleri ve düşünce kuruluşu analizleri, araştırmacılara hem tarihsel süreçleri hem de güncel gelişmeleri derinlemesine anlamak için güçlü ve güvenilir bir veri kaynağı sunmaktadır (Patton, 2015; Yıldırım & Şimşek, 2048). Böylece, karmaşık toplumsal ve siyasal olguların çok boyutlu bir şekilde incelenmesi mümkün hale gelmektedir.

Bu araştırmada doküman analizi yöntemi, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonlarını ve ABD'nin bu operasyonlara verdiği tepkileri incelemek amacıyla kullanılmıştır. Çalışma kapsamındaki beş büyük operasyon (Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı, Bahar Kalkanı), diplomatik açıklamalar, düşünce kuruluşlarının değerlendirmeleri ve akademik literatür ışığında analiz edilmiştir.

Doküman analizi, farklı türde yazılı kaynakların incelenmesine dayalı kapsamlı bir yöntemdir ve bu çalışmada, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikalarını, sınır ötesi askeri operasyonlarını ve bu operasyonların Türkiye-ABD ilişkilerine yansımalarını bütüncül bir şekilde anlamak amacıyla kullanılmıştır. Çalışmada ele alınan doküman türleri, hem resmi açıklamalar ve hukuki metinler hem de akademik ve medya içeriklerini kapsayacak biçimde geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu belgeler, sistematik bir biçimde incelenip değerlendirildikten sonra, yalnızca araştırmmanın amacına hizmet eden ve güvenilirliği doğrulanmış olanlar çalışmada kullanılmıştır. Seçilen dokümanlar, akademik standartlara uygun biçimde APA (American Psychological Association) atıf sistemi temel alınarak düzenlenmiştir.

APA sistemi, kaynakların hem metin içi atıflarda hem de kaynakça kısmında belirli kurallar çerçevesinde gösterilmesini sağlar. Bu sistemde metin içi atıflar, genellikle yazarın soyadı ve yayım yılı bilgilerini içerir. Örneğin, resmi bir rapora veya akademik bir makaleye atıf yapılırken şu şekilde gösterim yapılır:

- “Bryman (2016) nitel araştırmalarda belgelerin güvenilirliğinin önemine dikkat çekmektedir.”
- (Bryman, 2016)

Çalışmada, APA sisteminin kurallarına uygun bir şekilde atıflar düzenlenmiştir ve genellikle cümle sonunda parantez içi atıf sistemi kullanılmıştır. Kaynakça kısmında ise APA sistemine uygun olarak yazarın soyadı, adının baş harfı, yayım yılı, eserin başlığı ve yayım bilgileri sıralanmıştır. Bu sayede çalışmada kullanılan her belgenin erişilebilir, şeffaf ve akademik standartlara uygun bir şekilde sunulması hedeflenmiştir.

Bu yaklaşım, hem çalışmanın bilimsel güvenilirliğini artırmakta hem de okuyucunun kullanılan kaynaklara kolayca ulaşmasını sağlamaktadır. Ayrıca, farklı türdeki belgelerin (resmi açıklamalar, akademik çalışmalar, medya içerikleri vb.) tek bir atıf sistemine entegre edilmesi, çalışmanın bütünlüğünü ve metodolojik tutarlılığını güçlendirmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak diplomatik açıklamalar değerlendirilmiştir. Resmi belgeler erişilebilirliği olmadığından bu çalışma için basın açıklamaları incelenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin operasyonlara ilişkin açıklamaları, Türkiye'nin politikalarının resmi söylem düzeyinde nasıl şekillendiğini anlamak açısından temel bir kaynak olmuştur. Benzer şekilde, ABD hükümetinin demeçleri ile Savunma ve Dış işleri Bakanlıklarının yaptığı basın açıklamaları, iki ülke arasındaki stratejik iletişimi ve kriz anlarındaki tutum farklılıklarını ortaya koymada

kullanılmıştır. Yapılan resmi açıklamalar, iki devletin resmi pozisyonlarını doğrudan yansıtmaları açısından güvenilir bir ikincil veri niteliğindedir.

İkinci olarak, düşünce kuruluşları ve araştırma merkezlerinin raporları incelenmiştir. Türkiye’de SETA gibi önde gelen kuruluşların yayımladığı politika analizleri, operasyonların stratejik ve siyasi boyutlarını, karar alma süreçlerini ve bölgesel dengelere etkilerini değerlendirmede kritik bir kaynak olarak kullanılmıştır. Türkiye’nin dış politikasına yönelik en kapsamlı raporların yayımlandığı kurumlardan biri SETA’dır (SETA, n.d.) Bu raporlar, sahadaki gelişmeleri kuramsal bir çerçevede yorumlamaları bakımından literatüre zengin bir perspektif kazandırmaktadır.

Üçüncü olarak, akademik çalışmalara yer verilmiştir. Türkiye’nin Suriye politikaları, sınır güvenliği, ittifak ilişkileri ve uluslararası hukuk boyutuna dair yayımlanmış makaleler, kitaplar ve yüksek lisans/doktora tezleri, teorik arka planın oluşturulmasında ve analitik çerçevenin sağlanmasında temel bir rol oynamıştır. Bu akademik kaynaklar, çalışmanın yalnızca güncel verilerle değil, aynı zamanda kuramsal yaklaşımlar ve önceki araştırmalarla da beslenmesini sağlamıştır.

Son olarak, medya içerikleri kullanılmıştır. Ulusal ve uluslararası gazetelerde yayımlanan haberler, operasyonların iç politikadaki ve uluslararası alandaki yankılarını, kamuoyundaki algıları ve söylemsel çerçeveyi anlamak açısından değerli bir veri kaynağı oluşturmuştur. Araştırmada kullanılan genel haber verileri, Anadolu Ajansı (n.d.) ve BBC News (n.d.) web sitelerinden elde edilmiştir. Medya içerikleri, resmi açıklamalar ve akademik analizlerin ötesinde, toplumun operasyonlara verdiği tepkileri ve karar alıcıların söylemlerinin nasıl yankılandığını ortaya koymaktadır.

Bu farklı doküman türlerinin bir arada kullanılması, çalışmanın yalnızca operasyonların askeri yönüne değil, aynı zamanda uluslararası yankılarına, söylemsel boyutlarına ve kuramsal yansımalarına da bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmasına imkân tanımıştır. Böylece, Türkiye’nin Suriye politikalarının çok boyutlu yapısı hem teorik hem de pratik düzeyde kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Doküman analizi, araştırmanın sistematik bir biçimde yürütülmesini sağlayan belirli aşamalar çerçevesinde gerçekleştirilen bir nitel araştırma yöntemidir. Bowen (2009), bu süreci beş temel adımda açıklamaktadır.

Birinci aşama, araştırma soruları ile doğrudan ilişkili belgelerin seçilmesidir. Araştırmanın amacına uygun belge seçimi, sürecin sağlıklı ilerlemesi açısından kritik bir öneme sahiptir (Yıldırım & Şimşek, 2048). Bu çalışmada, örneğin ABD’nin, Fırat Kalkanı Harekâtı’na yönelik açıklamaları incelemek amacıyla ise ABD Dışişleri Bakanlığı’nın basın açıklamaları değerlendirilmiştir. (Military.com, 2016)

İkinci aşama, belgelerin doğrulanmasıdır. Bu noktada belgelerin güvenilirliği ve orijinallliği sorgulanmış, kaynağı net olan ve resmî nitelikteki belgeler öncelikli olarak ele alınmıştır

(Merriam,2009). Medya haberleri ise destekleyici veri olarak kullanılmış ve çapraz kontrol amacıyla değerlendirilmiştir.

Üçüncü aşama, verilerin sistematik biçimde kodlanmasıdır (Bowen, 2009). Açıklamalarda yer alan önemli ifadeler, kavramlar ve söylemler analiz edilerek “sınır güvenliği”, “terör tehdidi” ve “müttefiklik krizi” gibi temalar oluşturulmuştur.

Dördüncü aşama, kodların bir araya getirilerek tematik çözümleme yapılmasıdır. Bu süreçte ortak başlıklar altında anlamlı kategoriler geliştirilmiş, örneğin ABD’nin operasyonlara yönelik “diplomatik baskı” niteliğindeki tepkileri ayrı bir tema olarak ele alınmıştır (Bowen, 2009).

Beşinci ve son aşama, bağlamsal yorumlama aşamasıdır. Bu bağlamda elde edilen bulgular uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Özellikle realizm/neorealizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcı yaklaşım kullanılarak verilerin derinlemesine yorumlanması sağlanmıştır (Creswell, 2013; Neuman, 2022).

Doküman analizi, bu araştırmaya çeşitli açılardan önemli katkılar sağlamaktadır. İlk olarak, geçmişe dönük verilere ulaşma konusunda büyük bir kolaylık sunmuştur. Türkiye’nin 2011–2020 yılları arasında gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonlar ve bu süreçte ABD’nin verdiği tepkiler, dönemin belgeleri üzerinden sistematik bir biçimde incelenebilmiştir.

İkinci olarak, bu yöntem zaman ve maliyet açısından avantaj sağlamaktadır. Saha araştırması veya anket gibi daha maliyetli yöntemlere başvurmadan geniş bir veri tabanına ulaşma imkânı tanımıştır (Bowen, 2009).

Bir diğer avantaj ise karşılaştırma imkânıdır. Türkiye ve ABD’nin aynı olaylara ilişkin söylemleri ve tutumları doğrudan belgeler üzerinden karşılaştırılmış, böylece aktörlerin diplomatik yaklaşımları ve stratejileri karşılıklı olarak analiz edilmiştir (Yıldırım& Şimşek, 2048).

Son olarak, doküman analizi çoklu veri kaynağına ulaşmayı mümkün kılmıştır. Resmî belgeler, medya haberleri, düşünce kuruluşu raporları ve akademik çalışmalar bir arada değerlendirilerek daha kapsamlı ve çok boyutlu bir analiz ortaya konmuştur (Patton, 2015). Her araştırma yönteminde olduğu gibi doküman analizinin de bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Belgeler her zaman eksiksiz veya tarafsız olmayabilir. Devletlerin yaptığı resmî açıklamalar çoğu zaman, dış politika hedefleri ve söylem stratejileri doğrultusunda şekillenmektedir (Bryman, 2016). Benzer şekilde, akademik kaynaklar ve düşünce kuruluşu raporları da farklı ideolojik perspektifler içerebilir. Bunun yanı sıra, bazı belgelerin kamuya açık olmaması veri kısıtlılığına neden olabilmektedir. Bu sınırlılıkların üstesinden gelebilmek amacıyla çalışmada üçgenleme (triangulation) yöntemi uygulanmıştır. Farklı türdeki belgeler karşılaştırılarak benzer bulguların tekrar edilmesi sağlanmış ve böylece araştırmanın güvenilirliği ile geçerliliği artırılmıştır (Merriam, 2009; Bowen, 2009)

Doküman analizi bu araştırmanın konusuna en uygun yöntemlerden biri olarak seçilmiştir. Yöntem, hem geçmişe dönük veri sağlama kapasitesi hem de çok boyutlu içerik sunma imkânı sayesinde Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonlarının ve ABD'nin tepkilerinin kapsamlı biçimde analiz edilmesine olanak tanımıştır. Bu sayede, diplomatik söylemlerin, karar alma süreçlerinin ve uluslararası ilişkilerdeki tepkilerin bütüncül bir şekilde incelenmesi mümkün olmuştur.

Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonlarının analizinde doküman analizi, üç düzeyde bütüncül bir yaklaşımla uygulanmıştır. İlk olarak, tarihsel süreç analizi kapsamında operasyonların kronolojik gelişimi belgeler üzerinden ortaya konulmuştur. Örneğin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın üç aşamalı ilerleyişi TBMM tutanakları ve medya raporlarıyla desteklenerek operasyonun seyrine dair kapsamlı bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci olarak, söylem analizi ile Türkiye'nin "sınır güvenliği" ve "terör koridoru" söylemleri, ABD'nin "DAEŞ'e karşı ortak" söylemleriyle karşılaştırılmış; bu söylemler arasındaki farklılık, güvenlik ikilemi ve müttefiklik krizi bağlamında değerlendirilmiştir. Son olarak, teorik yorumlama aşamasında kodlanan veriler uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu kapsamda realizm, Türkiye'nin operasyonlarını güç ve çıkar temelli bir güvenlik arayışı olarak açıklarken; güvenlikleştirme teorisi söylemlerin politikaları nasıl şekillendirdiğini ortaya koymuş, kurumsalcı yaklaşım ise NATO ve müttefiklik ilişkilerinin kurumsal yansımalarını değerlendirme imkânı sunmuştur. Bu çok katmanlı yöntem sayesinde, hem operasyonların sahadaki askeri dinamikleri hem de uluslararası sistemdeki söylemsel ve kurumsal boyutları derinlemesine incelenmiştir. Doküman analizi, bu çalışmanın temel yöntemsel çerçevesini oluşturmuştur.

Çalışma, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarını yalnızca askeri-politik bir süreç olarak değil, belgeler üzerinden söylemsel, kurumsal ve diplomatik boyutlarıyla da inceleme imkânı bulmuştur. Bu yöntem sayesinde araştırma hem tarihsel verileri kayıt altına almış hem de uluslararası ilişkiler teorileri ile bağdaştırarak yorumlamıştır.

1.3.3. Nitel İçerik Analizi Tekniği

İçerik analizi, sosyal bilimlerde metin, belge, söylem veya görsellerin sistematik biçimde incelenerek anlamlı kategorilere ayrılması ve yorumlanması için kullanılan temel bir araştırma yöntemidir (Krippendorff, 2018). Berelson (1952) içerik analizini, "iletişimin açık içeriğinin objektif, sistematik ve niceliksel betimlenmesi" olarak tanımlamış ve içerik analizinin özellikle iletişim araştırmalarında temel bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur. Daha sonraki yıllarda Krippendorff (2018) bu tanımlı geliştirerek içerik analizinin yalnızca açık mesajları değil, aynı zamanda metinlerin altında yatan örtük anlamları da ortaya çıkarması gerektiğini vurgulamıştır.

Nitel içerik analizi, nicel içerik analizinden farklı olarak sayısal sıklık ölçümlerinden ziyade metinlerdeki anlam katmanlarını keşfetmeye odaklanır (Schreier, 2012). Nitel içerik analizi, metinlerin kuramsal bir çerçeve eşliğinde kategoriler ve temalar üzerinden sistematik olarak

incelenmesi şeklinde tanımlanır. Bu bağlamda içerik analizi yalnızca “ne söylendiğini” değil, aynı zamanda “nasıl söylendiğini” ve “hangi bağlamda söylendiğini” de ortaya koyar (Bowen, 2009; Krippendorff, 2018)

Bu araştırmada içerik analizi, doküman analizinden elde edilen verilerin anlamlandırılması için temel teknik olarak kullanılmıştır. Belgeler arasında resmi açıklamalar, uluslararası raporlar, medya haberleri ve akademik çalışmalar yer almıştır. Nitel içerik analizi bu çalışmada iki önemli işlev görmüştür:

- i. Büyük hacimli belgelerin araştırma sorularına uygun şekilde ayıklanarak veri yoğunluğunu azaltmak.
- ii. Belgelerdeki açık mesajların ötesine geçerek aktörlerin söylemlerindeki stratejik ve ideolojik yönelimleri ortaya çıkarmak (Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2048)

Uluslararası ilişkiler bağlamında içerik analizi, devletlerin dış politika söylemlerini, müttefiklik ilişkilerindeki gerilimleri ve güvenlik algılarını incelemede son derece işlevsel bir yöntemdir (Neuendorf, 2017). Örneğin, Türkiye’nin “terör koridoru” söylemi, yalnızca sınır güvenliği kaygısını değil, aynı zamanda ulusal kimlik ve toprak bütünlüğü algısını da yansıtmaktadır. Literatürde içerik analizi, kavramsal, ilişkisel ve tematik olmak üzere üç ana türde sınıflandırılmaktadır (Neuendorf, 2017; Krippendorff, 2018) Bu araştırmada özellikle tematik içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çünkü belgelerde tekrarlanan “sınır güvenliği”, “DAEŞ tehdidi” ve “müttefiklik krizi” gibi söylemler, doğrudan araştırma sorularına ışık tutmaktadır.

Analiz süreci beş aşamada gerçekleştirilmiştir: veri hazırlığı, kodlama, kategorilerin oluşturulması, verilerin teorik çerçevede yorumlanması ve sonuçların raporlanması (Creswell, 2013)(Krippendorff, 2018). Kodlama süreci, açık ve seçici kodlama olmak üzere üç aşamada yürütülmüştür (Strauss & Corbin, 1998).

- i. Açık kodlama aşamasında, belgelerde geçen ifadeler doğrudan kaydedilmiştir.
- ii. Eksenel kodlamada benzer kodlar birleştirilerek daha geniş kategoriler oluşturulmuştur.
- iii. Seçici kodlama aşamasında ise araştırmanın ana sorunsalıyla en yakından ilişkili kodlara odaklanılmıştır.

Bu süreç sonucunda çalışmada öne çıkan temel temalar şunlar olmuştur: sınır güvenliği, terör tehdidi, müttefiklik krizi, caydırıcılık, meşruiyet arayışı ve ABD’nin “yerel ortak” söylemi.

Örneğin: Fırat Kalkanı Harekâtı belgelerinde sıkça tekrarlanan “meşru müdafaa hakkı” vurgusu, Türkiye’nin operasyonlarını uluslararası hukuk çerçevesinde meşrulaştırma çabasını yansıtmaktadır. ABD’nin Barış Pınarı Harekâtı sırasında “müttefiklik” yerine “ortaklık” kavramını tercih etmesi, iki ülke arasındaki güvenlik algısı farklılıklarını göstermektedir (Ulutaş & Duran, 2017). Türkiye’nin PYD/YPG’yi “terör örgütü”, ABD’nin ise aynı aktörü “DAEŞ’e karşı ortak”

olarak tanımlaması, güvenlikleştirme teorisi perspektifinden değerlendirilmiştir (Buzan, Waver, & De Wilde, 1998)

İçerik analizinin güvenilirliği ve geçerliliğini artırmak amacıyla üçgenleme yöntemi (triangulation) kullanılmıştır (Patton, 2015). Bu doğrultuda, farklı türde belgeler karşılaştırılmış, aynı belgeler birden fazla kez incelenmiş ve kodlama sonuçlarının tutarlılığı denetlenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2048). Ayrıca kodlanan veriler, realizm/neorealizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcılık çerçevesinde yorumlanarak teorik tutarlılık sağlanmıştır.

Bununla birlikte, içerik analizinin sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmuştur. Belgelerdeki ifadelerin her zaman aktörlerin gerçek niyetlerini tam olarak yansıtmayabileceği, kodlama sürecinde araştırmacının öznel yorumlarının devreye girebileceği ve belgeler arasındaki erişim dengesizliklerinin (örneğin ABD kaynaklarının daha fazla bulunabilir olması) analizde bazı kısıtlar yaratabileceği kabul edilmiştir (Bowen, 2009; Krippendorff, 2018). Bu sınırlılıklar, geniş kaynak çeşitliliği ve teorik çerçeveye sıkı bağlılıkla aşılmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak, nitel içerik analizi, bu çalışmada doküman analizinden elde edilen verilerin sistematik biçimde anlamlandırılmasını sağlamış; tekrar eden temalar kodlanarak uluslar arası ilişkiler teorileri çerçevesinde yorumlanmıştır. Böylece Türkiye'nin Suriye'ye yönelik sınır ötesi hareketlerinin yalnızca askeri-politik yönleri değil, aynı zamanda söylemsel, kurumsal ve hukuki boyutları da derinlemesine ortaya konmuştur.

1.3.4. Veri Toplama Süreci

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonları ve bu operasyonlara ABD'nin verdiği tepkileri kapsamlı bir biçimde incelemektir. Bu doğrultuda kullanılan verilerin güvenilir, sistematik ve araştırma sorularına doğrudan katkı sağlayacak nitelikte olması kritik bir öneme sahiptir (Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2048). Veri toplama süreci, yalnızca farklı belgelerin bir araya getirilmesinden ibaret değildir; aynı zamanda bu belgelerin hangi gerekçelerle seçildiği, nasıl erişildiği ve analiz için nasıl hazırlandığını içeren titiz bir süreçtir (Bowen, 2009; Bryman, 2016). Bu çalışmada, nitel araştırma yaklaşımına uygun olarak çeşitlilik gösteren veri kaynakları kullanılmıştır (Patton, 2015).

Araştırmada yararlanılan başlıca veri kaynakları arasında resmi belgeler ve diplomatik açıklamalar ilk sırada yer almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti devlet kurumlarının, özellikle Cumhurbaşkanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı tarafından yapılan operasyon açıklamaları; TBMM tutanakları, alınan kararlar ve yapılan tartışmalar Türkiye'nin resmi politikalarını anlamak açısından temel bir zemin oluşturmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2048). Benzer şekilde ABD hükümetinin basın açıklamaları, Beyaz Saray brifingleri ve Pentagon bildirileri de ABD'nin operasyonlara yönelik tutumunu yansıtan birincil veriler olarak kullanılmıştır (Ulutaş & Duran, 2017). Bunun yanı sıra, NATO ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumların yayımladığı raporlar ve Güvenlik Konseyi ya da Genel Kurul açıklamaları, operasyonların

uluslararası hukuk ve ittifak ilişkileri bağlamındaki boyutunu değerlendirmede önemli bir yere sahiptir (Waltz K.N., 1979). Ayrıca Reuters, Associated Press, Anadolu Ajansı ve BBC gibi uluslararası haber ajanslarının rapor ve haberleri, olayların küresel medyadaki temsili ve uluslararası kamuoyunun tepkilerini anlamada önemli bir veri seti sağlamıştır (Neuendorf, 2017).

Düşünce kuruluşları ve araştırma merkezlerinin raporları da veri kaynaklarının önemli bir parçasını oluşturmuştur. Türkiye merkezli SETA ve ORSAM gibi kuruluşların yanı sıra, ABD merkezli RAND Corporation ve Brookings Institution tarafından yayımlanan raporlar, operasyonların stratejik ve siyasi boyutlarını ortaya koyarak literatüre zengin bir perspektif katmıştır (Kasapoğlu & Ülgen, 2017). Bununla birlikte, uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmaları alanında yayımlanmış makaleler, kitaplar ve tezler gibi akademik kaynaklar, çalışmanın teorik alt yapısının oluşturulmasına ve analizlerin bilimsel bir çerçevede yürütülmesine katkı sağlamıştır (Creswell, 2013). Bu çeşitlilik, konunun hem yerel hem de uluslararası boyutunun kapsamlı bir şekilde ele alınmasını mümkün kılmıştır.

Araştırmada kullanılan belgeler, Türkiye'nin Suriye'ye yönelik beş büyük sınır ötesi operasyonunun gerçekleştirildiği 2011–2020 dönemi ile sınırlandırılmıştır. Bu zaman aralığı, Suriye iç savaşının başlangıcından Bahar Kalkanı Harekâtı'na kadar olan süreci kapsamaktadır. Dönemlendirme şu şekilde yapılandırılmıştır:

2011–2015 yılları Suriye iç savaşının ilk yıllarını ve Şah Fırat Operasyonu'nu kapsarken, 2016–2018 dönemi Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekâtlarını içermektedir. 2019 yılı Barış Pınarı Harekâtı'na, 2020 yılı ise Bahar Kalkanı Harekâtı'na odaklanmıştır. Bu sınırlama, hem araştırmanın odaklanmasını sağlamış hem de belgelerin karşılaştırılabilirliğini artırmıştır (Bryman, 2016)

Veri toplama süreci, sistematik bir biçimde yürütülmüş ve üç temel aşamadan oluşmuştur (Bowen, 2009; Creswell, 2013). İlk aşamada belge toplama gerçekleştirilmiş, bu süreçte belgelerin seçiminde üç temel ölçüt dikkate alınmıştır: ilgili olma, yani belgelerin araştırma sorularına doğrudan katkı sunması; güvenilirlik, belgelerin resmi veya akademik kaynaklardan elde edilmesi ve erişilebilirlik, kamuya açık belgelerin tercih edilmesi (Yıldırım & Şimşek, 2018). İkinci aşamada veri organizasyonu yapılmış, toplanan belgeler kronolojik bir sıraya konarak her bir operasyona ayrı bir kategori altında sınıflandırılmıştır. Örneğin, Fırat Kalkanı Harekâtı'na dair belgeler, “Türkiye'nin gerekçeleri”, “ABD'nin tepkileri” ve “uluslararası yankılar” şeklinde alt başlıklara ayrılmıştır (Patton, 2015)

Üçüncü aşamada ise belgeler, içerik analizine hazırlanarak kodlama sürecine tabi tutulmuştur. Kodlama süreci, belgelerdeki ifadelerin belirli temalar altında toplanması yoluyla sistematik bir analiz sağlamıştır (Krippendorff, 2018; Schreier, 2012). Bu çalışmada kullanılan temel temalar “sınır güvenliği”, “terör tehdidi”, “meşruiyet söylemleri”, “müttefiklik krizi”, “caydırıcılık”

ve “ABD’nin kurumsal tepkileri” olmuştur. Bu temalar, operasyonların hem stratejik gerekçelerini hem de söylemsel çerçevesini ortaya koymayı amaçlamıştır (Buzan, Waver, & De Wilde, 1998)

Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için triangulation (üçgenleme) yöntemi uygulanmıştır (Patton, 2015) Bu kapsamda, resmi açıklamalar medya haberleriyle karşılaştırılmış, medya haberleri akademik kaynaklarla desteklenmiş ve akademik analizler düşünce kuruluşu raporlarıyla test edilmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Böylece tek bir kaynağa bağımlı kalınmasının doğurabileceği yanlışlık riski azaltılmış ve elde edilen bulguların tutarlılığı güçlendirilmiştir (Bowen, 2009)

Veri toplama sürecinde bazı zorluklarla da karşılaşmıştır. Erişim sorunları, en önemli kısıtlayıcı etkenlerden biri olmuştur (Bryman, 2016). Özellikle diplomatik belgelerin bir kısmının kamuya açık olmaması, çalışmaya dahil edilememesine yol açmıştır. Ayrıca, yanlışlık problemi önemli bir diğer zorluktur. Türkiye ve ABD’nin resmi açıklamalarında, kendi politikalarını meşrulaştırmaya yönelik söylemler ağır basmıştır (Ulutaş & Duran, 2017). Bu yanlışlık, karşılaştırmalı analiz ve çoklu veri kaynağı kullanımı ile dengelenmeye çalışılmıştır (Creswell, 2013). Veri yoğunluğu da bir başka zorluk olarak ortaya çıkmış; 2011–2020 yılları arasındaki geniş veri seti, yalnızca araştırma sorularına doğrudan katkı sunan belgelerin seçilmesini zorunlu kılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2048). Bu metodolojik çerçeve içerisinde, veri toplama sürecinin araştırmanın bütününe yön verdiği görülmektedir. Örneğin, Fırat Kalkanı Harekâtı’na ilişkin TBMM tutanakları, Türkiye’nin güvenlik gerekçelerini anlamada temel bir kaynak olarak kullanılmıştır (Ulutaş & Duran, Türkiye’nin sınır ötesi operasyonlarının stratejik analizi, 2020). Zeytin Dalı Harekâtı sürecinde yapılan ABD açıklamaları, müttefiklik krizinin derinleştiğini gösteren önemli veriler sunmuştur (Walt, 1987). Barış Pınarı Harekâtı sonrasında Birleşmiş Milletler ve NATO’dan gelen açıklamalar ise Türkiye’nin meşruiyet arayışının uluslararası kurumlar nezdinde nasıl bir karşılık bulduğunu ortaya koymuştur (Buzan, Waver, & De Wilde, 1998). Bahar Kalkanı Harekâtı’na ilişkin belgelerde ise yalnızca Türkiye–ABD boyutuna odaklanılmış, Rusya’nın tutumuna dair belgeler kapsam dışında bırakılmıştır (Yeşiltaş, Seren, & Özçelik, 2020). Sonuç olarak, veri toplama süreci bu araştırmanın en kritik aşamalarından birini oluşturmuştur. Farklı türde belgelerin titizlikle seçilmesi, sınıflandırılması ve tematik olarak düzenlenmesi sayesinde çalışmada sistematik bir analiz zemini oluşturulmuştur (Creswell, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2048). Belgelerin çeşitliliği ve çoklu kaynak kullanımı, araştırmanın güvenilirliğini güçlendirirken, üçgenleme yöntemi bulguların geçerliliğini desteklemiştir (Patton, 2015). Böylece Türkiye’nin 2011 sonrası Suriye’ye yönelik operasyonları yalnızca askeri-politik gelişmeler olarak değil, aynı zamanda söylemsel ve diplomatik boyutlarıyla da derinlemesine incelenmiştir. Bu yaklaşım, çalışmanın hem teorik hem de pratik düzeyde sağlam bir temel üzerine inşa edilmesini sağlamıştır.

1.3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik

Her akademik araştırmada olduğu gibi, bu çalışmanın da bilimsel değer kazanabilmesi için geçerlilik (validity) ve güvenirlik (reliability) ölütlerinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Geçerlilik, araştırmada kullanılan verilerin ve ulaşılan sonuçların araştırma sorularını geçekten açıklayıp açıklamadığını ortaya koyarken, güvenirlik aynı yöntemlerin benzer koşullarda tekrarlandığında benzer sonuçlara ulaşıp ulaşmayacağını ifade eder (Lincoln & Guba, 1985). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirlik, nicel araştırmalardaki gibi mekanik ve standart ölütlerle belirlenmez; bunun yerine araştırma sürecinin şeffaflığı, kullanılan kaynakların çeşitliliği, analizlerin tutarlılığı ve yorumların teorik çerçeveye uyumu ön plana çıkar. Bu araştırmada i geçerlilik, Türkiye ve ABD’nin resmi söylemlerinin karşılaştırılması, akademik kaynaklarla desteklenmesi ve farklı belgelerden elde edilen bilgilerin birbirini doğrulaması yoluyla sağlanmıştır.

Dış geçerlilik açısından, nitel araştırmalarda genellenebilirlik sınırlı olmakla birlikte bu çalışma bir örnek olay incelemesi (case study) mantığıyla yürütlmş; Türkiye’nin Suriye’ye yönelik operasyonları üzerinden elde edilen bulguların, benzer uluslararası krizlere dair teorik çıkarımlar sunmasına zen gösterilmiştir (Yin,2003).Ayrıca,kuramsal geçerlilik, elde edilen bulguların seçilen teorik ereve olan realizm, güvenikleştirme ve kurumsalcılıkla uyumlu olup olmadığına göre değerlendirilmiş; kodlama ve içerik analizi süreçlerinde oluşturulan temaların bu teorilerin kavramlarıyla rtştrlmesiyle sağlanmıştır (Waltz K. N., 1979; Buzan, Waver, & De Wilde, 1998; Keohane, 1984); Güvenirlik açısından iç tutarlılık, belgelerden elde edilen kod ve temaların analizinde aynı kavramların farklı biçimlerde yorumlanmasının önlenmesiyle korunmuş; örneğin “sınır güvenliği” ifadesi tüm belgelerde aynı anlam kategorisi altında kodlanmıştır. Tekrar edilebilirlik, araştırmanın yöntem bölümünde kullanılan aşamaların ayrıntılı şekilde açıklanması sayesinde sağlanmış, böylece başka bir araştırmacının aynı süreci izleyerek benzer bulgulara ulaşabilmesi mümkün hale gelmiştir. Kodlama güvenirliği, aynı belgelerin birden fazla kez kodlanarak aynı temaların tekrar ortaya çıkıp çıkmadığının kontrol edilmesiyle artırılmış, böylece içerik analizinin öznel yönü azaltılmıştır (Krippendorff, 2018). Bu çalışmada geçerlilik ve güvenirliği desteklemek için çeşitli stratejiler uygulanmıştır. Üçgenleme (triangulation) yöntemiyle resmi belgeler, medya raporları, akademik çalışmalar ve düşünce kuruluşlarının analizleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş, böylece tek bir kaynağın önyargısına dayalı sonuçlar engellenmiştir (Denzin, 1978). Kaynak eşitliliği gözetilmiş; hem Türk hem de yabancı kaynaklardan veri toplanarak olayların çok yönlü olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca kapsamlı bir literatür taraması yapılarak önceki çalışmaların bulguları ile bu araştırmada elde edilen veriler karşılaştırılmış, veri toplama, kodlama ve analiz süreçleri ayrıntılı biçimde açıklanarak araştırmacının izlediği yol şeffaf hale getirilmiştir.

Uzun süreli bir inceleme süreciyle 2011–2020 dönemine yayılan belgeler geniş bir kronoloji içinde analiz edilmiş, böylece güvenilirlik güçlendirilmiştir. Doğrudan katılımcı verileri olmasa da, kullanılan belgelerin resmi aktörler tarafından üretilmiş olması güvenilirliği artırmıştır. Ayrıca, yalnızca araştırma sorularını destekleyen belgeler değil, bunlara zıt veriler de analiz edilmiş ve böylece daha dengeli ve objektif bir yorum elde edilmiştir. Çalışmanın iç geçerliliğini gösteren örneklerden biri, Barış Pınarı Harekâtı’na ilişkin Türkiye’nin “meşru müdafaa hakkı” söyleminin, BM Şartı’nın 51. maddesine yapılan atıflarla desteklenmesidir (Taşdemir & Özer, 2017). ABD’nin “YPG yerel ortağımızdır” açıklamalarının medya raporları ve akademik analizlerle karşılaştırılması üçgenleme yöntemine örnek teşkil ederken, Zeytin Dalı Harekâtı üzerine yazılan akademik makalelerin resmi belgelerle karşılaştırılması güvenilirliği artırmıştır (Yeşiltaş, Özçelik, & Seren, 2017). Bununla birlikte araştırmada bazı sınırlılıklar da yaşanmıştır. Özellikle erişim sorunları nedeniyle bazı diplomatik belgeler kamuya açık olmadığından çalışmaya dâhil edilememiştir. Ayrıca, hem Türkiye’nin hem de ABD’nin resmi açıklamalarında politikalarını meşrulaştırma eğilimi gözlemlenmiş; bu yanlışlık, farklı kaynakların karşılaştırılmasıyla dengelenmeye çalışılmıştır. Araştırmacının yorumlarının öznel etkisini azaltmak için kodlama süreçleri tekrarlanmış ve analizler şeffaf biçimde raporlanmıştır. Sonuç olarak, geçerlilik ve güvenilirlik bu araştırmada çok yönlü stratejilerle sağlanmış; kaynak çeşitliliği, üçgenleme, tekrar eden kodlama ve teorik tutarlılık sayesinde bulguların güvenilirliği artırılmıştır. Böylece elde edilen sonuçlar, Türkiye’nin Suriye’ye yönelik operasyonlarını ve ABD’nin bu operasyonlara verdiği tepkileri açıklamada geçerli ve bilimsel temellere dayalı hale getirilmiştir.

1.3.6. Etik Boyut

Bilimsel araştırmalar yalnızca akademik bilgi üretmeyi değil, aynı zamanda bu bilginin etik değerler çerçevesinde elde edilmesini de gerektirir. Etik boyut, araştırmanın hem güvenilirliğini hem de akademik geçerliliğini doğrudan etkiler (Lincoln & Guba, 1985). Özellikle uluslararası ilişkiler gibi politik ve hassas konuları inceleyen çalışmalarda etik ilkelerin gözetilmesi daha da kritik hale gelir. Çünkü kullanılan kaynakların seçimi, yorumların tarafsızlığı ve atıf düzeni, araştırmanın bilimsel niteliğini belirleyen temel ölçütlerdir (Krippendorff, 2018). Bu bağlamda, çalışmanın tüm aşamalarında etik ilkeler titizlikle uygulanmış, kullanılan her veri kaynağının akademik şeffaflık ve dürüstlük çerçevesinde değerlendirilmesine özen gösterilmiştir. Bu çalışmada kullanılan tüm belgeler kamuya açık, güvenilir ve akademik olarak geçerli kaynaklardan elde edilmiştir. Telif hakkı bulunan eserler için doğru atıf yapılmış, doğrudan alıntılarda tırnak işaretleriyle birlikte yazarın adı ve yılı belirtilmiştir (American Psychological Association [APA], 2020). Tüm kaynaklar APA akademik yazım kuralları çerçevesinde dipnotlar ve kaynakça bölümünde eksiksiz olarak gösterilmiş, belgelerin içeriği değiştirilmeden yalnızca bağlamı açıklayıcı yorumlar yapılmıştır. Ayrıca alınan bilgiler yeniden yazılmış, alıntılar kaynak gösterilerek sunulmuş ve özgünlük korunmuştur (Berelson, 1952). Bu yaklaşım, araştırmanın etik açıdan şeffaflığını ve akademik güvenilirliğini güçlendirmiştir.

Nitel araştırmalarda araştırmacının tamamen öznellikten uzak kalması zordur; ancak etik bir gereklilik olarak tarafsızlığı korumak esastır (Lincoln & Guba, 1985). Bu alışmada Türkiye ve ABD'nin açıklamaları karşılaştırılmal olarak incelenmiş, tek taraflı bir anlatıdan kaçınılmıştır. Farklı belgelerin ve veri setlerinin birlikte değerlendirilmesi sayesinde araştırmacının özne yorumlarının etkisi minimize edilmiştir. Ayrıca, araştırma yalnızca amaca hizmet eden verilerle sınırlandırılmış, konuyla doğrudan ilişkisi olmayan belgeler analiz dışı bırakılmıştır. Bu seçim, bilimsel kriterlere dayanarak yapılmış ve araştırmacının kişisel ön yargılarından bağımsız olarak yürütölmüştür.

Çalışmada doğrudan katılımcılara (mölakat, anket vb.) yer verilmediği için kişisel gizlilik ihlali söz konusu olmamıştır. Ancak kullanılan belgelerin çoğu devlet kurumlarının resmi açıklamalarından oluştuğu için içeriklerin doğru ve bağlama uygun şekilde aktarılması sorumluluğu gözetilmiştir. Ayrıca medya raporları ve düşünce kuruluşlarının yayımladığı analizlerin, yazarlarının ideolojik yaklaşımlarını yansıtabileceği dikkate alınarak bu verilerde başına kullanılmamış; karşılaştırılmal analiz yoluyla dengelenmiştir (Denzin, 1978). Etik boyut yalnızca kaynak kullanımı ile sınırlı değildir; araştırmacının akademik dürüstlük ilkesine bağlılığı da bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bu çalışmada bulgular abartılmadan ve nesnel biçimde sunulmuş, araştırma sonuçları önceden belirlenmiş varsayımlara uydurulmaya çalışılmamış, yalnızca verilerin ortaya koyduğu sonuçlar raporlanmıştır. Teorik çerçeve, elde edilen bulgulara dayalı olarak şekillendirilmiş, araştırmacının kişisel kanaatleri bilimsel verilerden ayrıştırılmıştır (Yin, 2003). Bu ilkeler çerçevesinde veri toplama, analiz ve raporlama süreçleri yürütölmüş, araştırmanın etik boyutu korunmuştur. Böylelikle alışma, metodolojik olduğu kadar etik olarak da sağlam bir zemine oturtulmuştur.

Bu araştırmada nitel araştırma yaklaşımı temel alınmış; veri toplama yöntemi olarak doküman analizi, analiz tekniği olarak ise nitel içerik analizi kullanılmıştır. Bu sayede Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonları yalnızca askeri-stratejik boyutlarıyla değil, aynı zamanda söylemsel, diplomatik ve kurumsal yönleriyle ele alınmıştır (Mayring, 2000). Nitel araştırma yöntemi, olayların bağlamını anlamaya ve çok katmanlı yapısını ortaya çıkarmaya olanak tanımış; doküman analizi ise resmi belgeler, medya içerikleri ve raporlar gibi ikincil verilerin sistematik biçimde incelenmesini sağlamıştır. İçerik analizi sayesinde elde edilen veriler, tematik olarak kodlanarak realizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcılık çerçevesinde değerlendirilmiştir (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998; Waltz, 1979; Keohane, 1984).

Bu alışma, literatürdeki benzer araştırmalardan birkaç yönden ayrılmaktadır. Resmi belgeler, medya haberleri, akademik kaynaklar ve düşünce kuruluşu raporları bir arada kullanılarak kapsamlı bir veri seti oluşturulmuştur. Kodlama ve analiz süreci, realizm/neorealizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcılık kavramsal çerçevesiyle uyumlu şekilde gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin "sınır güvenliği" ve "terör tehdidi" vurguları, ABD'nin "yerel

ortak” ve “DAEŞ’le mücadele” söylemleriyle karşılaştırılmış, böylece müttefiklik krizinin söylemsel boyutu ortaya konulmuştur (Ulutaş & Duran, 2019). Ayrıca üçgenleme yöntemiyle farklı kaynaklardan elde edilen bulgular karşılaştırılmış ve kodlama süreçleri tekrarlanarak güvenilirlik artırılmıştır (Krippendorff, 1980).

Bu çalışmanın yöntemi, uluslararası ilişkiler literatürüne özgün katkılar sunmaktadır. İlk olarak, Türkiye–ABD ilişkilerinde söylem çözümlemesi yaparak mevcut literatüre yeni bir boyut kazandırmaktadır. Çoğu çalışma operasyonları askeri-stratejik açıdan ele alırken, bu araştırma söylemsel bir analiz sunmaktadır. İkinci olarak, doküman analizinin dış politika çalışmalarında ne kadar işlevsel olabileceğini ortaya koymaktadır. Sahada veri toplamanın zor olduğu durumlarda, belgeler üzerinden yapılan bu tür analizler güçlü bir alternatif sunmaktadır (Yin, 2003). Üçüncü olarak ise, birden fazla teorik çerçevenin aynı anda kullanılması sayesinde çok katmanlı bir metodolojik yaklaşım geliştirilmiştir.

Araştırmanın yöntemsel çerçevesi bazı sınırlılıklar içermektedir. Öncelikle belgeler çoğunlukla resmi aktörlerin söylemlerine dayandığı için belirli bir yanlılık barındırabilir. Nitel içerik analizi, araştırmacının yorumlarına bağlı olduğundan öznel bir unsur içerir. Ayrıca bulguların genellenebilirliği sınırlıdır; ancak bu çalışmada amaç istatistiksel genelleme değil, derinlemesine anlamadır (Lincoln & Guba, 1985). Bu sınırlılıklar, kaynak çeşitliliği ve üçgenleme yöntemi kullanılarak büyük ölçüde dengelenmiştir. Sonuç olarak, bu yöntemsel çerçeve sayesinde Türkiye’nin sınır ötesi operasyonları bağlamsal olarak anlaşılmış, ABD’nin tepkileri söylemsel düzeyde incelenmiş ve müttefiklik krizinin güvenlik teorileri açısından çok boyutlu bir çözümlemesi yapılmıştır. Bu yaklaşım, yalnızca mevcut çalışmaya değil, gelecekteki araştırmalara da yol gösterici bir metodolojik örnek oluşturmaktadır. Uluslararası ilişkiler disiplininde nitel araştırma yöntemlerinin belgeler üzerinden uygulanması, politika analizlerinde derinlikli ve güvenilir sonuçlar elde etmek için önemli bir yöntemdir.

Bu çalışmanın yöntemsel çerçevesi, nitel araştırma yaklaşımı üzerine inşa edilmiş olup veri toplama yöntemi olarak doküman analizi, analiz tekniği olarak ise nitel içerik analizi kullanılmıştır. Böylelikle Türkiye’nin 2011 sonrası Suriye’ye yönelik sınır ötesi operasyonları yalnızca askeri-stratejik açıdan değil, aynı zamanda söylemsel, diplomatik ve kurumsal boyutlarıyla da kapsamlı biçimde ele alınabilmektedir (Mayring, 2000; Krippendorff, 1980). Nitel araştırma, olayların bağlamını derinlemesine anlamaya ve çok katmanlı yapısını ortaya çıkarmaya olanak tanımış, doküman analizi ise resmi belgeler, raporlar, medya içerikleri ve akademik yayınlar gibi ikincil verilerin sistematik olarak incelenmesini sağlamıştır. İçerik analizi, bu belgelerden elde edilen verilerin tematik olarak kodlanmasına ve bu kodların realizm, güvenlikleştirme ve kurumsalcılık teorileri ile ilişkilendirilerek yorumlanmasına imkân vermiştir (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998; Waltz, 1979; Keohane, 1984).

Bu çalışmanın yöntemsel yaklaşımı literatürdeki benzer araştırmalardan birkaç açıdan ayrılmaktadır. Öncelikle çoklu veri kullanımı ile resmi belgeler, medya haberleri, akademik kaynaklar ve düşünce kuruluşu raporları birlikte değerlendirilmiş ve kapsamlı bir veri seti oluşturulmuştur. Ayrıca elde edilen kodlar ve temalar, realizm/neorealizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcı yaklaşımın kavramsal çerçevesiyle uyumlu biçimde yorumlanmıştır. Bunun yanında Türkiye'nin "sınır güvenliği" ve "terör tehdidi" vurguları, ABD'nin "yerel ortak" ve "DAEŞ'le mücadele" söylemleriyle karşılaştırılarak müttefiklik krizinin söylemsel boyutu ortaya konmuştur (Ulutaş & Duran, 2019; Yeşiltaş, Özçelik & Seren, 2018). Çalışmada geçerlilik ve güvenilirlik, üçgenleme yöntemiyle farklı kaynakların bulgularının karşılaştırılması ve kodlama süreçlerinin tekrar edilmesiyle sağlanmıştır (Lincoln & Guba, 1985). Bu yöntemsel yaklaşım, uluslararası ilişkiler literatürüne önemli katkılar sunmaktadır.

Literatürdeki pek çok çalışma operasyonları yalnızca askeri-stratejik açıdan ele alırken, bu araştırma söylem düzeyinde analiz yaparak farklı bir perspektif ortaya koymuştur. Ayrıca, doküman analizinin sahaya çıkmanın zor olduğu dış politika çalışmalarında güçlü bir yöntem olduğunu göstermektedir (Yin, 2003). Bunun yanı sıra birden fazla teorik çerçevenin aynı anda kullanılması, çok katmanlı bir metodolojik yaklaşım geliştirilmesine olanak tanımıştır. Bununla birlikte, yöntemin bazı sınırlılıkları da vardır. Belgeler çoğunlukla resmi aktörlerin söylemlerine dayandığı için belirli bir yanlılık barındırabilir. Nitel içerik analizi araştırmacının yorumlarına bağlı olduğundan öznel bir unsur içerir ve bulgular genellenebilirlik açısından sınırlıdır; ancak bu çalışmada amaç istatistiksel genelleme değil, olguları derinlemesine anlamaktır (Denzin, 1978). Bu sınırlılıklar, kaynak çeşitliliği ve üçgenleme yöntemi ile büyük ölçüde dengelenmiş ve analizdeki öznellik minimize edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, bu yöntemsel çerçeve hem çalışmanın bulgularının güvenilirliğini artırmış hem de literatüre özgün bir katkı sunmuştur. Nitel araştırma, doküman analizi ve içerik analizi birlikteliği sayesinde Türkiye'nin sınır ötesi operasyonları bağlamsal olarak anlaşılmış, ABD'nin tepkileri söylemsel düzeyde incelenmiş ve müttefiklik krizinin güvenlik teorileri açısından çok boyutlu bir çözümlemesi yapılmıştır. Bu yöntemsel yaklaşım, yalnızca mevcut çalışmaya değil, gelecekteki benzer araştırmalara da yol gösterici niteliktedir ve uluslararası ilişkiler disiplininde belgeler üzerinden yapılan nitel araştırma yöntemlerinin, politika analizlerinde derinlikli ve güvenilir sonuçlar elde etmek için önemli bir yol olduğunu göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu çalışmada, Türkiye'nin 2011 sonrasında Suriye'de yürüttüğü sınır ötesi askeri operasyonlar, yalnızca askeri-politik gelişmeler olarak değil, aynı zamanda uluslararası ilişkiler teorileri bağlamında çok katmanlı bir şekilde ele alınmaktadır. Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı gibi operasyonların ardındaki eylemsel gerekçeler; Türkiye'nin ulusal güvenlik algısındaki dönüşümler, sınır güvenliğini önceleyen stratejik hesaplamalar ve terör tehdidine karşı yürütülen mücadele bağlamında incelenmektedir. Bununla birlikte, operasyonların uluslar arası yankıları ve özellikle ABD'nin bu operasyonlara verdiği tepkiler, sadece ikili ilişkiler düzeyinde değil, aynı zamanda NATO ve BM gibi uluslararası kurumlar çerçevesinde de analiz edilmektedir.

Çalışma, bu incelemeyi üç temel teorik yaklaşım üzerinden yürütmektedir: Realist/neorealist güvenlik anlayışı, Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcı yaklaşım. Realizm ve neorealizm, devletlerin uluslararası sistemin anarşik doğası içinde güvenlik ve çıkarlarını koruma yönündeki rasyonel davranışlarını açıklamada işlevseldir. Kopenhag Okulu, tehditlerin yalnızca nesnel koşulların sonucu değil, aynı zamanda siyasi söylemler aracılığıyla inşa edilen olgular olduğunu göstererek, Türkiye ve ABD'nin aynı aktörleri (PYD/YPG) farklı biçimlerde güvenlikleştirmesini anlamaya imkân tanır. Kurumsalcı yaklaşım ise ittifak ilişkilerinin ve uluslararası örgütlerin rolünü vurgulayarak, Türkiye-ABD arasındaki müttefiklik krizinin NATO çerçevesindeki kurumsal yansımalarını görünür kılar.

Bu çoklu teorik çerçeve sayesinde çalışma, yalnızca devletlerin dış politikada izledikleri rasyonel güvenlik stratejilerini değil, aynı zamanda söylem düzeyinde tehditlerin nasıl inşa edildiğini ve kurumların işbirliği kapasitesinin hangi koşullarda yetersiz kaldığını birlikte değerlendirmektedir. Böylelikle hem Türkiye'nin güvenlik kaygılarını hem de ABD'nin stratejik önceliklerini anlamlandırmaya yönelik daha bütüncül bir perspektif ortaya konmaktadır.

2. TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmanın kuramsal omurgası, Türkiye'nin 2011sonrasıSuriye'yeyöneliksınır- ötesi askeri operasyonlarını ve bu operasyonlara ABD'den gelen tepkileri çok-katmanlı bir perspektifle analiz etmeyi amaçlar. Uluslararası ilişkiler yazınında tek bir teori, karmaşık dış politika davranışlarını daima eksiksiz açıklayamaz; bu nedenle burada bir "teori diyalogu" kurulmaktadır. Birinci katmanda realizm/neorealizm, anarşik uluslararası düzende devletin güvenlik ve çıkar maksimizasyonu arayışını; güç dengesi, askeri kapasite, tehdit algısı ve rasyonel karar alma gibi kavramlarla açıklama kapasitesi nedeniyle merkezî bir rol oynar (Morgenthau, 1948; Waltz, 1979; Mearsheimer, 2001). İkinci katmanda, realizmin güvenlik odaklı sezgilerini derinleştiren güvenlik

yaklaşımı, güvenlik ikilemi ve caydırıcılık tartışmaları devreye girer (Herz,1950;Jervis,1978).Üçüncü katmanda Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi, tehditlerin yalnızca maddi dengelerden değil, söylemsel inşa süreçlerinden de türediğini hatırlatır (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998). Dördüncü katmanda ise kurumsalcı yaklaşım, NATO'nun bir kurum olarak işbirliğini nasıl kolaylaştırdığı ve kimi durumlardan eden sınırlı kaldığı sorusunu gündeme taşır (Keohane,1984;Keohane&Nye, 1977).

Bu kuramsal bileşim, Türkiye'nin Fırat Kalkanı (2016), Zeytin Dalı (2018), Barış Pınarı (2019) ve Bahar Kalkanı (2020) harekâtları ile ABD'nin PYD/YPG'yi DAESH'e karşı "yerel ortak" olarak destekleme tercihinin yarattığı müttefiklik krizini birlikte okumayı mümkün kılar. Realist katman, sınır güvenliği ve meşru müdafaa söylemini; Kopenhag katmanı, Ankara ile Washington'un aynı aktörü (YPG) farklı söylemlerle "tehdit/ortak" olarak kodlamasını; kurumsalcı katman ise NATO-içi koordinasyonun sınır koşullarını açık eder. Çalışma, böylece salt güç siyaseti ile söylem analizini ve kurumların işlevini birbirine eklemleyerek, Türkiye-ABD ilişkilerinde güvenlik ikileminden doğan caydırıcılık arayışlarının nasıl farklı sonuçlar ürettiğini ortaya koyar.

Aşağıda önce realizm/neorealizm çerçevesi ayrıntılandırılarak; ardından güvenlik ikilemi, caydırıcılık, güvenlikleştirme ve kurumsalcı yaklaşımla bölüm tamamlanacaktır.

2.1. Realizm

Realizm, uluslararası ilişkiler teorileri içinde en köklü ve en etkili yaklaşımlardan biridirvetemelolarakuluslararasıistemianarşikbiryapıolarakgörür.Bu anarşi, devletlerin üzerinde düzeni sağlayacak ve bağlayıcı kurallar koyabilecek bir üst otoritenin bulunmaması anlamına gelir (Waltz, 1979).Bu durum, devletlerin kendi güvenliklerini ve çıkarlarını kendi imkânlarıyla korumak zorunda oldukları anlamına gelir. Dolayısıyla devletler, sürekli bir güç ve güvenlik arayışı içerisinde (Mearsheimer, 2001).

Realizm perspektifinde devlet, uluslararası ilişkilerin en temel ve merkezi aktörüdür. Uluslar arası örgütler, çok uluslu şirketler ve sivil toplum kuruluşları ise ikincil ve sınırlı etkisi olan aktörler olarak değerlendirilir (Morgenthau,1948;Waltz,1979).Bu yönüyle realizm devlet merkezli bir yaklaşım ortaya koyar ve dış politikayı devletlerin çıkar ve güvenlik ihtiyaçları üzerinden analiz eder.

Realizm, her ne kadar tek bir teori gibi görünse de zaman içinde farklı düşünürler ve yaklaşımlar tarafından çeşitli türlere ayrılmıştır. Bunların başında Klasik Realizm, Neorealizm (Yapısal Realizm) ve Neoklasik Realizm gelir. (Baylis, Smith, & Owens, 2020) Bu alt türler, devlet davranışlarını açıklarken farklı yönlelere vurgu yapar. Örneğin, klasik realizm devlet liderlerinin insan doğasından kaynaklanan güç arayışına odaklanırken, neorealizm uluslararası sistemin yapısal anarşisini merkeze alır. Neoklasik realizm ise sistemik faktörlerle birlikte iç politika ve liderlik gibi unsurları da analizine dâhil eder.

Devletler realizme göre rasyonel aktörlerdir ve öncelikli hedefleri hayatta kalmak, yani varlıklarını sürdürmektir. Bu noktada güç, uluslararası politikanın en kritik unsuru olarak öne çıkar. Güç, askeri kapasite ve ekonomik kaynaklar üzerinden ölçülür. Hans Morgenthau'nun (1948) da vurguladığı gibi, uluslararası politika esasen devletler arasındaki güç mücadelesidir ve devletlerin davranışlarının temelinde çıkarlar vardır. Kenneth Waltz'un (1979) geliştirdiği yapısal realizm ise anarşik sistemin devletleri güvenlik arayışına zorladığını ve bunun da "güvenlik ikilemi" denilen bir duruma yol açtığını açıklar. Güvenlik ikilemi, bir devletin savunmasını güçlendirmek için yaptığı hamlelerin diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanması ve bu nedenle onların da güç artırma yoluna gitmesiyle ortaya çıkar. (Herz, 1950). Bu durum, karşılıklı güvensizliği artırarak sürekli bir silahlanma yarışı yaratır. (Jervis, 1978)

Realizm ayrıca, ittifakların kalıcı olmadığını ve devletler arası ilişkilerin çıkar temelli, değişken bir yapıya sahip olduğunu savunur. Çıkarların değişmesiyle ittifaklar da kırılgan bir şekilde değişebilir. Bu bağlamda, Türkiye-ABD ilişkilerinde Suriye krizi sırasında yaşanan gerilimler realizmin tezlerini somut bir şekilde ortaya koymaktadır. Örneğin, Türkiye'nin YPG'yi terör örgütü olarak görmesi ve sınır güvenliği için askeri operasyonlar düzenlemesi, ABD'nin ise YPG'yi DEAŞ'a karşı stratejik bir ortak olarak desteklemesi, iki ülke arasında ciddi bir güvenlik ikilemi yaratmış ve karşılıklı güvensizliği derinleştirmiştir.

Bu çalışmada teorik başlık altında özellikle iki realizm yaklaşımı detaylandırılacaktır. Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikasını realizm çerçevesinde değerlendirmek mümkündür: sınır ötesi operasyonlar, ülkenin ulusal güvenliğini koruma çabası olarak açıklanabilirken, ABD ile yaşanan çıkar çatışmaları da realist teorinin ittifakların kırılganlığına ilişkin temel tezlerini doğrulamaktadır. Böylece realizm, devletlerin davranışlarını güç, çıkar ve güvenlik perspektifinden ele alarak, Türkiye'nin Suriye politikalarının dinamiklerini anlamak için güçlü bir analitik araç sunmaktadır.

2.1.1. Klasik realizm: Güç, Çıkar, Akıl Yürütme

Klasik realizm, uluslararası politikanın özünü güç mücadelesi olarak görür. Hans J. Morgenthau'ya göre devletler, değişen düzeylerde olsa da güç biriktirme ve çıkarlarını genişletme eğilimi taşır; bu eğilim insan doğasının rekabetçi yapısının uluslararası alana yansımasıdır (Morgenthau, 1948). Klasik realistler için normlar ve ahlaki iddialar, güç ilişkilerince koşullanan ikincil değişkenlerdir; bu nedenle ahlaki yargılar, dış politika analizinde açıklayıcı değil, çoğunlukla meşrulaştırıcı bir rol üstlenir. Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikası, bu açıdan egemenliği koruma (toprak bütünlüğü, sınır güvenliği) ve tehditleri bertaraf etme (DEAŞ, YPG) yönünde rasyonel bir güç kullanımı olarak okunabilir.

2.1.2. Yapısal Realizm (Neorealizm): Anarşive Yetenek Dağılımı

Kenneth N. Waltz (1979), realizmi birey/insan doğası temelli açıklamalardan arındırarak sistemik bir teori haline getirir: anarşi (üst bir otoritenin yokluğu) ve yeteneklerin dağılımı (güç dağılımı) devlet davranışlarını belirler. Anarşi, devletleri öz-yardım (self-help) ilkesine iter; güvenliği sağlamanın nihai sorumluluğu devlettedir. Dolayısıyla her devlet, göreceli kazançlar mantığıyla hareket eder; işbirliği dahi göreceli avantajlar hesabına tâbidir. Türkiye'nin Suriye'de meşru müdafaa argümanı ile askeri kapasite kullanımı, Waltz'cu çerçevede anarşik ortamda tehdit azaltma ve göreceli konumunu koruma çabası olarak anlam kazanır.

Defansif ve ofansif realizm, devletlerin ne kadar güce ihtiyaç duyduğu sorusuna farklı yanıtlar sunan iki temel neorealist yaklaşımdır. Defansif realizme göre, aşırı güç birikimi karşı dengeleme davranışlarını tetikleyerek güvenliği azaltılabilir. Bu nedenle rasyonel bir devlet, yalnızca “yeterli” güce sahip olmayı hedefler ve maliyetsiz güvenlik sağlama amacıyla statükoyu korumayı tercih eder (Waltz, 1979). Ofansif realizme göre ise, devletler güvenliği garanti altına alabilmek için maksimum gücü hedefler ve fırsat buldukça bölgesel hegemonyaya yönelir. Bu bağlamda, sınır-ötesi kapasitenin sergilenmesi, örneğin kuvvet intikali, SİHA kabiliyeti ya da sınır hattında fiili kontrol, rakip aktörlere maliyet sinyali gönderir (Mearsheimer, 2001). Türkiye'nin 2016–2020 yılları arasında gerçekleştirdiği sınır ötesi harekâtlar, defansif realizm açısından değerlendirildiğinde sınır güvenliğini sağlama ve “terör koridoru”nu engelleme çabaları olarak görülürken, ofansif realizm perspektifinden operasyonel erişim alanını genişletme, güvenli bölgeler oluşturma ve kalıcı caydırıcılık inşa etme yoluyla bölgesel etki kapasitesini artırma stratejileri olarak yorumlanabilir. Bu iki okuma çoğu zaman birbirini dışlamaz; aksine, savunma amaçlı başlayan bir harekât, uygun fırsat yapısı ortaya çıktığında ileri savunma veya ileri caydırıcılık mimarisine dönüşebilir.

Tehdit ve ittifak ilişkileri, klasik realizmin denge-güç anlayışından tehdit dengesi teorisine evrilmiştir. Geleneksel dengeleme literatürü, devletlerin yükselen güce karşı dengeleme (balancing) ya da yanaşma (band wagoning) davranışlarını tartışırken, Stephen M. Walt'un tehdit dengesi teorisi, saf güçten ziyade tehdit algısının belirleyici olduğunu vurgular. Bu algı, aktörün niyetleri, coğrafi yakınlığı ve saldırı kapasitesi gibi unsurlar üzerinden şekillenir (Walt, 1987). Türkiye açısından ABD'nin YPG'ye verdiği destek, yakın coğrafyada niyeti belirsiz, yüksek mobil kapasiteye sahip bir aktörün güçlenmesi anlamına gelmiş ve “yüksek tehdit” olarak kodlanmıştır. Bu durum, Türkiye'nin yalnızca ABD'ye değil, sahadaki vekil aktörlere karşı da dengeleme davranışı göstermesine yol açmıştır. NATO şemsiyesi altında bulunan iki müttefikin aynı tehdidi farklı biçimlerde algılaması ise bir “müttefiklik krizi” doğurmuş ve realizmin ittifakların çıkar temelli, kırılabilir yapıda olduğu yönündeki öngörülerini doğrulamıştır.

Neoliberal kurumsalcılık mutlak kazanç mantığıyla işbirliğini açıklarken, realizm göreceli kazançlar sorununa dikkat çeker. Bir işbirliği düzenlemesi her iki taraf için net fayda sağlasa bile, taraflardan birinin diğerine göre daha fazla kazanması güvenlik kaygılarını tetikleyebilir. Suriye

bağlamında Türkiye–ABD ilişkilerinde DAES’le karşı mücadele, her iki taraf için mutlak kazanç üretmiş olsa da, ABD’nin YPG’nin kapasitesini artırması Türkiye açısından görece kayıp olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle ortak bir söylem olan “DAES’le mücadele” varlığını korurken, sahadaki düzenlemelerde rekabet giderek belirginleşmiştir. Bu durum, güvenlik ikilemi kavramının da temellerini oluşturmaktadır (Herz, 1950; Jervis,1978).

Realizm çoğunlukla araçsal rasyonalite varsayar; yani devletlerin en düşük maliyetle en yüksek faydayı sağlayacak kararları aldığı kabul edilir. Ancak pratikte karar alıcılar sınırlı rasyonalite ile hareket eder. Belirsizlik, bilgi asimetrisi ve iç politika kısıtları nedeniyle çoğu zaman ideal stratejiler yerine tatmin edici çözümler tercih edilir. Türkiye’nin operasyonlarının zamanlaması, örneğin ABD’nin asker çekme kararlarının yarattığı fırsat pencerelerinde harekete geçmesi, sahadaki kuvvet dağılımlarında yapılan ayarlamalar ve ilan edilen siyasal hedeflerdeki değişimler, sınırlı rasyonalite ve fırsat yapısının önemini ortaya koymaktadır (Simon, 1957). Realist çerçeve, bu tür kapasite-fırsat eşleşmelerini anlamada güçlü bir açıklama sunar.

Realizm genellikle askeri güçle özdeşleştirilse de, gücün ekonomik ve diplomatik boyutlarını da dikkate almak gerekir. Sınır güvenliği için yapılan operasyonlar yalnızca askeri sonuçlarıyla değil, ekonomik maliyetleri, müttefik ilişkilerindeki gerilimleri ve uluslararası meşruiyet boyutuyla da değerlendirilmelidir. Realist perspektif, güvenliğe öncelik verirken, meşruiyet kayıplarının ve ekonomik maliyetlerin dolaylı yollardan güvenlik çıktıları üzerinde etkili olabileceğini kabul eder. Bu durum, kurumsalcı teorinin kurumların bu maliyetleri nasıl azaltabileceğini ele aldığı tartışmalara geçiş için bir zemin oluşturur (Keohane,1984; Keohane & Nye, 1977).

Ancak realizmin açıklayıcılık kapasitesi de sınırlıdır. Realizm, maddi güç ve stratejik etkileşimleri anlamada güçlü bir çerçeve sunarken, tehdit algılarının nasıl inşa edildiği sorusuna tam bir yanıt veremez. Örneğin, PYD/YPG’nin Türkiye tarafından “terör tehdidi”, ABD tarafından ise “yerel ortak” olarak tanımlanmasının nedenlerini yalnızca maddi kapasitelere bakarak açıklamak mümkün değildir. Bu noktada, Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme teorisi devreye girer. Bu teori, güvenliğin yalnızca var olan bir durum değil, söylemsel bir inşa süreci olduğunu ve olağan üstü önlemlerin siyasi aktörler tarafından söylem yoluyla meşrulaştırıldığını ileri sürer (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998). Ayrıca, realizmin işbirliğinin maliyetlerini vurgulayan perspektifine karşılık, kurumsalcı teori kurumların bu maliyetleri nasıl azalttığını veya azaltmadığını sorgulayarak daha bütüncül bir analiz sağlar. Böylece, realizm, güvenlikleştirme ve kurumsalcılık birlikte kullanıldığında, Türkiye’nin Suriye politikası ve ABD ile yaşadığı müttefiklik krizinin farklı boyutları daha kapsamlı şekilde açıklanabilir.

2.2. Güvenlik Yaklaşımı, Ulusal Güvenlik ve Güvenlik İkilemi

2.2.1. Güvenlik Kavramının Genişlemesi

Güvenlik, realizmin dar askeri tehdit odaklı tanımının ötesinde, Soğuk Savaş sonrası literatürde çok boyutlu bir kavram haline gelmiştir. Barry Buzan (1991), güvenliği askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel alt sektörlere ayırarak, devletlerin güvenlik anlayışlarının yalnızca ordusal tehditlerle sınırlı olmadığını vurgular. Ulusal güvenlik ise bu çerçevede, bir devletin egemenliğinin, toprak bütünlüğünün, siyasi bağımsızlığının ve toplumsal düzeninin korunması anlamına gelir. Türkiye'nin güvenlik doktrini, özellikle 2011 sonrası Suriye iç savaşının getirdiği koşullarda, bu çok boyutlu güvenlik tanımının askeri ve toplumsal alt sektörlerini ön plana çıkarmıştır.

2.2.2. Ulusal Güvenlik Ve Sınır Güvenliği

Türkiye için ulusal güvenlik, tarihsel olarak jeopolitik konumu nedeniyle daima hassas bir mesele olmuştur. 2011 sonrası dönemde Suriye'deki iç savaşın derinleşmesi, hem devlet dışı aktörlerin (DAEŞ, PYD/YPG) ortaya çıkışı hem de kitlesel göç hareketleri nedeniyle Türkiye'nin sınır güvenliği sorununu kritik hale getirmiştir. Güney sınır hattında yaşanan roket saldırıları, intihar eylemleri ve düzensiz göç akışları, Ankara'nın Suriye politikalarını doğrudan şekillendirmiştir.

Bu bağlamda sınır güvenliği yalnızca fiziki hudutların korunması değil; aynı zamanda ülke içine yönelik terör saldırılarının engellenmesi, demografik yapının kontrolü, mülteci akınlarının yönetimi gibi çok yönlü bir stratejik hedef haline gelmiştir. Ulusal güvenlik kavramının genişletilmiş yorumu, Türkiye'nin Suriye'de yürüttüğü operasyonların yalnızca askeri değil, siyasi ve toplumsal güvenlik boyutlarına da işaret eder.

2.2.3. Güvenlik İkileminin Teorik Çerçevesi

Güvenlik ikilemi (security dilemma) kavramı ilk kez John Herz (1950) tarafından sistematikleştirilmiştir. Herz'e göre anarşik uluslararası sistemde devletler, kendi güvenliklerini artırmak amacıyla silahlanma ya da askeri kapasite geliştirme yoluna giderler; fakat bu durum diğer devletler tarafından tehdit olarak algılanır ve karşı silahlanmayı tetikler. Sonuçta her iki taraf da mutlak anlamda daha az güvenlik içinde olur. Robert Jervis (1978), güvenlik ikilemini niyetler ile kabiliyetler arasındaki algı uyumsuzluğuna bağlar: bir devletin savunma amaçlı askeri kapasite artırımı dahi karşı tarafça saldırganlık işareti olarak yorumlanabilir.

2.2.3.1. Türkiye–ABD İlişkilerinde Güvenlik İkilemi

Türkiye’nin Suriye’ye yönelik sınır ötesi operasyonları, klasik güvenlik ikileminin güncel bir örneğini sunar. Ankara, Fırat Kalkanı (2016), Zeytin Dalı (2018), Barış Pınarı (2019) ve Bahar Kalkanı (2020) harekâtlarını, sınır güvenliği ve ulusal bütünlüğünü tehdit eden unsurları bertaraf etmek için başlatmıştır. Ancak ABD, bu operasyonları kendi “terörle mücadele” stratejisine zarar veren hamleler olarak görmüş ve özellikle PYD/YPG’yi destekleme politikasını sürdürmüştür.

Bu noktada güvenlik ikilemi yalnızca Türkiye ile ABD arasında değil, Türkiye ile ABD’nin desteklediği vekil aktörler (PYD/YPG) arasında da ortaya çıkmaktadır. Türkiye’nin sınır hattında askeri varlık artırması, ABD için “yerel ortaklarına yönelik saldırı”; ABD’nin PYD/YPG’ye sağladığı silah ve eğitim desteği ise Türkiye için “sınır güvenliğine yönelik tehdit” olarak algılanmaktadır. Böylece her iki taraf da kendi güvenliğini artırmaya çalışırken, karşı taraf için güvenlik açığı yaratmaktadır. NATO müttefikliği teorik olarak işbirliği ve ortak tehdit algısı üzerine kuruludur. Ancak Türkiye–ABD ilişkilerinde Suriye bağlamında görüldüğü üzere, müttefik devletlerin tehdit algılarındaki farklılıklar güvenlik ikilemini “müttefiklik krizi” boyutuna taşımaktadır. Türkiye için YPG/PYD, PKK ile organik bağları nedeniyle varoluşsal bir terör tehdidiyken; ABD için aynı aktör, DAES’ş’e karşı sahada en etkili ortaklardan biri olarak güvenlikleştirilmiştir.

Bu asimetrik algı, müttefiklerin güvenlik işbirliğini zayıflatmış, NATO çatısı altında dahi ciddi güvensizlik yaratmıştır. Realizmin öngördüğü üzere, ittifaklar çıkar temelli ve kırılmandır; güvenlik ikileminin müttefiklik bağları içinde bile yaşanabileceği, Türkiye–ABD ilişkilerinde somut bir örnek bulmuştur.

Sonuç olarak, güvenlik ikilemi kavramı Türkiye–ABD ilişkilerinde ortaya çıkan gerilimi açıklamada kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye’nin sınır güvenliği önceliği ile ABD’nin PYD/YPG üzerinden geliştirdiği terörle mücadele stratejisi, birbirini tamamlayan değil, çelişen güvenlik politikaları üretmiştir. Bu çelişki, yalnızca ikili ilişkileri değil, NATO’nun bütünlüğünü de test eden bir krize dönüşmüştür.

2.2.4. Caydırıcılık Unsuru

Caydırıcılık (deterrence), uluslararası ilişkiler literatüründe özellikle Soğuk Savaş döneminde geliştirilmiş bir stratejik kavramdır. Temel olarak caydırıcılık, bir devletin sahip olduğu askeri, ekonomik ve diplomatik kapasiteyi kullanarak rakiplerini saldırmaktan veya tehditkâr davranışlardan vazgeçirmesi anlamına gelir. Glenn Snyder (1961) caydırıcılığı “karşı tarafın davranışını değiştirmeye yönelik tehdit veya misilleme kapasitesine dayalı ikna süreci” olarak tanımlar. Thomas Schelling (1966) ise caydırıcılığı salt güç kullanımı değil, gücün inandırıcı biçimde sergilenmesi olarak yorumlar.

Klasik caydırıcılık teorileri çoğunlukla nükleer silahlar bağlamında şekillenmiş olsa da, konvansiyonel güçlerin caydırıcı etkisi de literatürde önemli bir yer tutar. Özellikle bölgesel krizlerde, sınır-ötesi askeri müdahaleler ve kalıcı askeri varlık gösterileri, caydırıcılığın pratik tezahürleridir.

Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'de yürüttüğü sınır ötesi operasyonlar, yalnızca mevcut tehditleri bertaraf etmeye değil, aynı zamanda gelecekte benzer tehditlerin oluşmasını önlemeye yönelik bir stratejik çerçeveye sahiptir. Bu bağlamda operasyonların birincil işlevi savunma, ikincil işlevi ise caydırıcılıktır. 2016 yılında gerçekleştirilen Fırat Kalkanı Harekâtı, DAESH'in Türkiye sınırına yönelik saldırılarını sonlandırmayı amaçlamış, bunun yanında PYD'nin Fırat'ın batısına geçişini engelleyerek Türkiye'nin sınır hattında kırmızı çizgi ilan etmesi açısından caydırıcı bir mesaj işlevi görmüştür.

2018'de düzenlenen Zeytin Dalı Harekâtı, Afrin'deki YPG varlığını hedef alarak Türkiye'nin sınır hattında kalıcı olarak YPG varlığına izin vermeyeceğini ortaya koymuş, bu yönüyle yalnızca askeri bir başarı değil, aynı zamanda bölgesel aktörlere yönelik güçlü bir caydırıcılık sinyali vermiştir. 2019'daki Barış Pınarı Harekâtı ise ABD ile yapılan diplomatik görüşmeler ve anlaşmaların gölgesinde gerçekleştirilmiş, Türkiye'nin diplomatik baskılar karşısında dahi askeri kapasitesini devreye sokabileceğini göstermiştir. Bu operasyon, olası yeni tehditlere karşı Türkiye'nin caydırıcı kapasitesinin sürdüğünü vurgulamıştır. 2020 yılında düzenlenen Bahar Kalkanı Harekâtı ise yalnızca YPG veya DAESH gibi devlet dışı aktörlere değil, aynı zamanda Esad rejimi ve onu destekleyen güçlere karşı da Türkiye'nin askeri kapasitesini sergilemiş, böylece Türkiye'nin caydırıcılık stratejisini bölgesel ölçekte genişletmiştir.

Schelling'in (1966) vurguladığı gibi caydırıcılığın etkin olabilmesi için yalnızca tehdidin varlığı yeterli değildir; bu tehdidin inandırıcı olması gerekir. İnandırıcılık ise yalnızca söylemler üzerinden değil, fiili kapasite ve irade gösterisiyle sağlanır. Türkiye'nin Suriye'de gerçekleştirdiği operasyonlar, sınır hattında fiziki kontrol sağlamanın ötesinde, Türkiye'nin kararlılığını bölgesel ve küresel aktörlere göstermesi açısından kritik bir rol oynamıştır. Bu durum, Türkiye'nin "güvenli bölge" politikasını güçlendirmiş ve caydırıcılığını pekiştirmiştir. Ancak caydırıcılık mutlak bir sonuç doğurmaz. ABD'nin PYD/YPG'ye sağladığı kapsamlı askeri, ekonomik ve diplomatik destek, Türkiye'nin caydırıcılık kapasitesini önemli ölçüde gölgelemiştir. ABD, YPG'yi DAESH'e karşı en etkili yerel ortak olarak konumlandırırken, Türkiye ise YPG'yi doğrudan ulusal güvenliğine yönelik bir tehdit olarak görmektedir. Bu farklı tehdit algıları, Türkiye'nin sınır hattında elde ettiği caydırıcılığı sınırlamış ve YPG'nin ABD'nin koruması altında Türkiye'nin baskısını dengelemesine olanak tanımıştır. Realist teorinin ittifakların çıkar temelli doğasına vurgu yapan temel varsayımları, bu bağlamda bir kez daha doğrulanmaktadır.

Türkiye'nin caydırıcılık stratejisinin birdiğer boyutu ise iç politikaya yöneliktir. Sınır ötesi operasyonlar yalnızca dış tehditlere karşı bir güç gösterisi değil, aynı zamanda iç kamuoyuna

verilen bir güvenlik mesajıdır. Bu operasyonlar aracılığıyla hükümet, ulusal güvenlik kapasitesini toplumsal düzeyde sergileyerek kamuoyu desteğini mobilize etmekte ve ulusal birlik duygusunu pekiştirmektedir. Dolayısıyla caydırıcılık, yalnızca dış aktörlere yönelik bir strateji olarak değil, iç politikada siyasi meşruiyet ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren çok katmanlı bir araç olarak işlev görmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye operasyonları, realist güvenlik anlayışı çerçevesinde hem savunma hem de caydırıcılık boyutlarını içeren çok yönlü stratejiler olarak değerlendirilebilir. Ancak bu caydırıcılık mutlak bir güvenlik sağlamamış, özellikle müttefiklik ilişkilerinde farklı tehdit algılarının varlığı nedeniyle kırılgan bir yapıda kalmıştır. ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği destek, Türkiye'nin caydırıcı kapasitesinin etkisini azaltmış ve caydırıcılığın sınırlarını açıkça ortaya koymuştur. Bu durum, caydırıcılığın dinamik ve kırılgan bir doğaya sahip olduğunu, uluslararası ilişkilerde müttefiklik krizleri ve çıkar çatışmalarının caydırıcılığın etkinliğini doğrudan şekillendirdiğini göstermektedir.

2.2.5. Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme Yaklaşımı

Soğuk Savaş sonrası uluslararası ilişkiler literatüründe güvenlik kavramı yalnızca askeri tehditlerle sınırlı olmaktan çıkmış, toplumsal, siyasi, ekonomik ve çevresel boyutları kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu genişlemenin öncülerinden biri, Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde'nin öncülük ettiği Kopenhag Okulu olmuştur (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998). Bu okulun temel katkısı, güvenliğin bir söylem ve toplumsal inşa süreci olarak ele almasıdır. Yani güvenlik, nesnel bir gerçeklik olmaktan ziyade, siyasi aktörlerin belirli bir meseleyi varoluşsal tehdit olarak tanımlaması ve bu söylemin toplum tarafından kabul edilmesiyle oluşur.

Kopenhag Okulu'na göre güvenikleştirme süreci, bir meselenin sıradan bir politika konusu olmaktan çıkarılıp olağanüstü bir güvenlik sorunu olarak tanımlanmasını içerir. Buzan, Wæver ve de Wilde'a (1998) göre bu süreç üç temel unsurdan oluşur: güvenikleştiren aktör, referans nesnesi ve kitle/izleyici. Güvenikleştiren aktör, tehdidi tanımlayan ve söylemi inşa eden devlet liderleri, hükümetler veya siyasi elitlerdir. Referans nesnesi, korunması gereken değer ya da varlık olup, genellikle devletin egemenliği, ulusal kimliği ya da toprak bütünlüğüdür. Kitle veya izleyici ise, güvenikleştirme söylemini kabul eden toplumsal ya da siyasal kesimi ifade eder. Bu üç unsurun etkileşimiyle bir konugüvenlik sorunu haline gelir ve bu sayede olağanüstü önlemler — askeri müdahale, temel hakların sınırlandırılması veya diplomatik hamleler — meşrulaştırılabilir (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998).

Türkiye'nin 2011 sonrası dış politika söyleminde PYD/YPG, ulusal güvenliğe yönelik varoluşsal bir tehdit olarak tanımlanmıştır. Türk siyasi elitleri, PYD/YPG'nin PKK ile organik bağını sürekli vurgulayarak bu aktörün yalnızca bir “yerel milis güç” değil, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü doğrudan tehdit eden bir yapı olduğunu topluma aktarmışlardır. Bu söylem, özellikle

terör saldırılarının yoğunlaştığı dönemlerde iç kamuoyunda güçlü bir karşılık bulmuş ve askeri operasyonların toplumsal meşruiyetini artırmıştır (Ulutaş & Duran, 2019). Bu bağlamda, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı harekâtları yalnızca askeri bir gereklilik olarak değil, aynı zamanda güvenlikleştirme söyleminin doğal bir sonucu olarak sunulmuştur. TBMM kararları, hükümet açıklamaları ve medya aracılığıyla oluşturulan söylemler, geniş toplumsal kitlelere ulaşarak olağanüstü önlemler için rıza üretmiştir (Yeşiltaş, Özçelik & Seren, 2018).

ABD açısından ise PYD/YPG, DAES’e karşı yürütülen mücadelede en etkin “yerel ortak” olarak güvenlikleştirilmiştir. Washington yönetimi, PYD/YPG’yi DAES’in yeniden güçlenmesini önlemede kritik bir aktör olarak konumlandırmış ve bu örgüte sağladığı askeri, ekonomik ve diplomatik desteği meşrulaştırmak için söylemsel bir çerçeve oluşturmuştur.

ABD’nin söylemi, hem iç kamuoyuna hem de uluslararası topluma yöneliktir. “Eğer YPG desteklenmezse, DAES yeniden güç kazanır” anlatısı, silah yardımı, askeri eğitim ve siyasi meşruiyet gibi olağanüstü önlemleri haklı göstermek için kullanılmıştır (Walt, 1987).

Türkiye ve ABD’nin aynı aktörü tamamen zıt biçimlerde güvenliklestirmesi, iki ülke arasındaki müttefiklik krizinin temelini oluşturmuştur. Türkiye için PYD/YPG, “varoluşsal terör tehdidi” olarak kodlanırken, ABD için aynı aktör “DAES’e karşı güvenlik ortağı” şeklinde tanımlanmıştır. Bu söylemsel farklılık, yalnızca ikili ilişkilerde değil, NATO çerçevesindeki ittifak ilişkilerinde de ciddi bir kırılmaya yol açmıştır. Ortak tehdit algısının kaybolması, ittifakın işlevselliğini zayıflatmış ve NATO içindeki dayanışmayı zedelemiştir (Waltz, 1979).

Kopenhag Okulu, güvenlikleştirmenin yalnızca elit düzeyinde değil, toplumsal düzeyde de işlediğini vurgular. Türkiye’de güvenlikleştirme söylemi, geçmişte yaşanan terör saldırılarının toplumsal hafızadaki etkisiyle birleşerek iç kamuoyunda güçlü bir meşruiyet zemini bulmuştur. Özellikle Suruç (2015), Ankara Garı (2015) ve Gaziantep (2016) saldırıları gibi olaylar, YPG’nin varoluşsal bir tehdit olarak sunulmasını kolaylaştırmıştır (Ulutaş & Duran, 2017). ABD’de ise DAES’in saldırıları ve küresel güvenlik tehdidi algısı, YPG’nin “zorunlu müttefik” olarak meşrulaştırılmasına olanak tanımıştır. Bu durum, farklı toplumların farklı güvenlik söylemlerine rıza göstermesiyle, iki ülke arasında derinleşen bir ittifak krizine yol açmıştır.

Sonuç olarak, Kopenhag Okulu perspektifinden bakıldığında Türkiye–ABD ilişkilerindeki krizin yalnızca maddi kapasite farklılıklarından değil, söylem düzeyinde güvenlikleştirme farklılıklarından kaynaklandığı görülmektedir. Ankara ve Washington’un PYD/YPG’yi farklı güvenlik referans nesneleri üzerinden tanımlaması, müttefiklik bağlarını zedeleyen söylemsel bir çatışma yaratmış ve ittifakın ortak tehdit algısına dayalı uyumunu bozmuştur. Böylece, güvenlikleştirme teorisi, bu krizin yalnızca askeri ve stratejik değil, aynı zamanda söylemsel ve toplumsal bir boyutu olduğunu ortaya koymaktadır (Buzan, Wæver & de Wilde, 1998; Walt, 1987).

2.2.6. Kurumsalcı Yaklaşım

Kurumsalcı teori, realizmin aksine uluslararası sistemde işbirliğinin mümkün olduğunu savunur ve devletlerin yalnızca güç ve çıkar temelinde değil, aynı zamanda kurumlar ve kurallar aracılığıyla da işbirliği yapabileceğini ileri sürer. Robert Keohane(1984) ile Keohane ve Nye (1977), uluslararası örgütlerin ve kurumların devletler arasındaki belirsizlik ve güvensizliği azaltan mekanizmalar sunduğunu vurgular. Bu kurumlar, bilgi akışını kolaylaştırır, işlem maliyetlerini düşürür ve aktörlerin davranışlarını daha öngörülebilir hale getirerek işbirliğini sürdürülebilir kılar. Bu bakış açısına göre anarşik bir uluslararası sistem, realizmin iddia ettiği gibi işbirliğini imkânsız hale getirmez; tam tersine, kurumlar aracılığıyla işbirliği kurumsallaştırılabilir ve daha istikrarlı bir hale gelebilir.

Kurumsalcılığın merkezinde iki temel kavram yer alır. İlki karşılıklı bağımlılık olup, devletlerin ekonomik, siyasi ve güvenlik alanlarındaki bağlantıları arttıkça işbirliğinin daha cazip hale geldiğini ifade eder (Keohane & Nye, 1977). İkinci kavram ise uluslararası kurumların işlevidir. NATO, BM veya bölgesel örgütler gibi kurumlar, aktörler arasındaki çıkar çatışmalarını yumuşatarak işbirliğinin daha düzenli ve öngörülebilir olmasını sağlar. Bu bağlamda Türkiye ile ABD arasındaki ilişkiler, kurumsalcı perspektiften öncelikle NATO çerçevesinde ele alınmalıdır. NATO, ortak tehdit algısı üzerine inşa edilmiş bir kolektif güvenlik örgütü olarak, üyelerinin birbirlerine destek sağlamasını hedefler. Ancak Suriye iç savaşı sürecinde NATO'nun bu işlevi ciddi bir sınavdan geçmiştir. Türkiye, sınır güvenliğine yönelik doğrudan tehditler karşısında müttefiklerinden açık ve net bir destek beklemiş, özellikle PYD/YPG kaynaklı tehditlere karşı NATO'nun daha etkin bir pozisyon almasını talep etmiştir. Buna karşılık ABD, PYD/YPG'yi DAES'e karşı en etkili yerel ortak olarak gördüğü için, önceliğini bu aktörün desteklenmesine vermiştir. Bu farklı tehdit algıları, NATO'nun kurumsal dayanışmasını zayıflatmış ve ittifakın güvenilirliği Türkiye açısından sorgulanır hale gelmiştir (Walt, 1987; Keohane, 1984).

Kurumsalcı teori aynı zamanda uluslararası hukukun ve Birleşmiş Milletler'in (BM) rolünü de ön plana çıkarır. Türkiye, Suriye'de yürüttüğü sınır ötesi operasyonları uluslararası meşruiyet zeminine oturtmak amacıyla BM Şartı'nın 51. maddesinde düzenlenen “meşru müdafaa hakkı”na sıkça atıf yapmıştır. Bu söylem, kurumsalcı teorisinin öngördüğü biçimde, askeri müdahalelerin uluslararası normlara dayandırılarak meşrulaştırılması çabasının bir yansımasıdır (Taşdemir&Özer,2017). Ancak BM'nin somut etkisi sınırlı kalmış, çoğunlukla sembolik açıklamalarla yetinilmiş ve Suriye krizinin çözümünde etkin bir rol oynayamamıştır.

Bu durum, kurumsalcı teorisinin sınırlarını açık biçimde ortaya koymaktadır. Kurumlar, devletler arasındaki işbirliğini kolaylaştıran yapılar sunsalar da, devletlerin temel ve hayati çıkarlarının çatıştığı durumlarda kurumların etkisi azalır. Suriye örneğinde NATO, Türkiye'nin güvenlik taleplerini tam olarak karşılayamamış, Türkiye ise müttefiklerinden beklediği desteği görememiştir. Bu durum, kurumsalcı teorisinin teorik olarak öngördüğü işbirliği mekanizmalarının,

pratikte devletlerin ulusal çıkarlarının ağır bastığı durumlarda yetersiz kalabileceğini göstermektedir. Türkiye–ABD ilişkilerinde yaşanan kriz de bu sınırlılıkların somut bir yansımasıdır. Teorik olarak NATO gibi bir ittifakın bağlarının işbirliğini pekiştirmesi beklenirken, sahada çıkar farklılıklarının belirginleşmesi NATO’nun işlevselliğini zedelemiş ve kurumsal dayanışmanın kırılma yapısını ortaya koymuştur (Keohane, 1984; Keohane & Nye, 1977).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’NİN 2011 SONRASI SURİYE’YE ASKERİ HAREKATLARI

Arap Baharı sürecinin etkisiyle tüm Ortadoğu’yu etkisi altına alan kaos ortamının varlığı; bu karışıklıktan faydalanmak isteyen küresel güçler için bulunmaz bir fırsat doğurmuştu. Böylece demokratikleşme süreci adı altında: insani krizleri önleme, toplumsal yapının inşası vb sözde nedenlerle; Ortadoğu’daki bölge ülkelerinin politik, ekonomik, askeri, sosyal açılardan kolayca istedikleri düzeni oluşturup şekillendirebileceklerdi ve bölgedeki zengin yer altı kaynakları üzerinde rahatça söz sahibi olmanın yolu açılmıştı.

Kaos ortamının varlığı; bu gerginlik ortamını fırsat bilen sadece devletler değil,devlet dışı aktörler kapsamındaki terörist gruplardı. Bölgedeki YPG/PYD yapılanmasının ‘Kürt Bölgesi’ oluşturma isteği ve bunun oluşması yönünde yapacakları faaliyetleri kolaylaştırmıştı. 2011’den itibaren bu gerilim sürecine Suriye’de dahil olmuştur. Esed Rejim güçlerinin desteklediği PYD; Suriye’nin Kuzeyinde El Cezire, Ayn el Arap ve Afrin olmak üzere üç bölge ve altı kanton kurmuştur. Böylece ‘Kürt Bölgesel Yönetimi’ oluşturup sınırdaki bölgeleri kontrol altında tutmak kolaylaşmıştı. PYD’nin bu çabası ABD’nin dikkatini çekmişti. Suriye üzerinde daha etkili bir konumda olmak isteyen ABD kendine önemli bir yardımcı bulmuştu.

Sınır güvenliğinin sağlanması ve sürekliliğinin devamı için Türkiye Cumhuriyeti Suriye’ye sınır ötesi operasyon düzenleyerek hem sınırdaki tehdidi ortadan kaldırarak hem de iç karışıklardan dolayı ülkeye sığınan mülteciler için belirli bir alana kadar ilerleyip güvenli bölge tahsis edecekti. Bu kapsamda bölgeye beş askeri operasyon düzenlenmiştir. İlk operasyon olan 21 Şubat 2015 tarihli Şah Fırat Operasyonu; Ankara Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti Toprağı sayılan Şah Süleyman Türbesinin bulunduğu bölgeye yapılmıştır. Türbenin terör grupları tarafından tehdit altında olması bu harekatı gerekli kılmıştır. Şah Fırat Operasyonundan sonra gelen ikinci operasyon ise 24 Ağustos 2016’da başlayan Fırat Kalkanı Harekatıdır. Bu operasyonun amacı ise;2011 sonrası Suriye iç savaşının yarattığı güvenlik zafiyetleri, DAESH ve PYD’nin Türkiye sınırında güçlenmesine yol açması; Batılı devletlerin PYD’ye desteğiyle artan tehdit karşısında Türkiye, müttefiklerinden beklediği desteği göremeyince sınır güvenliğini sağlamak olmuştur.

2016’da Fırat Kalkanı ile terör unsurlarının Akdeniz’e açılımı engellenmiş olsa da, ABD’nin 2017’de SDG’ye destek vererek otuz bin kişilik ordu kuracağını açıklaması Türkiye’de tepkiyle karşılanmış; bu gelişme Türkiye’yi hem ulusal güvenliği sağlamak hem de Suriye’nin toprak bütünlüğünü korumak amacıyla yeni bir operasyon fikrine yöneltmiştir ve böylece 200 Ocak 2018’de başlayan üçüncü askeri operasyon Zeytin Dalı Harekatı olmuştur. 9 Ekim 2019 ‘da; Fırat’ın doğusunda YPG varlığını Türkiye ulusal güvenliği için ciddi tehdit olarak görmesi; bu

nedenle 2018’de başlayan “güvenli bölge” görüşmelerinde Türkiye 30–40 km derinliğinde bir alan talep ederken, ABD çok daha dar bir bölgeyi savunması ve tarafların uzlaşmaya varamamasıyla dördüncü operasyon fikrine sıcak bakılarak Barış Pınarı Operasyonu başlamıştır. Son askeri operasyon olan Bahar Kalkanı Harekatı ise; Bahar Kalkanı Harekâtı, rejim güçlerinin Rusya desteğiyle İdlib’de ilerlemesi ve Türk gözlem noktalarının kuşatma altına alınmasıyla başlayan gerilimin, 34 askerin şehit edilmesi üzerine Türkiye’nin doğrudan askeri müdahale kararı almasıyla fiili olarak 27 şubat 2020’de başlatılmıştır.

Bu bölümde yukarıda bahsedilen beş askeri operasyon gerekçeleri ve detayları ile açıklanacak olup, operasyonların bölge haritaları ve her operasyonun anlatımından sonra oluşturulmuş kronolojik tablo ile daha açık ve net bir anlatımla sunulacaktır.

3.1. Şah Fırat Operasyonu

Osmanlı İmparatorluğu’nun kurucusu ve ilk padişahı Osman Gazi’nin dedesi ve Ertuğrul Gazi’nin de babası Süleyman Şah, 1227 yılında Fırat Nehri’nin karşı tarafına geçmeye çalışırken, düşerek iki muhafızıyla birlikte hayatını kaybetmiştir. Süleyman Şah’ın cenazesi, Caber Kalesi eteklerindeki bir kümbete defnedilmiştir ve daha sonra da Osmanlı İmparatorluğu, mezarın bulunduğu yere bir türbe inşa etmiştir. Türbenin bulunduğu bölge yapılan antlaşmalar neticesinde Türkiye Cumhuriyeti toprakları olarak kabul edilmiştir. Şöyle ki I. Dünya Savaşı’ndan sonra bölgenin Fransızların yönetimine girmesiyle 20 Ekim 1921’de Ankara Antlaşması imzalanır. Bu antlaşmanın 9.maddesi ve daha sonra 24 Temmuz 1923’de imzalanan Lozan Antlaşmasının 3.maddesi gereğince Caber Kalesi ve Süleyman Şah’ın türbesi Türkiye toprağı sayılarak koruma altına alınmasına karar verilmiştir. (Kaya & Özalp, 2015)

1939’da kale içerisinde türbenin yeri değiştirilmiş ardından 1968 yılında Suriye hükümetinin Fırat nehri üzerinde inşa ettiği Tabka Barajı nedeni ile türbenin sular altında kalacağı ileri sürülerek türbenin yerinin değiştirilmesi kararlaştırılmış ve türbe müstemlati ile birlikte Halep-Hasseki yolu üzerinde bulunan Karakozak köyü yakınlarındaki yeni yerine nakledilmiştir. (Sabah, 2015) Ancak Arap Baharı’nın etkisiyle Suriye’de başlayan iç savaş, bu bölgedeki dengeleri bozmuştur. IŞİD’in 2014 Martı’nda Türbenin bulunduğu Karakozak ve Münbiç’in de yer aldığı bölgenin iç kesimlerine kadar ilerleyip burada yayınladıkları bir videoda Türkiye’yi tehdit etmesi askeri bir müdahalenin başlangıcı olmuştur. (ÖZCAN, 2024)

Türk Silahlı Kuvvetleri, Süleyman Şah Türbesi’nin daha güvenli bir bölgeye taşınması ve orada görev yapan askerlerin Türkiye’ye nakledilmesi amacıyla bir operasyon gerçekleştirdi. 21 Şubat 2015’te saat 21:00’ı gösterdiğinde (KURT, 2015) başlayan operasyon iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk olarak türbenin nakledileceği yer Suriye’de bulunan Eşme Bölgesi’nin kontrol altına alınmış; eş zamanlı olan ikinci aşama ise 35 kilometreden oluşan Süleyman Şah Türbesi’nin bulunduğu Karakozak Bölgesi’ne sorunsuz ve çatışmasız olarak varılarak; buradaki naaş ve kutsal emanetler nakil olmak üzere yola çıkmıştır. (EBREM, 2019) Naaş ve Kutsal Emanetler kısa

süreliliğine Türkiye'ye getirilmiş olup daha sonra Eşme Bölgesine taşınmıştır. Yaklaşık dokuz saat süren operasyon kapsamında, türbenin bulunduğu alan olası IŞİD propagandasına karşı bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmiş olup, kontrollü bir şekilde patlayıcılarla imha edilmiştir. Bu müdahale ile Türkiye için hem stratejik hem de tarihi bir öneme sahip olan ve korumamız altında bulunan bölgenin hem personel güvenliğini sağlama hem de türbenin terör grupları tarafından kullanılmasını engellemiştir.

Bu bağlamda Şah Fırat Operasyonu, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikasında benimsediği önleyici savunma ve sınır ötesi güvenlik anlayışının erken ve sembolik bir örneğini teşkil etmektedir. Operasyon, doğrudan geniş çaplı bir askerî hâkimiyet tesis etmeyi değil; sınırlı, hedef odaklı ve geçici bir güvenlik tehdidini bertaraf etmeyi amaçlaması bakımından realist güvenlik paradigması çerçevesinde değerlendirilebilir. Türbenin IŞİD tarafından propaganda ve baskı aracı olarak kullanılma ihtimali, Türkiye açısından hem sınır güvenliği hem de egemenlik algısı üzerinde doğrudan bir tehdit oluşturmuş; bu durum devletin anarşik uluslararası sistemde kendi güvenliğini sağlama refleksini önceliklendirdiğini göstermiştir. Nitekim operasyonun çatışmasız şekilde tamamlanması, kısa vadede askerî ve personel güvenliği açısından somut bir başarı sağlamış; bu yönüyle tezde ileri sürülen ana hipotezle uyumlu biçimde, Türkiye'nin sınır ötesi askerî müdahalelerinin sınırlı fakat etkili güvenlik kazanımları üretebildiğini ortaya koymuştur. Aynı zamanda operasyonun hedef aldığı örgütün IŞİD olması, sınır ötesi askerî harekâtların yoğunluğu ve kapsamı arttıkça sınır bölgelerindeki terör tehdidinin azaldığını savunan Alt Hipotez 1'i destekler nitelikteyken; DAES'e karşı gerçekleştirilen operasyonların kısa vadede daha hızlı ve uluslararası meşruiyeti yüksek güvenlik sonuçları doğurduğunu öne süren Alt Hipotez 2 ile de örtüşmektedir. Bununla birlikte Şah Fırat Operasyonu'nun, ilerleyen yıllarda gerçekleştirilen Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı gibi operasyonların aksine ABD ile doğrudan bir diplomatik kriz başlığına dönüşmemesi, tez kapsamında ileri sürülen "örgüt türüne göre uluslararası tepki ve müttefiklik ilişkilerinin farklılaşması" argümanını güçlendirmektedir. Bu durum, Türkiye-ABD ilişkilerinde ortaya çıkan yapısal gerilimin esasen PYD/YPG merkezli güvenlik algısı ayrışmasından kaynaklandığını; Şah Fırat Operasyonu'nun ise bu gerilimin henüz ortaya çıkmadığı bir öncül vaka niteliği taşıdığını göstermesi bakımından, ana ve alt hipotezlerin ampirik olarak anamlandırılmasına yönelik önemli bir karşılaştırmalı referans oluşturmaktadır.

3.2. Fırat Kalkanı Operasyonu

2011'den itibaren Suriye'de süregelen iç savaşın Türkiye Cumhuriyeti sınırları açısından güvenlik zafiyetine yol açmıştır. Suriye'de iç savaştan yararlanan DAES ve PYD'nin terör faaliyetleri hızla yayılma alanı buldu. Batılı devletler DAES'le mücadelesinde PYD'ye silah ve mühimmat desteği sağlayarak onlara büyük bir güç vermiş oldular. Bu terör örgütlerinin Türkiye sınırında konumlanmış olmaları, Türkiye'yi çeşitli önlemler almaya itmiştir. DAES'in ise Türkiye içerisinde gerçekleştirdiği silahlı-bombalı eylemler, roket saldırıları ciddi güvenlik tehdidi oluşturmuştur. Tüm bunlar olurken Türkiye Cumhuriyeti, müttefiklerinden beklediği desteği

alamaması ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla Suriye'ye sınır ötesi askeri operasyon kararı almıştır.24 Ağustos 2016 İtibari ile başlayan hareket temelde iki ana unsur çerçevesinde şekillenmiştir. Bunlardan ilki DAESH'i kendi sınır bölgemizden temizlemek ve sınır hattındaki tüm terör unsurlarını yok etmek; ikincisi ise terör örgütlerinden boşaltılan bölgeleri “güvenli bölge” haline getirip ülkedeki mültecilerin o bölgelere yerleşmesini sağlamayı amaçlamaktaydı. Birleşmiş Milletler'in 51. Maddesi temel alınarak “meşru müdafaa hakkını” ön planda tutan Türkiye ÖSO ile birlikte hareketi yürütmüştür (Ulutaş & Duran, 2017).Ağustos 24'te sabaha karşı 04.00 gibi başlayan hareket (Ebrem, 2019) üç aşamada gerçekleşmiştir.

Harekatın ilk aşamasında doğu tarafından Cerablus'a ilerlenilirken batıdan da Çobanbey'e ulaşılarak DAESH sınır hattından temizlenecekti. Bir gün gibi kısa bir sürede gerçekleşen birinci aşama başarıyla tamamlanarak sınır hattı temizlenmiş ve DAESH güneye doğru çekilerek şehri terk etmiştir. (Taşdemir, Özer, 2017, s. 57).İkinci aşamaysa Ekim-Kasım 2016 döneminde Azez-Mare hattının doğusundaki bölgelerin ve DEASH için önemli bir motivasyon alanı olan Dabık'ın ele geçirilmesi, El Bab'a giden yolu açma açısından kritik önemde olmuştur. Cerablus - Çobanbey - Dabık hattı birleştirilerek DAESH'İN Manevra alanı mühim ölçüde kısıtlanarak güvenli bölge alanı dahada genişletilmiştir (Yeşiltaş, Özçelik, & Seren, 2017). Fırat Kalkanı Harekatı'nın son aşaması olan El- Bap, operasyonun ilerleyişi kısmında en can alıcı kısmı olmuştur. El-Bap'ın stratejik önemi batıda Afrin'e ulaşabilme hedefini gerçekleştirmektir (Taşdemir & Özer, 2017). Bu kapsamda yapılan kuşatmada IŞİD direnişiile karşılaşmış ve yaklaşık on gün süren bu zorlu çatışmayla nihayetinde kontrol sağlanarak El- Bap ele geçirilmiştir. Fırat Kalkanı Harekatıyla; Türkiye öncelikli hedeflerinden olan DAESH'in sınırla temasını keserek; siyasi, askeri, stratejik ve faaliyet gücünün kaybetmesini sağlamıştır. Harekatın son aşaması olan El-Bap'ın alınmasıyla Afrin'e giden yol açılarak bölgedeki PYD/YPG'yi temizleme operasyonuna da zemin hazırlanmıştı.Fırat Kalkanı Harekatı sonucunda Türkiye yaklaşık 2.000 km²'lik bir alanı iradesi altına almış ve sınırında asayişi sağlamıştır(Ulutaş & Duran, 2017). Bu bölgelerin güvenliği Suriyeli mültecilerin geri dönüşü ve Türkiye göç stratejisi açısından oldukça önemliydi. Ayrıca bu bölge mültecilerin dönüşünde kullanılabileceği fikrinin de öne çıkmasına zemin oluşturdu. Harekât aynı zamanda YPG'nin Afrin'den Menbiç'e kadar olan kısmının birleşip “Kürt koridoru” oluşmasının önüne geçmiş ve Türkiye sınırında güvenliği sağlamıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin sınır güvenliği stratejisi açısından önemli bir kazanım olarak değerlendirilmiştir.

Bu doğrultuda Fırat Kalkanı Harekatı, tez kapsamında ileri sürülen ana hipotez ve alt hipotezlerin yalnızca betimsel değil, aynı zamanda ampirik verilerle sınanabildiği temel vakalardan biri olarak ele alınmaktadır. Harekât öncesi ve sonrası döneme ilişkin sınır hattındaki roket saldırıları, bombalı eylemler, sınır ihlalleri ve can kayıplarına dair açık kaynak güvenlik verileri, operasyon sonrasında Türkiye'nin güney sınırlarında güvenlik tehditlerinde belirgin bir azalma yaşandığını göstermektedir. Bu nicel bulgular, sınır ötesi askerî harekâtların yoğunluğu ve kapsamı arttıkça sınır güvenliği seviyesinin yükseldiğini ileri süren Alt Hipotez 1'i destekler niteliktedir.

Aynı şekilde DAESH'e yönelik askerî ilerlemenin kısa süre içerisinde Cerablus–Çobanbey hattında sonuç vermesi, operasyon günlükleri, saha raporları ve resmi TSK açıklamalarında teyit edilmekte; bu durum, DAESH'e karşı yürütülen operasyonların daha hızlı ve ölçülebilir güvenlik kazanımları sağladığını savunan Alt Hipotez 2 ile uyumlu ampirik veriler sunmaktadır. Buna karşılık El-Bap sonrası PYD/YPG unsurlarının hareket alanının sınırlandırılmasına yönelik Türkiye'nin attığı adımlar, ABD Savunma Bakanlığı açıklamaları, Kongre tutanakları, yaptırım tartışmaları ve diplomatik söylem analizleri üzerinden değerlendirildiğinde, ABD'nin PYD/YPG'ye verdiği desteğin Türkiye–ABD arasında güven erozyonunu derinleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu nitel veriler, Alt Hipotez 3 ve Alt Hipotez 5'i destekleyici biçimde, ABD'nin sert diplomatik tutumları ile ikili ilişkilerde kriz sıklığı arasında doğrudan bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Realist güvenlik paradigması çerçevesinde, Türkiye'nin sahada fiilî kontrol alanları tesis ederek güvenlik risklerini minimize etmeye çalışması, sınır ötesi askerî gücün rasyonel ve veri temelli kullanımına dayanan bir devlet davranışı olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla Fırat Kalkanı Harekâtı, operasyonel başarıya ilişkin nicel güvenlik göstergeleri ile müttefiklik ilişkilerindeki dönüşümü yansıtan nitel diplomatik verilerin birlikte analiz edilebildiği, tezde ileri sürülen ana ve alt hipotezlerin bütüncül biçimde test edilebildiği merkezî bir vaka niteliği taşımaktadır.

3.3. Zeytin Dalı Operasyonu

2016'da Fırat Kalkanı ile terör gruplarından temizlenen ve kontrol altına alınan Azez-Cerablus hattının Afrin'le bağlantısı kesilerek Akdeniz'e inilmesine engel olunmaya çalışılmış. Ancak 2017 yılının sonlarında ABD 'nin PYD'ye sağladığı destek, bu tehlikeyi ortadan kaldırmayacağı gibi; otuz bin kişilik askerî ordu oluşturulacağı, ABD Savunma Bakanlığı tarafından SDG'ye ilan ettirilmişti. (Polat, 2020). Türkiye'de tepkiyle karşılanan bu durum YPG'nin sınırlarda kalıcılığının olması yönünde yorumlanırken; bu fiili durdurmak ve ABD'nin onlar üzerindeki desteğini kesmek için yeni bir askerî operasyon fikrine odaklanılmıştır. Türkiye, bu operasyon fikrini sadece ulusal güvenlik tehdidine karşı değil, aynı zamanda Suriye'nin toprak bütünlüğünü korumak için hukuki bir temele dayanarak meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu hukuki temel uluslararası hukukta kuvvet kullanma yasağının (BM Şartı md. 2/4) istisnası olan BM şartının 25 md. uyarınca meşru müdafaa hakkına dayanarak; Afrin'den gelen roket saldırıları ve sınır illerine yönelik tehditler gerekçe gösterilmiştir. (Taşdemir & Özer, 2017).

Zeytindalı Harekâtı'nın başlıca nedenleri şöyle sıralanabilir (Polat,2020):

1. *10binkilometrekarebiralanınÖSONüfuzunageçmesini sağlamak.*
2. *Doğu Akdeniz'e ulaşmayı hedefleyen PKK kuşağını tamamen engellemek.*
3. *Türkiye'nin Arap dünyasıyla coğrafi irtibatının kesilme ihtimalini ortadan kaldırmak.*
4. *Suriye ile olan sınırlarımızın güvenliğini sağlamak*
5. *PYD/PKK'nın Amanos Dağları üzerinden Türkiye'ye yaptığı sızmaları önlemek.*
6. *Terör örgütünün Akdeniz'e ve buradan dünyaya açılmasını engellemek.*

7. *Fırat Kalkanı'nın güvenliğini ve devamını sağlamak.*
8. *Tel Rıfat bölgesinin kontrolünü ele geçirerek sivillerin evlerine geri dönmesini sağlamak.*
9. *ABD'nin terör örgütlerine desteğini önlemek.*
10. *Türkiye'nin sınır illerinin güvenliğinin sağlanmasında ve Fırat Kalkanı'nın korunmasında Afrin kritik önemdedir.*
11. *Terör örgütlerinin Afrin'de bulunması demek, Kilis ilinin tamamının ve Hatay ilinin büyük bir kısmının terör örgütlerinin ateş menziline girmesi demektir.*
12. *Türkiye, Afrin ile Ayn-el Arap'ın birleşmesini önleme ve "Kürt koridoru" projesinin en önemli ayağı olarak görmüştür.*

Suriye'nin kuzeybatısında yer alan Afrin bölgesine Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından 20 Ocak 2018'de yapılan askeri operasyonun öncelikli hedefi bölgedeki terör gruplarını etkisiz hale getirip; Türkiye sınırını ve bölgeyi güvenlikleştirmektir. Bu kapsamda operasyon üç aşama olarak planlanmıştır. İlk olarak; Afrin'in terör gruplarından temizlenmesi, ikinci olarak; kent merkezinin güvenlikleştirilip, PYD/YPG'nin Afrin genelinde yerleşmesiz bırakılması ve son olarak da Afrin bölgesinde istikrar, asayiş yeniden yapılanma gibi faaliyetleri sağlamaktır.

Birinci aşama; yoğun hava harekatı ve karadan atış desteğiyle yedi ayrı yerden başlamış ve öncelikli olarak Türkiye'nin sınırına yakın hatları kontrol altına alınması şeklinde gerçekleşmiştir. Yaklaşık iki ay süren bu aşamada; uzun bir süredir PYD/YPG'nin yaptığı tüneller, kontrol kuleleri, silah ve cephane depoları, gibi zaman kazandırıcı önlem noktaları yok edilmiştir. Bunların yok edilmesiyle direnişleri kırılan YPG/PYD geri çekilmek zorunda kalmıştır. Böylece kırsaldaki köy ve köy altı yerleşimlerinin çoğu kontrol altına alınmıştır.

İkinci aşama; kent merkezinin temizlenmesi amacıyla yaklaşık beş gün gibi kısa bir sürede tamamlanmış, teröristler savaştan ve ellerindeki çoğu mühimmatı da orada bırakarak kaçmışlardır.

Zeytindalı Harekatının son aşaması ise temizlenen Afrin kentinin genelini güvenlikliğini devam ettirilebilmesi ve halkın sosyal anlamdaki ihtiyaçları için asayiş, yeniden yapılanma, imar ve idari faaliyetlerle tamamlanmıştır.

Harekât sonunda Afrin'in kontrolünün sağlanması, Türkiye'nin Suriye'deki ikinci büyük kara operasyonunun başarıyla tamamlandığını göstermiştir. Bu durum, Türkiye'nin sınır ötesi harekât kapasitesinin ve kararlılığının pekiştiğinin kanıtı olarak değerlendirilmiştir (Yeşiltaş, Özçelik & Seren, 2018). Türkiye ayrıca Afrin'de sivil idare ve güvenlik yapısını yeniden düzenlemiştir. Yerel konseyler kurulmuş, sağlık, eğitim ve altyapı alanlarında düzenlemelere gidilmiştir. Ancak bu süreç, uluslararası kamuoyunda Türkiye'nin "demografik mühendislik" yaptığı yönünde eleştirilerle karşılaşmıştır. Türkiye verilen tepkilere karşı çıkarak; halkı koruduğunu ve güvenlik tedbirleri alma ve refah seviyesini yukarı çıkarma amacıyla hareket ettiğini kesin bir dille vurgulamıştır. Afrin'in kaybıyla beraber örgütün politikası sekteye uğramış; Kobani ve Cezire'yi birleştirme hayali yarıda kalmıştır. Kürt Koridoru oluşturma çabasının

zedelenmesi örgütün uluslararası kimliğinde de ciddi zararlara mal olmuştur. Suriye iç savaşının dinamikleri Türkiye'nin kontrolü ele almasıyla değişmiş ve savaş yeni bir boyut kazanmıştır. Türkiye-Rusya arası ilişkilerde, Rusya'nın hava sahasını Türkiye'ye açması iki devlet arası işbirliğinin güçlendiğini göstermekle beraber ABD'nin de örgüte verdiği desteğin hatlarını keskinleştirmiştir.

Bu çerçevede Zeytin Dalı Harekâtı, tezde ileri sürülen ana hipotezin Türkiye-ABD ilişkileri boyutunun en açık biçimde görünür hâle geldiği askerî müdahalelerden biri olarak değerlendirilebilir. Operasyon, Türkiye'nin sınır hattında kalıcı hâle gelen PYD/YPG varlığını doğrudan hedef alması bakımından, sınır ötesi askerî harekâtların yalnızca terör tehdidini azaltmayı değil, aynı zamanda ABD'nin PYD/YPG merkezli Suriye politikasına fiilî bir karşı denge oluşturmayı amaçladığını göstermektedir. Harekât öncesi ve sonrası döneme ilişkin Afrin kaynaklı roket saldırıları, sınır ihlalleri, güvenlik raporları ve açık kaynak olay veri setleri, operasyon sonrasında Kilis ve Hatay başta olmak üzere sınır illerindeki güvenlik tehditlerinde belirgin bir azalma yaşandığını ortaya koymaktadır. Bu nicel göstergeler, sınır ötesi askerî harekâtların kapsamı arttıkça sınır güvenliğinin yükseldiğini savunan Alt Hipotez 1'i destekler niteliktedir. Bununla birlikte harekâtın doğrudan PYD/YPG'yi hedef alması, DAESH'e karşı yürütülen operasyonların aksine, uluslararası siyasi baskıların ve müttefikler arası gerilimin daha yoğun şekilde ortaya çıkmasına yol açmış; bu durum, operasyon türü ile uluslararası tepki arasındaki farklılaşmayı vurgulayan Alt Hipotez 2'nin PYD/YPG bağlamındaki karşıt örneğini oluşturmuştur. Özellikle ABD Savunma Bakanlığı'nın SDG üzerinden YPG'ye yönelik askerî yapı oluşturma planlarına ilişkin açıklamaları, nitel diplomatik ve söylem analizleri üzerinden değerlendirildiğinde, ABD'nin PYD/YPG'ye sağladığı desteğin Türkiye-ABD arasındaki güven düzeyini azalttığını ve ilişkileri kriz yönetimi eksenine ittiğini göstermektedir. Bu bulgular, Alt Hipotez 3 ve Alt Hipotez 5'i doğrudan doğrular niteliktedir. Realist güvenlik paradigması bağlamında Türkiye'nin Afrin'e yönelik müdahalesi, anarşik sistemde devletin kendi güvenliğini sağlamak amacıyla hukuki meşruiyet (BM Şartı md. 51) ve fiilî askerî güç kullanımını birlikte devreye soktuğu rasyonel bir güvenlik davranışı olarak okunabilir. Dolayısıyla Zeytin Dalı Harekâtı, nicel güvenlik verileri ile nitel diplomatik ve söylemsel verilerin birlikte analiz edilmesi sayesinde, Türkiye'nin sınır ötesi askerî harekâtlarının güvenlik kazanımı üretirken, eş zamanlı olarak müttefiklik ilişkilerinde yapısal kırılmaları derinleştirdiğini göstermesi bakımından, tezde ileri sürülen ana hipotez ve alt hipotezlerin en güçlü ampirik vakalarından biri olarak konumlandırılabilir.

3.4. Barış Pınarı Operasyonu

Fırat'ın doğusunda YPG'nin varlığı Türkiye için güvenlik bağlamında kilit bir noktada yer almış, sınır güvenliği bakımından oldukça önemli olmuştur. Suriye'nin kuzeyinde özerk bir yönetim kurulmasını ve ABD 'nin bunu sürekli desteklemesinden rahatsızlık duyup büyük bir tehdit algılamıştır. Bundan ötürü Zeytin Dalı Harekâtı sonrasında 2018'in ortalarından itibaren

Türkiye ile ABD arasında “güvenli bölge” görüşmeleri yapılmış fakat taraflar görüş birliğine varamamışlardır. (Yeşiltaş, Özçelik, & Seren, 2017) Türkiye, ‘Güvenli Bölge’ kapsamında 30-40 km derinliğinde bir alandan YPG’den arındırılmasını talep ederken; ABD ise bu alanın çok daha dar tutulmasını istemiştir. Türkiye bu konuda görüş birliğine varılamaması ve ulusal güvenlik çıkarları doğrultusunda yeni bir askeri operasyon ihtimalini gündeme getirmiştir. Ekim 2019 yılının ekim ayında ABD Başkanı Donald Trump Suriye’nin kuzeyinden ABD askerlerini çekme kararı almıştır ve bu karar Türkiye için operasyon yapabilmesi adına hareket icrasına zemin yaratmıştır. Böylece nihayet yeni bir operasyonla; Zeytindalı ile temizlenen Afrin’den sonra sıra Suriye’nin kuzeyindeki Tel Abyad ile Resulayn arasındaki bölgenin güvenliğini sağlamaya gelmişti. (Kasapoğlu & Ülgen, 2017). Barış Pınarı Harekatı, YPG’nin Fırat’ın doğusundaki varlığını sonlandırmak ve terör geçidini yok etmek için yaklaşık 30 kilometre derinliğinde güvenli bir bölge oluşturma amacıyla 9 Ekim 2019’da başlayan bir harekattır.

Harekatın amaçlarını maddeler halinde sıralanırsa:

- Türkiye; ulusal güvenliğine tehdit olarak gördüğü terör unsurlarını sınır boyundan bertaraf ederek sınır güvenliğini sağlamak
- Türkiye ile Suriye sınırının güney kısmında terör koridorunun oluşumunu engellemek
- Suriye’nin kuzeyindeki bölge halkı için güvenli bir yaşam alanı oluşturmak
- Türkiye’nin güvenliğine tehdit oluşturan terör örgütleri ve teröristleri etkisiz hale getirmek
- Suriyelilerin güvenli bir şekilde yurtlarına dönmesini sağlamak

Operasyonun hemen öncesinde, 6 Ekim 2019’da Trump yönetiminin Amerikan birliklerini kuzeydoğu Suriye’den çekme kararı, Türkiye’nin saldırısı için kritik bir zemin hazırlamıştır. Bu ani çekilme, bölgedeki güç dengelerini temelden değiştirmiş ve Türkiye’nin uzun süredir hedeflediği operasyonu başlatması için bir boşluk yaratmıştır. ABD’nin Kürt müttefiklerini desteklediği bir bölgeden çekilmesi, Türkiye’nin askeri eylemini NATO müttefikinin kısıtlamaları olmaksızın sürdürmesine olanak tanımıştır.

Barış Pınarı Harekatı Kamışlı, Resulayn ve Tel Abyad’da bulunan PYD/ YPG terör örgütü hedeflerine topçu ve obüs atışlarıyla başlamıştır. Ayrıca hava kuvvetlerine bağlı uçaklar da temizlenmesi gereken noktaları havadan bombalamıştır.

Harekatın sekizinci gününde Türkiye –ABD arasında yapılan mutabakat ile harekate bir süre ara verilerek operasyonun hedefi olan teröristlerin güvenli bölgeden çekilmesi karara bağlanmıştır. Bu kapsamda teröristler 120 saat içerisinde geri çekilmiş ve 30 km’lik bir alanın boşaltılmıştır. Bölgeyi terk eden PKK/YPG’li teröristler zaman zaman araç konvoylarıyla geçişlerinde taciz ateşlerinde bulunmuştur. Belirtilen süre zarfında bölgede çekilme işleminin tamamlandığı bildirilmiştir. Mevcut hareket alanı mutabakat çerçevesinde operasyon alanı dışındaki sınır güvenliğinin sağlanması ayrıca terör unsurlarının alan dışına çıkarılmasıyla artık

yeni bir hareket faaliyetine gerek kalmadığı yetkililerce açıklanmıştır (T.C. Millî Savunma Bakanlığı, 2019)

Türkiye, hareket sonrasında bölgede mayın temizleme çalışmalarına başlarken; 22 Ekim 2019'da Rusya İle Türkiye arasında yapılan Soçi Mutabakatı kapsamında bölgede ortak kara devriyesi faaliyetine başlanmıştır.

Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyine yönelik askerî angajmanlarının temel belirleyicisi, tezin ana hipotezinde ortaya konulduğu üzere, "Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'de gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonların, devletin güvenlik kaygılarının artması ve tehdit algılarının dönüşmesiyle birlikte giderek kurumsallaşan bir önleyici savunma stratejisinin parçası hâline geldiği" gerçeğidir. Bu kapsamda Barış Pınarı Harekâtı, Türkiye'nin PKK/YPG yapılanmasını ulusal güvenliğine yönelik yüksek yoğunluklu ve süreklilik kazanan bir tehdit olarak okumasının bir sonucu olup, devlet davranışı teorilerinin öngördüğü şekilde tehdit algısına dayalı rasyonel bir güç kullanımına işaret etmektedir. Realist perspektifin öne çıkardığı güvenlik ikilemi, güç dengesi ve yakın tehdit kavramları bu süreçte belirleyici olmuş; Türkiye kendi sınır hattında ABD destekli bir örgütün devletimsi bir yapıya dönüşmesini kabul edilemez bir stratejik maliyet olarak değerlendirmiştir.

Bu noktada tezin ilk alt hipotezi olan "örgüt türünün uluslararası tepkiyi ve ittifak ilişkilerini farklılaştırdığı" tespiti Barış Pınarı bağlamında açık biçimde doğrulanmıştır. IŞİD'e karşı yürütülen operasyonlarda Türkiye ile ABD arasında görece uyumlu ve çatışmasız bir çerçeve oluşurken, PKK ile organik bağları bilinen YPG'nin ABD tarafından stratejik ortak olarak desteklenmesi iki müttefik arasında yapısal bir ayrışma üretmiştir. ABD, YPG'yi sahadaki en etkili yerel ortak olarak tanımlamış ve örgüte askerî, siyasi ve lojistik destek sağlamaya devam etmiştir. Türkiye ise aynı örgütü ulusal güvenliğine yönelen varoluşsal bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Böylece Barış Pınarı Harekâtı, alt hipotezin öngördüğü gibi, örgütün niteliği değiştiğinde uluslararası sistemin ve müttefiklik ilişkilerinin tepkisinin de köklü biçimde değiştiğini göstermiştir.

Tezin ikinci alt hipotezi olan "uluslararası konjonktürün, güç boşlukları ve büyük güçlerin sahadaki pozisyon değişikliklerinin Türkiye'nin operasyon kararlarını hızlandırıcı etki yaptığı" iddiası da Barış Pınarı sürecinde somut bir karşılık bulmuştur. ABD Başkanı Donald Trump'ın 6 Ekim 2019'da Suriye'nin kuzeyinden askerlerini çekme kararı, Türkiye açısından uzun süredir sürüncemede kalan operasyonu başlatmak için kritik bir "fırsat penceresi" yaratmıştır. Güç boşluğu oluşması, NATO müttefikinin sahadaki sınırlayıcı etkisinin kalkması ve ortaya çıkan yeni konjonktür, Türkiye'nin harekâtı hızla hayata geçirmesine imkân tanımıştır. Realizmin öne çıkardığı fırsat ve tehdit değerlendirme mekanizmaları bu süreçte açık biçimde işlemiştir.

Bu kararın ardından Türkiye 9 Ekim 2019'da Barış Pınarı Harekâtı'nı başlatmış; harekâtın askerî safhası, tehdit kaynağına yönelik doğrudan, hedef odaklı ve sınırlı kapsamlı bir kuvvet kullanımı biçiminde gerçekleşmiştir. Tel Abyad-Resulayn hattında yoğunlaşan hava ve kara

unsurları, Türkiye'nin Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı'nda geliştirdiği sınır ötesi operasyon modelinin devamı niteliğinde uygulanmıştır. Böylece tezin ana hipotezini destekler şekilde Türkiye'nin Suriye politikasında operasyonel rutinleşme ve kurumsallaşma eğilimi güçlenmiştir.

Harekâtın sekizinci gününde Türkiye'nin ABD ile vardığı mutabakat, ardından Rusya ile imzalanan Soçi Mutabakatı, Türkiye'nin sahadaki askerî kazanımlarını diplomatik zemine taşımasına imkân tanımıştır. YPG unsurlarının 30 kilometrelik hatta çekilmesi ve sınır hattında Türk-Rus devriyelerinin başlaması, Türkiye'nin operasyonel hedefleri ile tezin ana hipotezi arasındaki bağı güçlendirmiştir. Operasyonun ardından Türkiye'nin bölgede oluşturduğu kontrol alanı, ulusal güvenliğe yönelik tehdidin bertaraf edilmesine yönelik stratejik bir tampon işlevi görmüş; bu aynı zamanda Türkiye'nin sınır ötesi askerî kapasitesinin güvenlik kazanımı üretme kabiliyetini teyit etmiştir.

Sonuç itibarıyla Barış Pınarı Harekâtı, tezin ana hipotezi ile alt hipotezlerinin sahadaki en görünür doğrulayıcı örneklerinden birini oluşturmuştur. YPG'nin ABD tarafından açık destek görmesi Türkiye-ABD ilişkilerinde yapısal bir kırılmayı derinleştirirken, ABD'nin sahadan çekilme kararı Türkiye'ye beklediği operasyonel alanı yaratmıştır. Örgüt türünün uluslararası tepkileri belirleyen ayırt edici bir faktör olduğu, uluslararası konjonktürün operasyon kararlarını hızlandırdığı ve Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye politikasında askerî kapasite kullanımının rutinleşerek stratejik bir pratik hâline geldiği, Barış Pınarı bağlamında açık şekilde görünür olmuştur. Aynı zamanda harekât, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı'nın devamı niteliğinde, Türkiye'nin Suriye'deki güvenlik mimarisini güçlendiren ve devletin önleyici savunma anlayışının sürekliliğini teyit eden bir örnek teşkil etmiştir.

3.5. Bahar Kalkanı Operasyonu

Son askeri operasyon olan Bahar Kalkanı, Suriye'nin İdlib bölgesinde yaşanan olaylar neticesinde vuku bulmuştur. Suriye Rejimi yapılan anlamalara rağmen Rusya'nın desteğiyle İdlib'e doğru ilerleyişini sürdürmüş ve Burada bulunan Türkiye'ye ait gözlem noktaları adeta açık hedef haline gelip, rejim güçlerinin kuşatması altında kalmıştır. Bölgedeki tansiyonu daha da tırmandırmıştır. (Yaycı, 2020) Rejim güçlerinin bölgedeki saldırıları sonucu 34 Türk askerinin şehit olması, Türkiye açısından yeni bir askeri operasyon hamlesinin kırılmasını oluşturmuş ve doğrudan müdahale için gerekli kararın alınmasını hızlandırmıştır (Ulutaş & Duran, 2017). Türkiye, Dorudan müdahale gerekçesini; Astana ve Soçi anlaşmalarından doğan gereklilikleri sebebiyle meşru müdafaa hakkına dayanarak BM Şartı'nın 51. Maddesi uyarınca hukuki bir zemine dayandırırken bölgede yaşanan saldırıların ulusal güvenliğin tehdit altında olması ve uluslar arası anlaşmaların ihlalinin söz konusu olduğunu belirtmiştir. (Taşdemir & Özer, 2017)

İdlib Operasyonu olarak da bilinen bu harekat 27 Şubat 2020 de başlamıştır. Suriye rejiminin İdlib'e yönelik başlayan saldırıları ve Rusya'nın da desteğiyle daha çok kaosa ve sınır muhalefetine neden olmuştur. Ayrıca daha önce Türkiye ile Rusya arasında yapılan Soçi

Mutabakatı'na rağmen rejim güçleri İdlip şehir merkezine ilerlemesi Rusya tarafından önlenmediği gibi Rusya hava saldırılarına destek sağlayarak ateşkesi ihlal etmiştir. Yenilenen ateşkeslerin de ihlale uğradığı, Türk gözlem noktalarının tehdit altında olması sebebiyle Türkiye bölgeye karadan takviye birlikler göndermiştir. Tüm bu faaliyetler Rusya Askeri makamlara bildirildiği halde devam ederek Türk konvoylarına ait 5 büyük saldırı gerçekleştirilmiş ve bu saldırıda birçok asker yaralanırken birçoğu da şehit olmuştur. 10 Şubat'ta gönderilen takviye birlikler aslında operasyonun ön basamağını oluşturmaktaydı. Tüm bu saldırılarda sonra tam anlamıyla askeri operasyon 27 Şubat'ta başlamıştır. (Demir, 2021)

Operasyon askeri anlamda SİHA VE elektronik harp sistemleri birlikte kullanılarak hedeflerin etkisiz hale getirilmesi sağlandı. Toplamda rejim güçlerine ait 3 savaş uçağı, 3 insansız hava aracı (İHA), 8 helikopter, 8 hava sistemi, 99 top/obüs/çok namlu roketatar, 151 tank, 16 tanksavar, 80 zırhlı araç, 10 mühimmat deposu ve 1 kimyasal silah tesisi imha edilmiş ve 3 bin 138 unsur imha edildi.

Rejim destekçisi Rusya Federasyonu ve Türkiye 5 Mart 2020'de Moskova'da yapılan görüşmeler sonrasında bir mutabakata varılmıştır. Daha önce yapılan Soçi Mutabakatına ek bir protokol imzalanmıştır. Bu bağlamda İdlip Gerginliği Azaltma Bölgesindeki Durumun İstikrarlaştırılmasına İlişkin Muhtıraya Ek Protokol'de yer alan üç madde şöyledir: (Demir, 2021, s. 568)

1. “ 6 Mart 2020 saat 00.00'dan itibaren İGAB'daki cephe hattındaki tüm askeri faaliyetler durdurulacak.
2. M4 Otoyolunun kuzey ve güneyinde 6'şer km'lik güvenli koridoru oluşturulacak. İki ülke savunma bakanlıkları içerisinde güvenli bölge ve İdlip bölgesindeki durum kararlaştırılacak.
3. Türk-Rus ortak devriyesi, M4 Otoyolunun (Serakib'in 2 km batısı) Ain Al Havr'a kadar olan kesimi boyunca 15 Mart 2020 tarihinde başlatılacak.

Soçi Mutabakatına yapılan, İdlip Gerginliği Azaltma Bölgesindeki Durumun İstikrarlaştırılmasına İlişkin Muhtıraya Ek Protokol ile 5 Mart 2020'de Bahar Kalkanı Operasyonu son bulmuştur.

Bu bölümde elde edilen bulgular, uluslararası ilişkiler teorilerinin sunduğu analitik çerçeveler ışığında değerlendirildiğinde çok katmanlı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Öncelikle realist/neorealist yaklaşım açısından bakıldığında, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'de yürüttüğü sınır ötesi operasyonlar, devletin hayatta kalma ve ulusal güvenliğini sağlama amacına yönelik rasyonel stratejiler olarak anlam kazanmaktadır. Anarşik uluslararası sistemde Türkiye'nin sınır güvenliğini güçlendirme, tehdit algıladığı aktörlere karşı ileri savunma oluşturma ve askeri kapasitesini sahaya yansıtma çabaları, realizmin öngördüğü güç ve çıkar merkezli davranış kalıplarını doğrulamaktadır. ABD'nin YPG/SDG'ye verdiği destek ise Waltz'un yapısal

realizminde öne çıkan “güç dağılımı” ve Walt’un (1987) “denge–tehdit” teorisiyle açıklanabilecek bir ittifak kırılmasına işaret etmektedir.

Güvenlik ikilemi perspektifi değerlendirildiğinde, Türkiye’nin sınır hattında askeri varlığını artırması ABD tarafından YPG’nin güvenliğine tehdit olarak görülmüş, ABD’nin YPG’yi desteklemesi ise Ankara tarafından ulusal güvenliğe doğrudan meydan okuma şeklinde algılanmıştır. Bu karşılıklı algılar, ittifak ilişkilerinde ciddi bir müttefiklik krizi üretmiştir. Türkiye’nin operasyonlarını yalnızca savunma değil aynı zamanda caydırıcılık işleviyle yürütmesi, Schelling’in (1966) ve Snyder’in (1961) geliştirdiği caydırıcılık kuramıyla örtüşmektedir. Ancak ABD’nin vekil aktörlere sağladığı destek, Türkiye’nin caydırıcı kapasitesini gölgelemiş ve “mutlak caydırıcılık” yerine sınırlı bir sonuç ortaya çıkarmıştır.

Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme teorisi açısından ise, Türkiye’nin YPG’yi “terör örgütü” ve “varoluşsal tehdit” olarak kodlaması, ABD’nin ise aynı aktörü “DAEŞ’e karşı güvenlik ortağı” şeklinde inşa etmesi, söylemsel düzeyde çelişkili güvenlik inşalarının varlığını göstermektedir. Bu farklı güvenlikleştirme süreçleri, aynı olgunun iki müttefik tarafından zıt şekilde anlamlandırılması nedeniyle krizi derinleştirmiştir. Böylelikle tehditlerin yalnızca nesnel gerçekliklerden değil, siyasi söylemlerden türediği net biçimde ortaya çıkmıştır.

Teorik çerçevede ele alınan kavramların sahadaki gelişmelerle örtüştüğünü göstermektedir. Realizmin güç ve güvenlik merkezli açıklamaları, güvenlik ikilemi ve caydırıcılık kavramlarıyla pekişmiş; güvenlikleştirme teorisi, söylemsel inşaların müttefiklik krizini nasıl derinleştirdiğini açığa çıkarmış; kurumsalcı yaklaşım ise NATO çerçevesindeki işbirliğinin neden sınırlı kaldığını gözler önüne sermiştir. Bu çok katmanlı değerlendirme, Türkiye–ABD ilişkilerindeki kriz dinamiklerinin yalnızca askeri değil, söylemsel ve kurumsal boyutlarını da bütüncül biçimde anlamayı mümkün kılmaktadır.

Bu çalışmanın ana hipotezi, Türkiye’nin 2011 sonrası Suriye’de yürüttüğü sınır ötesi askeri operasyonların Türkiye–ABD ilişkilerinde yapısal bir kırılmaya yol açtığı ve bu kırılmanın temelinde tehdit algılarındaki farklılaşma, güvenlik önceliklerindeki uyumsuzluk ve ittifak siyasetinin giderek aşınması bulunduğuudur. Bu ana çerçeveyi destekleyen alt hipotezler, Türkiye’nin sınır güvenliğine ilişkin artan tehdit algılarının operasyonları kaçınılmaz hâle getirdiğini, ABD’nin YPG/SDG’ye verdiği desteğin iki ülke arasındaki güven bunalımını derinleştirdiğini, Suriye’deki güç dağılımının değişmesinin Türkiye’nin askeri kapasitesini sahaya yansıtma ihtiyacını artırdığını ve tarafların aynı aktörleri farklı güvenlikleştirme söylemleriyle anlamlandırmasının diplomatik çözüm alanlarını daralttığını ileri sürmektedir. Bahar Kalkanı Harekâtı’nın ortaya çıkış süreci, bu hipotezlerin bütününe sahada gözlemlenebilir bir olgu hâline getirmiştir. İdlib bölgesinde rejim güçlerinin Rusya’nın desteğiyle ilerleyişini hızlandırması, Türk gözlem noktalarının kuşatma altına girmesi ve karşılıklı mutabakatlara rağmen ateşkesin sistematik biçimde ihlal edilmesi, Türkiye açısından doğrudan güvenlik tehdidinin ağırlaşmasına neden

olmuştur. Rejim saldırılarında otuz dört Türk askerinin şehit edilmesi ise operasyonel eşğin aşılması anlamına gelmiş ve Türkiye'nin askerî müdahaleyi meşru müdafaa kapsamında hayata geçirmesi için gerekli siyasi, hukuki ve stratejik ortamı oluşturmıştır. Türkiye bu müdahaleyi Astana ve Soçi Mutabakatları kapsamındaki yükümlölüklerine ve Birleşmiş Milletler Şartı'nın 51. maddesine dayandırarak uluslararası hukuk açısından gerekçelendirmiştir.

27 Şubat 2020'de başlayan Bahar Kalkanı Harekâtı, SİHA sistemlerinin yoğun kullanımı, elektronik harp uygulamaları ve ateş destek unsurlarının eşgüdümüyle sahada önemli bir güç projeksiyonu yaratmış; rejim unsurlarına ait çok sayıda uçak, helikopter, zırhlı araç ve hava savunma sistemi etkisiz hâle getirilmiştir. Türkiye'nin bu operasyon sırasında sergilediği askerî etkinlik, ülkenin tehdit algılarına doğrudan yanıt üreten kapasitesinin ulaştığı seviyeyi göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Operasyonun ardından Türkiye ve Rusya arasında Moskova'da gerçekleştirilen görüşmeler, M4 otoyolu boyunca bir güvenlik koridoru kurulmasını ve iki ülkenin ortak devriyelere başlamasını öngören ek protokolün imzalanmasıyla sonuçlanmış, böylece Bahar Kalkanı Harekâtı tamamlanmıştır.

Bu askeri ve diplomatik süreçler, çalışmanın ana ve alt hipotezlerinin uluslararası ilişkiler teorileriyle nasıl örtüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Realist ve neorealist perspektiften bakıldığında, Türkiye'nin müdahalesi devletin hayatta kalma, sınırlarını koruma ve tehdit algıladığı aktörlere karşı güç kullanımını meşru bir araç olarak değerlendirme eğiliminin doğal bir sonucudur. Anarşik uluslararası sistemde Türkiye'nin ileri savunma stratejisi geliştirmesi, Waltz'ın yapısal realizminde vurgulanan rasyonel devlet davranışıyla uyumludur. Aynı dönemde ABD'nin Türkiye'nin tehdit olarak tanımladığı aktörlere destek vermesi ise Walt'un tehdit dengesi yaklaşımının öngördüğü şekilde ittifak ilişkilerinde kırılma yaratmış ve güven aşınmasını hızlandırmıştır.

Güvenlik ikilemi yaklaşımı, Türkiye ile ABD arasındaki kriz dinamiğinin yapısal yönünü daha görünür kılmaktadır. Türkiye'nin sınır hattındaki askerî yığınağı ABD tarafından YPG'nin güvenliğine yönelik tehdit olarak yorumlanırken, ABD'nin YPG'yi desteklemesi Türkiye tarafından varoluşsal bir risk olarak değerlendirilmiştir. Bu karşılıklı tehdit algıları, operasyonların yalnızca askerî zorunluluk değil aynı zamanda ittifak içi bir gerilim üreticisi olduğunu göstermektedir. Schelling ve Snyder'in caydırıcılık kuramlarının öngördüğü biçimde Türkiye'nin operasyonları aynı zamanda caydırıcı bir mesaj niteliği taşımış, ancak ABD'nin vekil aktörlere verdiği destek bu caydırıcılığın mutlak bir sonuç üretmesini engellemiştir.

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisi ise sürecin söylemsel boyutunu açığa çıkarmaktadır. Türkiye'nin YPG'yi "terör örgütü" ve "varoluşsal tehdit" olarak güvenliklestirmesi ile ABD'nin aynı aktörü "DAEŞ'e karşı ortak" şeklinde yeniden inşa etmesi, iki müttefikin aynı olguyu tamamen zıt güvenlik söylemleriyle anlamlandırdığını göstermektedir. Bu farklı söylemsel inşalar, sahadaki askerî operasyonların ve diplomatik gerilimlerin ötesinde, krizin düşünsel ve

söylemsel derinliğini ortaya koymaktadır. Sürecin NATO bağlamındaki kurumsal boyutu ise kurumsalcı teorinin öne çıkardığı ortak değerler ve işbirliği kapasitesinin bu tür yapısal ve söylemsel farklılıklar nedeniyle sınırlı kaldığını göstermektedir.

Sonuç olarak Bahar Kalkanı Harekâtı, Türkiye'nin tehdit algılarının yoğunlaştığı bir dönemde zorunlu olarak gördüğü askerî müdahalenin somut bir örneği olmasının yanı sıra, Türkiye-ABD ilişkilerindeki kriz dinamiklerinin güç, tehdit, güvenlik söylemi ve kurumsal uyumsuzluk temelinde nasıl derinleştiğini göstermektedir. Bu bütüncül değerlendirme, çalışmanın ana hipotezini desteklemekte; Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye operasyonlarının yalnızca askerî değil, aynı zamanda stratejik, söylemsel ve kurumsal bir kırılma ürettiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE – ABD İLİŞKİLERİNİN SURİYE POLİTİKALARI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Arap Baharı ile tüm Ortadoğu’da kaos ortamı yaşanırken Türkiye’nin güneydoğu sınırındaki Suriye’de yaşanan karışıklıklar; terör gruplarının fırsat politikası bağlamında değerlendirildiği bir gerginlik ortamı yaratmıştır ve Türkiye, sınırındaki terör faaliyetlerini yakından takip etmiştir. Suriye’de Karakozak Köyü yakınlarında bulunan Süleyman Şah Türbesi’nin Türkiye toprağı sayılması ve IŞİD’in mart 2014’de burada çektikleri bir videoda Türkiye’yi hedef alarak tehdidi askeri bir operasyonun başlangıcı olmuştur. Şah- Fırat adı verilen bu operasyon aslında Fırat Kalkanı Harekatı’nın da ön ayağını oluşturmaktaydı.

2016’da Suriye’nin kuzeyinde karmaşık ve çetrefilli jeopolitik yapının getirdiği gerginlik ortamının başat aktörlerinin DAESH ve YPG/PYD yapılanmaları idi. Bu durum Türkiye’nin askeri, siyasi ve diplomatik olarak bazı müdahalelerini gerekli kılmıştı. Bu anlamda Fırat Kalkanı Harekatı ile sınır hattındaki DAESH temlerken, diğer operasyonlarla YPG/PYD ve diğer rejim güçlerini etkisiz hale getirip sınır boyunda güvenlik alanı oluşturmak hedeflenmişti.

DAESH’in terör örgütü olarak tanımlayan ABD; bu konuda Türkiye’ye karşı olumlu bir tutum sergilemişse de, diğer taraftan YPG’ye askeri ve mali yardım sağlayarak çelişkilidir bir tutum gösterdi. Her ne kadar ABD, YPG/PYD’yi terör örgütü olarak tanımlamamış olsada bu ortaklık iki NATO üyesi devletin müttefiklik bağlamına zarar vermiştir

Türkiye’nin yapmış olduğu askeri operasyonlar, ABD’nin resmi makamlarında ve Washington’daki düşünce kuruluşlarında farklı tepkiler uyandırmıştır. Resmi söylemlerde ABD yönetimi, DAESH’le mücadelede Türkiye’nin katkılarını takdir ettiklerini dile getirmiş; ancak aynı anda YPG/PYD’ye verilen destek, Türk karar alıcıları tarafından ikircikli ve müttefiklik ruhuna aykırı bir tutum olarak değerlendirilmiştir. Amerikan medyasında ise operasyonların bir yönüyle “Türkiye’nin sınır güvenliğini sağlama çabası” olarak olumlu bir şekilde ele alındığı, diğer yönüyle ise “Kürt güçlerine karşı baskı” bağlamında eleştirel bir dille aktarıldığı görülmektedir.

Bu bölümde alt başlıklar halinde, bir önceki bölümde anlatılan askeri operasyonlar ve ABD’nin Türkiye’nin yapmış olduğu bu operasyonların ABD’nin resmi makamları, düşünce kuruluşları ve medyasında nasıl yer bulduğunu kronolojik bir şekilde incelenecektir.

4.1. Şah- Fırat Operasyonu'na ABD'den Gelen Tepkiler

Açık bir şekilde karşı çıkmayan ama güçlü bir destek açıklaması da yapmayan ABD'nin bu tutumu operasyonun DAESH'in yoğun olduğu bölgede yapılması ve Suriye'nin egemenlik alanına müdahale niteliği taşıdığı düşüncesidir.

ABD Dış İşleri Bakanlığı sözcüsü Jen Psaki bir basın toplantısında "Türkiye'nin bu operasyonu hakkında önceden bilgi verildi. Bu, Türkiye'nin kendi güvenlik ve tarihi mirasıyla ilgili aldığı bir karardır. Bu konuda yorum yapmıyoruz." Dedi. Ayrıca operasyonda 1 askerin şehit olması dolayısıyla da taziye dileklerini iletmıştır. (Cumhuriyet, 2015)

Şah Fırat Operasyonu ile ilgili ABD'nin pasif kalma nedenleri arasında özellikle 2015'den beri sürdürdüğü DAESH'le mücadele isteği yatmaktadır. Operasyonun olduğu konum DAESH'in fazla olduğu bir bölge olduğundan ABD Türkiye tepki vermeyip tehdit unsuru olan DAESH'le mücadelesine katkı olarak gördü. ABD'nin Suriye'ye kamuya açık bir şekilde destek vermesi Suriye'nin milli egemenliğine ihlal olarak görülebilirdi, bu da ABD'yi kötü duruma düşürürdü, Bunun yerine Saraydan sadece bilgilerinin olduğuna dair açıklama geldi, ekstra tepki verilmedi. ABD, Türkiye ile olan ilişkilerini korumak istiyordu o süreçte aralarında olan görüşmeler, koalisyonlar ve işbirlikleri sürüyordu ABD bunları riske atmayıp çekingen bir tutum sergiledi. Bir diğer sebepte; Caber- Karakozak konumundaki türbe ABD açısından, Afrin, Kobani ve doğu sınırındaki YPG/SDG 'karşı olan politikasına göre arka plandaydı bu da ABD'yi pasif tutan sebeplerden biri oldu.

Şah Fırat Operasyonu'na yönelik ABD'nin tutumu, açık bir karşı çıkış barındırmamakla birlikte güçlü bir siyasi destek de içermeyen temkinli ve düşük profilli bir yaklaşım şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu tutumun arka planında, operasyonun DAESH'in yoğun varlık gösterdiği bir bölgede gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin güvenlik gerekçesini merkeze alması ve Suriye'nin egemenlik alanına yönelik bir müdahaleyi içermesi nedeniyle Washington'ın açık bir pozisyon almaktan kaçınma ihtiyacı bulunmaktaydı. ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jen Psaki'nin basın açıklamasında operasyon hakkında kendilerine önceden bilgi verildiğini, bunun Türkiye'nin kendi güvenliği ve tarihî mirasıyla ilgili egemen bir karar olduğunu ve ABD'nin bu konuda yorum yapmayacağını belirtmesi, Washington'ın bilinçli olarak düşük tonda bir söylem benimsediğini göstermektedir. Psaki'nin açıklamasında ayrıca operasyonda bir Türk askerin şehit olması nedeniyle taziye mesajı iletilmiş, ancak bunun ötesine geçen herhangi bir politik değerlendirmeden kaçınılmıştır.

ABD'nin bu pasif tutumunun temelinde, 2015 itibarıyla önceliğini DAESH'le mücadeleye vermiş olması yatmaktadır. Türbenin bulunduğu bölge DAESH yoğunluğunun yüksek olduğu bir alan olarak değerlendirildiği için, operasyonun terör örgütüne karşı dolaylı bir katkı sağlayacağı düşüncesi Washington'ın tepkisini sınırlamıştır. ABD'nin operasyona yönelik güçlü bir siyasi destek açıklaması yapmaktan kaçınmasının bir diğer nedeni, Suriye'nin egemenlik alanına açık bir

müdahaleye destek verir konuma düşme riskidir. Böyle bir açıklamanın hem uluslararası hukuk hem de bölgesel politik dengeler açısından ABD’yi zor durumda bırakacağı değerlendirildiğinden, Washington bu süreçte yalnızca bilgilendirme aldığını vurgulayan çekingen bir söylem tercih etmiştir.

Bu tutum aynı zamanda, Türkiye–ABD ilişkilerinin o dönemde işlevsel düzeyde sürmekte olduğu bir işbirliği ortamının korunması isteğiyle de yakından bağlantılıdır. Koalisyon çalışmaları, istihbarat paylaşımı ve devam eden diplomatik temaslar göz önüne alındığında, ABD’nin Türkiye ile karşı karşıya gelmeyi arzu etmediği; bu nedenle operasyonu ilişkileri gerecek bir müdahale alanı olarak değil, yönetilebilir bir istisna olarak gördüğü söylenebilir. Bunun yanı sıra türbenin taşındığı Caber–Karakozak bölgesinin, ABD’nin Suriye’deki genel stratejik önceliklerinde ön planda yer almaması, yani YPG/SDG’nin kontrol alanları veya ABD’nin doğrudan angaje olduğu kritik bölgelerle ilişkilendirilememesi, Washington’ın müdahaleye düşük yoğunluklu bir ilgi göstermesinin bir diğer nedenini oluşturmuştur. ABD’nin Suriye politikasının o dönemde merkezinde YPG/SDG ile yürütülen ortak operasyonlar yer aldığından, Şah Fırat Operasyonu bu geniş stratejik iklimde ancak ikincil bir konu olarak değerlendirilebilmiştir.

Bu tutarlı pasif tutum, çalışmanın ana hipoteziyle de uyumludur. Tezin ana hipotezi, Türkiye’nin 2011 sonrası Suriye’de yürüttüğü operasyonların ABD ile ilişkilerde yapısal bir ayrışmayı görünür hâle getirdiği yönündedir. Şah Fırat Operasyonu bu bağlamda alt hipotezlerden biri olan, “ABD’nin Suriye’deki önceliklerinin Türkiye’nin güvenlik kaygılarıyla örtüşmediği ve bu asimetrinin operasyonlara verilen tepkilerde belirleyici olduğu” değerlendirmesini desteklemektedir. Washington’ın temkinli, düşük profilli ve stratejik önceliklerine göre biçimlenmiş tavrı, Türkiye’nin tarihî mirasını korumaya yönelik bir operasyonla bile ABD’nin tamamen uyumlu bir pozisyon almakta zorlandığını göstermektedir. Bu durum, iki ülkenin tehdit algıları ve güvenlik öncelikleri arasındaki farklılaşmanın, yalnızca YPG/SDG veya Fırat’ın doğusu gibi kritik başlıklarda değil, daha sınırlı ölçekli operasyonlarda dahi kendini gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Şah Fırat Operasyonu’nun ABD tarafından böylesine mesafeli bir yaklaşım ile karşılanması, Türkiye–ABD ilişkilerinin bu dönemde karşılıklı güven ve ortak tehdit algısı bakımından zayıf bir temelde ilerlediğini bir kez daha kanıtlamaktadır. Realist teori açısından değerlendirildiğinde ABD’nin davranışı, kendi bölgesel çıkarlarını önceleyen rasyonel bir pozisyon alma çabası olarak yorumlanabilir. Güvenikleştirme teorisi ise ABD’nin türbenin taşınmasını Türkiye’nin yaptığı gibi bir “acil güvenlik meselesi” olarak çerçevelemediğini; bu nedenle söylemsel olarak da sınırlı bir cevap ürettiğini göstermektedir. Tüm bu dinamikler bir arada ele alındığında, Şah Fırat Operasyonu ABD’nin tepkisi açısından düşük yoğunluklu bir olay olsa da, iki ülke arasındaki stratejik uyumsuzlukların yapısal karakterini açıkça yansıtan bir örnek olarak önemini korumaktadır.

4.2. Fırat Kalkanı Operasyonu'na ABD'den Gelen Tepkiler

24 Ağustos günün sabahında düzenlenen Fırat Kalkanı Harekatı'na yönelik İlk açıklama aynı günün öğlen saatlerinde ABD Beyaz Saray Basın Sekreterliği Ofisinde düzenlenen basın toplantısında Beyaz Saray basın sözcüsü James Josh Earnest tarafından gelmiştir. Yapılan açıklamada; ABD'nin uzun süredir Türkiye'yi kararlı adımlar atmak konusunda teşvik edici bir tutum sergilediğinden ve ABD ve koalisyondan herhangi bir yardım talebi halinde bundan memnuniyet duyduklarını, çünkü stratejik öncelikler anlamında sınırın kapatılmasının IŞİD ikmal hatlarının o bölgeden geçişini önlemek için bu stratejinin bir parçası olabileceklerini ifade etti.

Aynı gün yapılan ikili görüşmelerde – Başbakan B.Yıldırım ve ABD Başkan Yardımcısı J. Biden –Türkiye'nin kürt koridoru konusundaki davranışına yönelik ABD'nin tutumunu ve bir kürt koridorunun oluşumunun nasıl değerlendirildiği ile ilgili sorular soruldu.

Bu sorulara Başkan Yardımcısı Biden; koridor oluşumunun ve Türkiye sınırında ayrı bir yapılamının mümkün olmadığını, YPG'nin parçası olan unsurların geri çekilmeleri gerektiğini net bir şekilde ifade ettiklerini söyledi. Ayrıca geri çekilmenin sağlanmadığı takdirde hiçbir koşulda ABD desteği alamayacaklarını söylediklerini de ekledi.

Fırat Kalkanı Harekatı ile DAESH'in temizlenmesi için ABD'nin de hava saldırıları düzenleyerek operasyona destek olurken; Pentagon sözcüsü Adrian Rankine – Galloway yaptığı yazılı açıklamada 'ABD'nin insanlı ve insansız hava araçlarının, Suriye-Türkiye sınırındaki bu operasyonlara katıldığını' belirterek; sınırın düzenli olarak izlendiğini ve IŞİD güçlerinin Türkiye – Suriye arasında bir kilit noktası olduğunu vurgulamıştır. Dış İşleri Bakanlığı sözcüsü Mark Toner ise "asıl düşman" tanımıyla DAESH 'i hedef göstermiştir.

Beyaz Saray NATO müttefikleri Türkiye'yi, DAESH'e karşı mücadelesinde değerli katkılarda bulunduğunu ifade etmiştir. Dönemin ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden Ankara ziyaretinde YPG güçlerine sert bir dille; Fırat Nehri'nin doğu sınırına çekilmedikleri takdirde kendilerine destek sağlamayacaklarını bir uyarı şeklinde belirtmiştir.

ABD Merkez Komutanlığı (CENTCOM) 30 Ağustos'ta Türkiye ve SDG'nin ateşkes konusunda anlaşacağını iddia ederken, Türkiye Dışişleri Bakanlığı, ABD'nin FKH hedefleriyle ilgili yorumlarını "kabul edilemez" olarak nitelendirmiş ve operasyonların "bölgedeki terör tehditleri" ortadan kaldırılana kadar devam edeceğini vurgulamıştır.

31 Ağustosta CENTCOM komutanı Joseph Votel verdiği brifingde: Türkiye'nin Cerablus'u ele geçirdikten sonraki eylemlerinin "kabul edilemez" olduğunu ve ABD'nin YPG'yi desteklemeye devam edeceğini söyledi. (Military.com, 2016)

Yapılan açıklamaların ardından, ABD Dış İşleri Bakanı YPG'nin doğuya çekilmeye başladığını bildiren bir rapor hazırlayarak Türk Dış İşleri Bakanlığı'na iletmıştır. Daha sonra ise Operasyonel Doğal Kararlılık sözcüsü SDG'nin Rakka 'ya hazırlık için Fırat Nehri'ni geçtiğini

bildirirken ancak bu ABD güvencelerine rağmen, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan 2 Eylül 2016'da yaptığı açıklamada, "ABD'nin grubun çekildiğine dair açıklamalarına rağmen PYD güçlerinin Suriye'nin kuzeyinde Fırat Nehri'nin doğusuna henüz çekilmediğini" belirterek kamuoyunda şüphelerini dile getirmiştir. (BBC News, 2016)

Aynı gün dönemin ABD Başkanı Barack Obama'da; "Türkiye güçlü bir NATO müttefiki olmaya devam ediyor, DEAŞ'ı yenmek için bizimle birlikte çalışıyorlar" şeklindeki açıklaması ile müttefiklik temasına ciddi anlamda dikkat çekmeyi amaçlamışlardır (Daily Sabah, 2016).

Türkiye'nin Suriye'de yürüttüğü askeri operasyonlara yönelik ABD tepkilerinin, iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın sınırlarını, Washington'un bölgesel önceliklerini ve özellikle de ABD'nin PYD/YPG politikası üzerinden şekillenen güvenlik ikilemini görünür kıldığı yönündedir. Alt hipotezler ise ABD'nin operasyonlara yaklaşımının, bir yandan DAES'le mücadelede Türkiye'ye duyduğu ihtiyaca, diğer yandan ise Suriye'de kurmaya çalıştığı yerel ortaklık düzenine bağlı olarak tutarlı olmayan ve çoğu zaman ikircikli bir çizgide geliştiğini ileri sürmektedir. Bu çerçevede tezin beslendiği güvenlik ikilemi, vekâlet savaşı, müttefik yönetimi ve tehdit algısı teorileri ABD'nin tepkilerinin neden zaman zaman destekleyici, zaman zaman kaygılı ve zaman zaman da eleştirel görüldüğünü açıklamak için analitik bir temel sağlar.

Şah Fırat Operasyonu'na ABD'nin verdiği tepki, bu hipotezlerin ilk örneğini oluşturur. ABD açık bir destek açıklaması yapmamakla birlikte operasyona karşı da çıkmamış, daha çok egemenlik ihlali tartışmalarına taraf görünmemek ve DAES tehdidinin yoğun olduğu bölgede Türkiye'nin attığı adımı örtülü biçimde olumlu görmek arasında konumlanan temkinli bir tutum sergilemiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Jen Psaki'nin operasyonun Türkiye'nin kendi güvenliği ve tarihî mirasıyla ilgili bir karar olduğunu, Washington'ın bu konuda yorum yapmadığını ifade etmesi, ABD'nin operasyonla ilgili maliyetli bir pozisyon almak istemediğini gösterir. Vekâlet savaşı teorisi bağlamında bu durum, ABD'nin Suriye'de birincil önceliğinin DAES'le mücadele olması ve Türkiye'nin müdahalesinin bu mücadeleye dolaylı katkı sağladığı düşüncesiyle açıklanabilir. Ayrıca ABD'nin Suriye'nin egemenlik tartışmalarında görünür bir rol üstlenmek istememesi, müttefik yönetimi literatürünün işaret ettiği şekilde Washington'ın Ankara ile ilişkilerde gerilimi tırmandırmama yönündeki tercihiyle birleşmiştir.

Fırat Kalkanı Operasyonu'na verilen tepkiler ise ABD içindeki politika ayrışmalarını ve Washington'ın ikili önceliklerinin Türkiye ile nasıl bir gerilim ürettiğini daha belirgin ortaya koymuştur. Beyaz Saray Sözcüsü Josh Earnest'ın Türkiye'nin sınır güvenliği ve DAES ikmal hatlarının kesilmesi konusundaki girişimlerini stratejik bir adım olarak nitelemesi, ana hipotezin öngördüğü gibi ABD'nin operasyonu DAES'le mücadele açısından işlevsel gördüğünü göstermektedir. Ancak eş zamanlı olarak ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın Ankara'da YPG unsurlarının Fırat'ın doğusuna çekilmemesi halinde hiçbir koşulda destek alamayacaklarını sert bir dille ifade etmesi, ABD'nin Suriye'de kurduğu YPG eksenli vekil güç mimarisini koruma isteğinin Türkiye ile olan müttefiklik ilişkisini zorlayan bir başka boyutunu yansıtır. Güvenlik ikilemi tam da

bu noktada belirgin hale gelir; Türkiye YPG'yi terör tehdidi olarak algılamak ABD aynı unsurları DAESH'e karşı sahadaki en etkili yerel ortak olarak değerlendirmiştir. Bu farklı tehdit tanımları ABD açıklamalarının neden hem destekleyici hem de sınır koyan bir tonda ilerlediğini açıklayan temel mekanizmadır.

Pentagon'un operasyon sırasında ABD hava unsurlarının Türkiye'ye destek verdiğini duyurması Washington'ın DAESH'e karşı ortak mücadeleyi öncelediğini gösterirken, CENTCOM Komutanı Joseph Votel'in Cerablus sonrası Türk faaliyetlerini "kabul edilemez" olarak nitelendirmesi ABD kurumlarının Türkiye'nin YPG karşıtı genişlemesini kendi operasyonel planlarına tehdit olarak gördüğünü yansıtır. Vekâlet savaşı teorisinin işaret ettiği gibi Washington kendi sahadaki vekil güçlerinin pozisyonunu korumaya çalışmış, bu da Türkiye ile zaman zaman ters düşen açıklamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Buna rağmen Başkan Barack Obama'nın Türkiye'nin güçlü bir NATO müttefiki olduğunu ve DAESH'i yenmek için birlikte hareket edildiğini vurgulaması, ABD'nin stratejik ortaklığın çerçevesini koruma kararlılığının siyasi düzeyde sürdürülmeye çalışıldığını göstermektedir.

Bu bütüncül tablo, ana hipotezin öne sürdüğü üzere ABD'nin tepkilerinin tek boyutlu değil çok katmanlı olduğunu kanıtlar. Bir yandan DAESH'le mücadelede Türkiye'nin rolünü destekleyen, diğer yandan ise ABD'nin sahadaki vekil güç düzenini korumaya çalışan ve aynı anda müttefiklik ilişkisini yıpratmamak için diplomatik dili dikkatle dengeleyen bir yaklaşım söz konusudur. Alt hipotezlerin işaret ettiği gibi ABD'nin tutumu karmaşık, zaman zaman tutarsız görünse de bu durum Washington'ın Suriye'deki çıkarlarının çoklu yapısından, Türkiye ile olan karşılıklı bağımlılığından ve tehdit algılarının örtüşmediği alanlarda ortaya çıkan güvenlik ikileminin yapısal etkilerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Şah Fırat ve Fırat Kalkanı operasyonlarına verilen tepkiler ABD'nin Suriye politikasının kendi içindeki çelişkilerini ve Türkiye-ABD ilişkilerinin dalgalı doğasını açıklayan somut örnekler haline gelmektedir.

4.3. Zeytindalı Operasyonu'na ABD'den Gelen Tepkiler

20 Ocak 2018 günü başlayan Zeytindalı Operasyonu'na yönelik ABD 'den açıklamalar gelmeye başladı. Operasyonun İlk günü Pentagon'dann gelen açıklamalara göre ABD Savunma Bakanlığı sözcüsü Adrian- Rankine – Galloway, taraflara gerilimin tırmandırılmaması ve Daeş'in ortadan kaldırılmasına odaklanılmasını ayrıca Türkiye'nin ABD tarafından da terör listesine alınan PKK hakkındaki tedirginliklerini de anladıklarını ifade etti. (Anadolu Ajansı, 2018)

23 Ocak günü ABD Dış işleri Bakanlığı Sözcüsü Heather Nauert yaptığı açıklamada; ABD Dışişleri Bakanı Rex Tillerson ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun operasyona yönelik çok ciddi ve açık görüşmeler gerçekleştirdiğini, oldukça ciddi kaygılarının olduğunu belirtirken; durumun ehemmiyetini vurgulamak açısından üç kez telefon görüşmesi yapıldığını da ifadelerine ekledi. Ayrıca kendisi de "Afrin'in daha önceden "istikrarlı sayılabilecek" bir bölge olduğunu savunarak "Şu anda istikrarlı olması gibi bir durum söz konusu değil. Çok ciddi kaygılarımız var.

Herkesin DEAŞ'a yönelmesi gerekiyor. Hedefimizden DEAŞ'ı alıp Kürtleri koymak çok büyük bir problem.” açıklamasında bulundu. (Anadolu Ajansı, 2018)

Operasyonun dördüncü gününde ABD Başkanı Donald J. Trump ve Cumhurbaşkanı R.Tayip Erdoğan ile yaptığı telefon görüşmesinde Trump; Suriye’de artan şiddetin oradaki ortak hedefleri baltalama riski taşıdığına dair endişelerini dile getirirken, Türkiye’den gerilimi düşürme, askeri faaliyetlerini sınırlaması gerektiği konusunda açık bir davet belirtti. Bununla birlikte Türk ve Amerikan güçleri arasında çatışma riski oluşturabilecek her türlü eylemden kaçınılması gerektiğini ve her iki ulusun da ortak hedefinin IŞİD’in yenilgisinin sürekliliğini devam ettirilmesi olduğunu yineledi. (The White House, 2018)

25 ocak günü düzenlenen ABD Savunma Bakanlığı basın brifinginde Savunma Bakanlığı Baş Sözcüsü Dana White ve Kurmay Başkanı Korgeneral Kenneth F.McKenzie Jr. Türklerle güvenli bölge olasılığı hakkında konuşmaya devam ettiklerini, birkaç yıl içerisinde çeşitli şekillerde değerlendirmeler yapıldığını fakat bu konuda tam anlamıyla bir fikir birliği sağlanmadığını belirttiler. Türkiye'nin Afrin'deki tüm operasyonları, denklemde sürtüşmeye neden olan, neden Suriye'de olduklarına odaklanmayı zorlaştıran, yani IŞİD'in Fırat Nehri Vadisi'ndeki yenilgisi olan tüm operasyonlar, olumsuz bir şeydir. Bununla birlikte, Türkiye'nin meşru bir ulusal güvenlik çıkarı olduğunu da kabul ettiklerini ve sorunun çok yakınında bulunduklarını, topraklarında fiilen aktif bir isyancı olan tek NATO müttefiki olduklarını ve bunu anladıkları şeklinde ifade edilirken;hiçbir şekilde YPG’ye eğitim ve ekipman desteği sağlamadıklarını da vurguladılar (The Depatman of Defense, 2018)

Zeytindalı Operasyonu sürecinde ABD, Türkiye’nin güvenlik kaygılarını anladığını vurgularken, Afrin’deki askeri eylemlerin bölgesel istikrarı zayıflatabileceği ve DEAŞ’e odaklanmanın öncelikli olduğu mesajını iletmiştir. Telefon görüşmeleri ve basın açıklamaları, ABD’nin hem diplomatik hem operasyonel yaklaşımında gerilimin azaltılması, askeri faaliyetlerin sınırlandırılması ve YPG’ye doğrudan destek verilmediğinin netleştirilmesi yönünde bir denge çabası olduğunu göstermektedir. Bu durum, iki ülkenin ortak hedefler ve ulusal güvenlik kaygıları arasında dikkatli bir stratejik denge kurma gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma çerçevesinde geliştirilen ana hipotez, ABD’nin Türkiye’nin Suriye’de yürüttüğü askeri operasyonlara yönelik tepkilerinin, Washington’ın bölgesel stratejik öncelikleri ile NATO müttefiklik ilişkisini aynı anda yönetme çabasının yarattığı yapısal gerilimden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Alt hipotezler, ABD’nin özellikle YPG/SDG yapılanmasını DEAŞ’le mücadelede vazgeçilmez bir vekil güç olarak görmesi ve Türkiye’nin güvenlik kaygılarını ise müttefiklik ilişkisinin bir gereği olarak kabul etmek zorunda kalması nedeniyle tutarsız ve ikircikli mesajlar verdiğini öne sürer. Bu nedenle Zeytindalı Operasyonu’na verilen tepkiler, güvenlik ikilemi, vekâlet savaşı, müttefik yönetimi ve tehdit algısı teorilerinin öngördüğü şekilde, hem destek hem kaygı hem de sınırlama çağrıları içeren çok katmanlı bir yapıya sahiptir.

Zeytindalı Operasyonu'nun başladığı 20 Ocak 2018 günü Pentagon'dan yapılan ilk açıklamalar, ABD'nin tutumunun bu karmaşık teorik çerçeveye uygun geliştiğini göstermiştir. Savunma Bakanlığı sözcüsü Adrian Rankine - Galloway, gerilimin tırmandırılmaması ve tüm tarafların DAES'e odaklanması gerektiğini ifade ederken Türkiye'nin PKK kaynaklı güvenlik kaygılarının anlaşıldığını belirtmiştir. Bu açıklama, ABD'nin Türkiye'nin ulusal güvenlik hassasiyetlerini göz ardı etmemeye çalışırken aynı anda kendi önceliği olan DAES karşıtı operasyonların aksamaması için temkinli bir dil kullandığını ortaya koyar. Vekâlet savaşı teorisi bağlamında bu durum, ABD'nin sahadaki operasyonel düzeninin bozulmasını istemediği ve YPG/SDG'nin kendi askeri mimarisi açısından taşıdığı değeri kaybetmemek için dengeli söylem tercih ettiğini gösterir.

23 Ocak'ta Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Heather Nauert'in Afrin'in "istikrarlı bir bölgeyken artık istikrarlı olmadığını" ve ciddi kaygılar taşıdıklarını söylemesi, ABD'nin Türkiye'nin operasyonunu bölgesel istikrar açısından tehdit olarak yorumladığını göstermiştir. "Hedefimizden DAES'i alıp Kürtleri koymak çok büyük bir problem" ifadesi ise tehdit algısı teorisinin açık bir örneğidir; ABD'nin öncelikli tehdit algısının DAES olduğu, buna karşılık Türkiye'nin YPG'yi ulusal güvenliğine yönelmiş bir tehdit olarak gördüğü net biçimde ortaya çıkmıştır. Bu karşıt tehdit tanımları, ana hipotezin öngördüğü gibi iki ülke arasında yapısal bir güvenlik ikilemi yaratmış ve Washington'ın açıklamalarına yansıyan çelişkili tınıyı belirginleştirmiştir.

Operasyonun dördüncü gününde ABD Başkanı Donald Trump'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan ile yaptığı telefon görüşmesinde Türkiye'den askeri faaliyetlerini sınırlaması ve gerilimi düşürmesi yönündeki çağrı, ABD'nin müttefik yönetimi teorisinde tarif edilen "kontrollü baskı" yaklaşımını yansıtır. ABD, hem Türkiye ile çatışma riskini azaltmaya çalışmış hem de Suriye'deki kendi operasyonel alanının zarar görmemesi için Ankara'nın ilerleyişini sınırlandırma çabasına girmiştir. Bu görüşmede ortak hedefin DAES'in yenilgisinin sürdürülmesi olduğu vurgusu ise Washington'ın temel stratejik önceliğini tekrar hatırlatma amaçlı bir çerçeveleme girişimi olarak okunabilir.

25 Ocak'ta Savunma Bakanlığı sözcüleri Dana White ve Korgeneral Kenneth McKenzie'nin Afrin operasyonunun denklemde sürtüşme yarattığını, Türkiye'nin meşru güvenlik çıkarlarının kabul edildiğini ancak bu durumun ABD'nin Suriye'de bulunma nedenlerine odaklanmayı zorlaştırdığını söylemesi, alt hipotezlerin işaret ettiği ikili gerilimi daha da görünür kılmıştır. ABD "Türkiye'nin kaygılarını anlıyoruz" söylemini müttefiklik bağı gereği sürdürmüş, aynı anda Afrin operasyonunun YPG/SDG üzerinden kurduğu vekil güç düzenine zarar verdiğini de açık biçimde dile getirerek kendi stratejik çıkarlarını koruma eğilimini devam ettirmiştir. YPG'ye eğitim ve ekipman desteği sağlanmadığının özellikle vurgulanması ise Washington'ın Ankara'yı yatıştırma ve ilişkilerdeki güven bunalımını yumuşatma amaçlı söylemsel bir manevrası olarak değerlendirilmelidir.

Bu süreç boyunca yapılan telefon görüşmeleri, diplomatik açıklamalar ve Pentagon'un operasyonel değerlendirmeleri, ABD'nin Zeytindalı Operasyonu karşısında tek yönlü bir tavır

geliştirmek yerine karmaşık bir denge siyaseti yürüttüğünü göstermektedir. ABD hem Türkiye'nin meşru güvenlik kaygılarını kabul eden hem Afrin'deki askeri faaliyetlerin bölgesel istikrarı tehlikeye atabileceğini söyleyen hem de YPG'ye doğrudan destek vermediğini iddia ederek ilişkileri yumuşatmaya çalışan bir çerçeve üretmiştir. Bu çok katmanlı yaklaşım, ana hipotezin savunduğu şekilde Washington'ın Suriye politikasının yapısal çelişkilerinden kaynaklanmakta; alt hipotezlerin işaret ettiği üzere ABD'nin aynı anda hem Türkiye'yi bir müttefik hem YPG'yi bir vekil güç olarak konumlandırmaya çalışmasının ürettiği stratejik gerilimlere dayanmaktadır. Böylece Zeytinalı Operasyonu'na verilen tepkiler, Türkiye-ABD ilişkilerinin operasyonel, diplomatik ve algısal düzeyde nasıl çok eksenli bir baskı altında şekillendiğini ve iki ülke arasındaki güvenlik işbirliğinin kırılgan doğasını gözler önüne sermektedir.

4.4. Barış Pınarı Operasyonu'na ABD'den Gelen Tepkiler

Operasyondan üç gün önce ABD Başkanı D.Trump ile Türkiye Cumhuriyeti Başkanı R. T. Erdoğan ile bir telefon görüşmesi yaptı. Bu görüşmenin ardından yapılan açıklamada Beyaz Saray'ın Türkiye'nin Suriye'ye uzun zamandır planladığı operasyon için harekete geçeceği ve kendilerinin bu operasyonu desteklemeyeceklerini ya da dahil olmayacaklarını, Amerikan güçlerinin o bölgede daha fazla yer almayacağı söylendi (Kurt, 2015). Yapılan açıklama iki ülkenin bu konuda bir uzlaşya vardığı ve herhangi bir şekilde her iki ülke askerinin de karşı karşıya gelmemesi olarak yorumlanırken, Türkiye tarafında olumlu bir tepki olarak değerlendirildi.

7 Ekim'de yapılan bir açıklamada ABD askerlerinin bölgeden çekilmeye başladığı duyuruldu. Türkiye, çekilme tamamen bittikten sonra ancak operasyona başlanacağını bildirdi. Yine aynı gün Trump tarafından atılan tweetlerde ABD'nin Suriye'de olması gerekenden uzun kaldığını ve artık IŞİD güçleriyle Avrupa, Türkiye, Rusya, İran ve Irak'ın ilgilenmesi gereken bir sorun olduğundan bahsetti. Ayrıca Kürtlerle birlikte savaştıklarını ama onlara çok büyük para ve silahlar gönderdiklerini, savaşı durdurmayı ve savaştan çekilme vaktinin geldiğini de açıklamalarına ekledi. Trump'ın bu açıklamasından sonra Washington'dan tepkiler gelmeye başladı. ABD basını, bu kararın Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'ndaki yetkililerle konuşulmadığı ve onlardan gelen tavsiyelere uyulmadığını belirtti. Cumhuriyetçilerin Senato Çoğunluk Lideri Mitch McConnell, bu geri çekilmenin Rusya, İran ve IŞİD'e yaracağını ifade ederken; Cumhuriyetçi Senatör Lindsey Graham, *"Kuzeydoğu Suriye'ye tek bir adım attıkları takdirde, Türkiye'ye yaptırım uygulamak için elimden gelen her şeyi yapacağım. Bu benim Türkiye'yle ilişkilerimi koparacaktır. Sanırım tüm Kongre aynı şekilde düşünüyor."* diyerek yaptırım uyarısı yaptı. ABD'nin eski BM Büyükelçisi Nikki Haleyde kararı eleştirerek *"her zaman müttefiklerimizi desteklememiz gerekir. Kürtler, Suriye'de IŞİD'e karşı başarılı mücadelemizde kilit rol oynadı. Onları ölüme terk etmek büyük bir hata"* şeklinde bir açıklama yaptı. ABD Temsilciler Meclisi'nin Demokrat üyelerinden Ruben Gallego, *"Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyine girmesine izin vermek Orta Doğu'da istikrarı en fazla bozabilecek adımlardan biridir. Kürtler bir daha asla Amerika'ya güvenmeyecek. Kendilerini korumak için yeni müttefikler arayacaklar"* dedi. Bu

tepkilerden sonra Trump bir açıklama yaparak; orada birçok askerinin olduğunu ve onların zarar görmesini istemediğini ve bunun Suriye’den çekilme anlamına gelmeyeceğini belirtti. Bu ifadesinden sonra, üstün askeri yeteneklerinin ABD’yi istemeyenlere kolluk kuvveti görevi yapmak için kullanmasının saçma olduğunu ve bu sonsuz savaşları bitireceğini söyleyerek Suriye’den tamamen çekilme söylemini böyle savundu. Bu açıklamasından kısa bir süre sonra ise Türkiye’nin çizilen sınırları ihlal etme durumunda, Türkiye ekonomisini yerle bir edeceğini ve bunu daha önce de yaptığını söyleyerek Türkiye’ye karşı yaptırım uyarısında bulundu. (BBC Türkçe, 2019)

7 Ekim’de Pentagon’dan gelen resmi açıklamada, ABD Savunma Bakanlığı Sözcüsü Jonathan Hoffman "*ABD'nin Türkiye'nin kuzey Suriye'de planladığı operasyonu onaylamadığını, ABD ordusunun bu operasyonu desteklemeyeceğini*" duyurdu. Ayrıca Türkiye’ye NATO müttefikleri ve ortak ticaretleri olduğunu hatırlatırken Kürtlere verilen desteğin devam edeceğini söylendi. (Hoffman, 2019)

17 Ekim 2019 da Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu bir basın toplantısı düzenleyerek güvenli bölge tesisisi konusunda ABD ile bir anlaşmaya varamadıkları ve bundan ötürü Barış Pınarı Operasyonunu başlattıklarını ama yapılan müzakereler sonucu ABD’nin Türkiye’nin güvenlik çıkarlarını koruması yönünden güvenli bölgenin önemini ve gerekliliğini kabul ettiklerini; ayrıca bu konudaki mutabakat yapıldığını ifade etmiştir. Çavuşoğlu, mutabakat içeriğine dair ise şu bilgileri vermiştir: (Çavuşoğlu, 2019)

“PKK-YPG’nin 120 saat içinde güvenli bölgeden çıkması için Barış Pınarı Operasyonuna ara vereceğiz, durdurma değil, ara vereceğiz, bu bir ateşkes değildir, ateşkes ancak iki meşru taraf arasında yapılır. Biz sadece zaten operasyonunun hedefi olan teröristlerin güvenli bölgeden çıkması harekate ara veriyoruz. Ve güvenli bölgeden, buradan bu terör unsurları tamamen bölgeden çıktıktan sonra ancak harekati durdurabiliriz, ancak terör unsurlarının çıkmasından sonra operasyonu durdurmamız söz konusu olacaktır. Ve biz operasyona ara verdiğimizde ABD tarafı yaptırım girişimlerini durduracaktır ve daha sonra biraz önceki şartlar gerçekleştiikten sonra, yani bu 120 saat içinde YPG unsurları çıktıktan sonra biz ancak harekati durdurabiliriz ve bu aşamadan sonra da şu anda mevcut yaptırımlar kaldırılacaktır. Fırat’ın doğusunda DEAŞ’la mücadele konusunda da tabi ki eş güdüm ve işbirliği içinde çalışacağız. DEAŞ’a karşı biliyorsunuz bugüne kadar Türkiye çok kararlı bir mücadele vermişti ve Suriye’de 3 bin, Irak’la beraber toplamda 4 binden fazla DEAŞ’lı teröristi Türkiye etkisiz hale getirmişti. Ve ABD’li muhataplarımıza sürekli bir terör örgütüyle mücadeleyle başka bir terör örgütüne ihtiyaç yoktur demiştik, bunları da hatırlayacaksınız. Dolayısıyla bundan sonra DEAŞ’la mücadelede eşgüdüm ve işbirliği içinde olma konusunda mutabık kaldık.”

Yapılan mutabakatın ardından bölgeden çekilen YPG unsurları ile operasyonun hareket alanı ile güvenli alanın 30 kilometreye ulaşmış olmasından dolayı daha fazla askeri operasyon icrası gerekli görülmeyp; 23 Ekim 2019 tarihinde resmi olarak operasyon bitirilmiştir.

Barış Pınarı Operasyonu’na yönelik ABD tepkilerinin, Washington’ın Suriye’deki stratejik öncelikleriyle Türkiye’nin güvenlik talepleri arasındaki yapısal çatışmayı yönetme çabasının

sonucu olduğu yönündedir. Alt hipotezler, ABD'nin YPG/SDG yapılanmasını DAESH'le mücadelede temel vekil güç olarak görmesi, Türkiye'nin ise bu yapıyı ulusal güvenliğine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak değerlendirmesi sebebiyle iki ülkenin operasyon döneminde karşılıklı güven bunalımı yaşadığını ve tepkilerin bu çelişkili güvenlik algılarının bir yansıması olarak şekillendiğini öne sürmektedir. Tehdit algısı, vekâlet savaşı, güvenlik ikilemi ve müttefik yönetimi teorileri, ABD'nin operasyona ilişkin açıklamalarında ortaya çıkan tutarsız ve çok katmanlı yaklaşımın nedenlerini akademik düzeyde açıklamayı mümkün kılar.

Operasyondan üç gün önce Başkan Trump ile Cumhurbaşkanı Erdoğan arasında yapılan telefon görüşmesi sonrasında Beyaz Saray'ın "Türkiye'nin operasyonu desteklemeyecekleri ve dahil olmayacakları" yönündeki açıklaması, ABD'nin sahadaki askerî angajmanını minimize etme arzusunun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Bu açıklama Türkiye'de olumlu bir adım olarak algılanmış; iki ülkenin bir tür operasyonel uzlaşya vardığı ve askerî unsurların karşı karşıya gelmesini engelleme konusunda örtük bir koordinasyon sağlandığı şeklinde yorumlanmıştır. ABD'nin bölgeden çekilme sinyali vermesi, alt hipotezlerin işaret ettiği üzere Washington'ın artık Suriye'deki maliyetli vekâlet stratejisini sürdürmekte isteksiz olduğuna ve YPG/SDG üzerinden kurduğu düzenin sürdürülebilirliğine dair kararsızlıklarına işaret etmiştir.

7 Ekim'de ABD askerlerinin bölgeden çekilmeye başladığının duyurulması ve Trump'ın tweetlerinde Suriye'de "gereğinden uzun" kaldıklarını, DAESH tehdidiyle artık diğer aktörlerin ilgilenmesi gerektiğini söylemesi, ABD'nin vekâlet savaşı teorisi bağlamında kendi stratejik taahhütlerini yeniden tanımlama çabasının açık bir örneği olmuştur. Ancak aynı açıklamalarda Kürtlerin ABD ile birlikte savaştığı, kendilerine büyük miktarda silah ve para sağlandığı ve şimdi bu yükün sona erdirilmesi gerektiği yönündeki ifadeler, Washington'ın "müttefik yönetimi" stratejisi açısından ciddi bir tutarsızlığa yol açmış, iç politikada yoğun bir tepki üretmiştir. Kongre üyeleri, eski yetkililer ve Amerikan basını, Trump'ın kararının Pentagon ve Dışişleri ile istişare edilmediğini, bu geri çekilmenin Rusya, İran ve DAESH gibi aktörlere alan açacağını ve Kürtlerin ABD'ye güveninin geri dönülmez biçimde zedeleneceğini vurgulamıştır. Senatör Lindsey Graham'ın Türkiye'ye yaptırım tehdidi ve Nikki Haley'in Kürtleri "ölüme terk etme" ifadesi, ABD iç siyasetinin Suriye politikasına müdahalesinin ne ölçüde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Trump'ın bu eleştiriler karşısında geri adım atarak Suriye'den tamamen çekilmenin söz konusu olmadığını açıklaması, ardından Türkiye'nin belirlenen sınırları ihlal etmesi halinde Türkiye ekonomisini "yerle bir edeceğini" söylemesi ise alt hipotezlerin öngördüğü ikircikli tutumu net biçimde ortaya koymuştur. Bu çelişkili açıklamalar, ABD'nin aynı anda hem Türkiye'nin NATO'daki önemini hem YPG'nin sahadaki işlevselliğini koruma çabasının ürettiği stratejik gerilimleri yansıtmaktadır. Güvenlik ikilemi teorisine göre, bir tarafın güvenliğini artırmaya yönelik hamlesi diğer tarafça tehdit olarak algılandığında ortaya çıkan yapısal gerilim, bu dönemde iki ülke açıklamalarına açık şekilde yansımıştır.

8 Ekim’de Pentagon sözcüsü Jonathan Hoffman’ın operasyonu “onaylamadıklarını” ve desteklemeyeceklerini açıklaması, ABD’nin Türkiye’nin meşru güvenlik kaygılarını kabul etmekle birlikte YPG’nin tamamen dışlandığı bir güvenlik mimarisine razı olmadığını göstermektedir. Açıklamada Türkiye’nin bir NATO müttefiki olduğunun hatırlatılması, buna karşılık Kürtlere verilen desteğin süreceğinin belirtilmesi, ABD’nin hem müttefiklik bağıını koruma zorunluluğunu hem de vekil güç düzenini sürdürme iradesini aynı anda işletmeye çalıştığını göstermiştir. Bu, ana hipotezin temel savını doğrular niteliktedir.

17 Ekim 2019’da Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun ABD ile yürütülen müzakereler sonucunda varılan mutabakatı açıklaması, iki ülke arasında yoğun diplomatik baskı ve güven bunalımı içinde şekillenmiş bir uzlaşmayı temsil etmektedir. ABD’nin Türkiye’nin güvenlik çıkarlarını koruma gerekliliğini kabul etmesi, PYD/YPG unsurlarının 120 saat içinde güvenli bölgeden çekilmesine yönelik anlaşma ve bu süre zarfında operasyonun durdurulmayıp yalnızca ara verileceğine dair vurgu, Türkiye’nin tehdit algısının Washington tarafından sınırlı da olsa kabul edildiğini göstermektedir. Bu süreçte ABD’nin yaptırım girişimlerini durdurmayı taahhüt etmesi, müttefik yönetimi teorisinin öngördüğü “yaptırım tehdidi – diplomatik uzlaş” döngüsünün işlediğine işaret eder.

Mutabakatın ardından YPG unsurlarının çekilmesi, güvenli bölgenin 30 kilometre derinliğe ulaşması ve operasyonel hedeflerin tamamlanmasıyla 23 Ekim 2019’da operasyonun resmen sona erdirilmesi, ana hipotezin iddia ettiği yapısal denge arayışının sahadaki yansımasıdır. ABD, bir yandan Türkiye’nin güvenlik beklentilerini karşılamaya yönelik bir diplomatik çerçeve üretmiş, diğer yandan kendi bölgesel vekil güç dengelerini tamamen kaybetmemek için süreci sınırlandırılmış bir mutabakatla yürütmüştür.

Sonuç olarak Barış Pınarı Operasyonu’na ABD’den gelen tepkiler, Türkiye–ABD ilişkilerinde tehdit algılarının uyumsuzluğu, vekâlet düzeninin kırılmalılığı ve müttefiklik ilişkisinin baskı altında kalmasının doğurduğu çok katmanlı bir stratejik gerilimi yansıtır. ABD’nin açıklamaları ve hamleleri, operasyon boyunca Türkiye’yi yatıştırma, YPG’yi koruma, Kongre baskılarını yönetme ve Suriye’deki varlığını maliyet-etkin şekilde yeniden kurgulama arasında sürekli salınan, teorik olarak da güvenlik ikilemi ve vekâlet savaşı literatürüyle örtüşen bir politika seyri izlemiştir.

4.5. Bahar Kalkını Operasyonu’na ABD’den Gelen Tepkiler

ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo 25 Şubat’ta yaptığı açıklamada İdlib’de çatışmanın son bulması ve kalıcı bir ateşkes sağlamak adına BM nezdinde müzakereler yürütmek için Türkiye ile birlikte çalıştıklarını ifade etti. Ayrıca Rejim güçlerinin İdlib’deki yeni saldırısına Rusya’nın alaycı tavrını sert bir şekilde eleştirdiğini belirtti.

ABD Savunma Bakanı Mark Esper, operasyonun başladığı 27 Şubat günü yaptığı açıklamada; Suriye’deki savaşa yeniden dahil olmak gibi bir durumun herhangi bir şekilde olası görünmediğini ancak Suriye sınırına döneceklerini belirtti.

Aynı gün yapılan başka bir açıklama ise ABD Senatörü Lindsey Graham'dan geldi. Graham yaptığı açıklamada şunları söyledi (Graham,2020).

"The world is sitting on its hands and watching the destruction of Idlib by Assad, Iran, and the Russians. This is one of the greatest humanitarian disasters in decades and the brutal aggression of Assad supported by Iran and Russia need to come to an end.

"I very much appreciate Turkey's intervention in Idlib. It is now time for the international community to establish a no-fly zone to save thousands of innocent men, women, and children from a horrible death.

"Mr. President: it is in our national security interest to stop the slaughter and get ahead of a humanitarian crisis that could see millions of additional refugees flow out of Syria, creating further chaos.

"I am confident if the world, led by the United States, pushed back against Iran, Russia, and Assad that they would stand down, paving the way for political negotiations to end this war in Syria." [Orijinal Metin]

"Dünya ellerinin üzerinde oturuyor ve İdlib'in Esad, İran ve Ruslar tarafından yıkılmasını izliyor. Bu, on yıllardır yaşanan en büyük insani felaketlerden biridir ve Esad'ın İran ve Rusya tarafından desteklenen acımasız saldırganlığının sona ermesi gerekmektedir.

"Türkiye'nin İdlib'e müdahalesini çok takdir ediyorum. Şimdi uluslararası toplumun binlerce masum erkek, kadın ve çocuğu korkunç bir ölümden kurtarmak için uçuşa yasak bölge ilan etmesinin zamanı geldi.

"Sayın Cumhurbaşkanı: Katliamı durdurmak ve Suriye'den milyonlarca mültecinin akmasına neden olabilecek ve daha fazla kaos yaratabilecek bir insani krizin önüne geçmek ulusal güvenlik çıkarımızdır.

"ABD'nin önderlik ettiği dünya, İran, Rusya ve Esad'a karşı geri adım atarsa, Suriye'deki bu savaşı sona erdirmek için siyasi müzakerelerin önünü açarak geri çekileceklerine eminim."

ABD, Türkiye'nin İdlib'deki operasyonu için yaptığı açıklamalarda kısmi olarak Türkiye'ye destek vererek; Rusya'nın rejim güçlerine destek vermesini de eleştirerek ılımlı bir yaklaşım göstermiş ve Suriye'ye yönelik doğrudan müdahalenin söz konusu olmayacağını ama sınırda tekrar bulunacağını da belirtti. ABD yönetiminin insani söylemler üzerinden politik bir otorite kurmaya çalışırken aktif bir rol üstlenmekten de kaçınmıştır.

Dördüncü bölümde ortaya çıkan bulgular, uluslararası ilişkiler teorilerinin sunduğu kavramsal çerçeveye birlikte ele alındığında, Türkiye'nin 2011 sonrası Suriye'deki sınır ötesi operasyonlarının yalnızca askeri-politik değil, aynı zamanda söylemsel ve kurumsal boyutlara da sahip olduğu görülmektedir.

Realist/neorealist bakış açısı, Türkiye'nin Suriye'deki askeri hamlelerini ulusal güvenlik ve hayatta kalma odaklı rasyonel davranışlar olarak açıklamaktadır. Türkiye'nin Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı harekâtları, anarşik uluslararası sistemde devletin gücünü sınır ötesine taşıyarak güvenlik alanını genişletme stratejisiyle uyumludur. ABD'nin YPG/SDG'yi desteklemesi ise realist literatürde "ittifakların kırılabilirliği" ve çıkar temelli oluşu ile açıklanabilir. Bu noktada Walt'un denge-tehdit teorisi, Türkiye'nin kendisine yönelen tehdide karşı askeri dengeleme yoluna gittiğini göstermektedir.

Güvenlik ikilemi çerçevesinde ise, Türkiye'nin sınır ötesinde askerî varlığını artırması ABD tarafından müttefik güçlere yönelik bir tehdit olarak algılanırken, ABD'nin YPG/SDG'ye sağladığı destek Türkiye tarafından ulusal güvenliğe doğrudan meydan okuma olarak kodlanmıştır. Bu karşılıklı algı farklılığı, ittifakın temelinde bir güven bunalımı doğurmuş ve süre giden bir müttefiklik krizi yaratmıştır. Türkiye'nin operasyonlarla yalnızca mevcut tehditleri bertaraf etmeye değil, aynı zamanda gelecekteki olası tehditleri caydırmaya çalışması, klasik caydırıcılık teorisinin (Schelling, Snyder) sahadaki yansımasıdır. Ancak ABD'nin desteği, caydırıcılık kapasitesini sınırlamış ve sonuçların mutlak olmaktan ziyade kısmi başarılarla sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Güvenikleştirme teorisi ise iki müttefikin aynı aktörü (YPG/SDG) zıt şekilde tanımlamasını açıklamaktadır. Türkiye, bu yapıları "varoluşsal tehdit" olarak güvenikleştirirken; ABD, aynı aktörleri "DAEŞ'e karşı güvenlik ortağı" olarak meşrulaştırmıştır. Söylemsel düzeydeki bu farklı inşa süreçleri, yalnızca sahadaki operasyonel uyumsuzlukları değil, diplomatik zemindeki derin çatlakları da beslemiştir. Bu bulgu, tehditlerin yalnızca nesnel koşullardan değil, siyasal söylemlerden üretildiğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, dördüncü bölümdeki bulgular, teorik yaklaşımların bütüncül bir analiz sunduğunu göstermektedir. Realizm, Türkiye'nin güç ve güvenlik merkezli kararlarını anlamayı mümkün kılarken; güvenlik ikilemi ve caydırıcılık, Türkiye-ABD ilişkilerindeki çatışma dinamiklerini açıklamaktadır. Güvenikleştirme teorisi, tehdit ve ortaklık kavramlarının söylemsel düzeyde nasıl farklı inşa edildiğini ortaya koyarken; kurumsalcılık, NATO'nun sınırlı etkisini göstermektedir. Bu çok katmanlı değerlendirme, Türkiye'nin Suriye politikalarının yalnızca askerî değil, aynı zamanda söylemsel ve kurumsal düzeylerde de analiz edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bahar Kalkanı Operasyonu sonrasında ABD'den gelen tepkiler, Türkiye-ABD ilişkilerinin Suriye bağlamında nasıl çok katmanlı bir gerilim alanına dönüştüğünü göstermektedir. Operasyon sürecinde ABD yönetimi, Türkiye'ye yönelik söylemlerinde Türkiye'nin İdlib'deki pozisyonunu ve insani gerekçelerini kısmen destekleyen bir dil kullanırken, sahadaki askeri angajmana doğrudan dahil olmaktan kaçınmıştır. ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun çatışmaların durdurulması ve siyasi sürecin işletilmesi için Türkiye ile birlikte çalıştıklarını açıklaması; buna karşılık Rusya'nın rejim güçlerine verdiği desteği sert biçimde eleştirmesi, Washington'un operasyonu sınırlı ölçüde desteklerken aynı zamanda bölgesel dengeleri gözetken ihtiyatlı bir tutum izlediğini ortaya

koymuştur. Savunma Bakanı Mark Esper'in ABD'nin Suriye'deki savaşa yeniden dâhil olma niyetinde olmadığını ifade etmesi, ABD'nin insani söylemi önceleyen fakat stratejik risk almaktan uzak duran politik çizgisini teyit etmiştir. Buna karşılık Senatör Lindsey Graham'ın uluslararası toplumun müdahalesizliğini sert dille eleştirmesi ve İdlib'de uçuşa yasak bölge çağrısında bulunması, Amerikan siyaset kurumunun kendi içinde de tutarlı bir stratejik yönelim geliştiremediğini göstermiştir.

Bu süreçte ABD'nin Türkiye'ye yönelik yaklaşımı, tezin ana hipotezi olan "2011 sonrası Türkiye'nin Suriye'ye yönelik askerî operasyonlarının Türkiye-ABD ilişkilerinde yapısal bir kırılma yarattığı ve iki ülke arasında derinleşen stratejik uyumsuzluğu görünür hale getirdiği" savını güçlendirmektedir. Bahar Kalkanı örneği, alt hipotezlerden biri olan "ABD'nin Suriye'deki yerel ortaklık tercihleri, Türkiye'nin güvenlik algılarıyla sistematik bir çelişki üretmiş ve bu çelişki ikili ilişkilerde kurumsal güveni aşındırmıştır" çıkarımını doğrulamaktadır. ABD'nin operasyona kısmi destek verirken YPG/SDG yapılanmasını DAES'e karşı 'zorunlu ortak' olarak konumlandırması, Türkiye'nin ulusal güvenlik tanımlamasıyla açık bir çatışma yaratmıştır. Bir diğer alt hipotez olan "Türkiye'nin sınır ötesi askerî angajmanları, Türkiye-ABD ilişkisinde yalnızca sahadaki operasyonel uyumsuzlukları değil, söylemsel ve diplomatik ayrışmaları da derinleştirmiştir" bulgusu ise özellikle Washington'un insani gerekçeleri öne çıkaran söylemi, Türkiye'nin ise operasyonu egemenlik ve ulusal güvenlik çerçevesinde tanımlaması üzerinden netlik kazanmıştır.

Bu tablo, tezin beslendiği uluslararası ilişkiler teorileri ile birlikte yorumlandığında daha görünür hale gelmektedir. Realist ve neorealist çerçeve, Türkiye'nin İdlib'deki askerî varlığını anarşik uluslararası düzende güvenliğini genişletme amacı taşıyan rasyonel bir davranış olarak değerlendirmektedir. ABD'nin Suriye'de doğrudan angajmana girmeme tercihi ise klasik çıkar maksimizasyonu ve riskten kaçınma davranışının bir yansımasıdır. Walt'un denge-tehdit teorisi, iki müttefikin aynı tehdide karşı farklı stratejik yanıtlar üretmesi nedeniyle ittifakın kırılanlaştığını göstermektedir. Türkiye kendisine yönelen güvenlik riskini dengelemeye çalışırken; ABD tehdit değerlendirmesini bölgesel istikrar, İran'ı sınırlama, DAES sonrası düzen gibi daha geniş bir stratejik çerçevede şekillendirmiştir.

Güvenlik ikilemi de Bahar Kalkanı bağlamında belirginleşmiştir. Türkiye'nin sınır hattında askerî varlığını artırması ABD tarafından müttefik güçlere yönelik potansiyel bir risk olarak algılanmış; ABD'nin YPG/SDG yapılanmasına sağladığı siyasi ve askerî destek ise Türkiye tarafından ulusal güvenliğe doğrudan bir meydan okuma şeklinde değerlendirilmiştir. Her iki tarafın birbirinin hamlelerini savunma değil saldırı motivasyonu ile ilişkilendirmesi, müttefiklik bağının yapısal düzeyde erozyona uğramasına yol açmıştır. Caydırıcılık teorisi açısından bakıldığında, Türkiye'nin operasyonla oluşturmak istediği caydırıcı etki, ABD'nin yerel ortaklık politikası nedeniyle sınırlı bir başarıya dönüşmüştür; bu durum caydırıcılık kapasitesinin yalnızca askeri güçle değil, ittifak uyumuyla da şekillendiğini göstermektedir.

Güvenikleştirme teorisi ise iki aktör arasındaki söylemsel ayrışmayı açıklayan en işlevsel çerçeveyi sunmaktadır. Türkiye, YPG/SDG'yi ulusal bütünlüğe yönelik varoluşsal bir tehdit olarak güvenlikleştirirken; ABD aynı aktörleri DAES'e karşı "stratejik ortak" olarak normalleştirmektedir. Dolayısıyla taraflar yalnızca farklı politikalar üretmemekte, aynı olguyu tamamen farklı anlamlandırma süreçleri üzerinden tanımlamaktadır. Bahar Kalkanı döneminde ABD'nin insani vurgulara dayalı söylemi, Türkiye'nin ulusal güvenliği önceleyen söylemiyle iç içe geçmeyen bir çerçeve oluşturmuş ve bu söylemsel kopukluk diplomatik müzakereleri zorlaştırmıştır.

Bu bütünlük içinde değerlendirildiğinde Bahar Kalkanı Operasyonu, Türkiye-ABD ilişkilerindeki kırılmanın yalnızca sahadaki taktik farklılıklardan değil, tehdit algılarının, güvenlik önceliklerinin ve söylemsel inşa süreçlerinin yapısal olarak birbirinden uzaklaşmasından kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Operasyon dönemine ilişkin ABD açıklamaları ve tutumu, tezin ana hipotezini destekleyerek iki ülke arasındaki stratejik uyumsuzluğun kurumsal, söylemsel ve güvenlik odaklı çok katmanlı bir nitelik taşıdığını bir kez daha doğrulamaktadır.

SONUÇ

Bu tez çalışmasının temel amacı, 2011 sonrasında Türkiye'nin Suriye'ye yönelik gerçekleştirdiği sınır ötesi askeri operasyonları güvenlik merkezli bir bakış açısıyla ele almak ve bu operasyonların ABD ile ilişkiler üzerindeki yansımalarını çok boyutlu bir şekilde analiz etmektir. Çalışma, yalnızca askeri ya da diplomatik gelişmeleri betimlemekle yetinmemiş; aynı zamanda uluslararası ilişkiler literatüründe önemli bir yer tutan teorik yaklaşımlardan (realizm/neorealizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcı yaklaşım) yararlanarak operasyonların nedenlerini, sonuçlarını ve uluslararası yankılarını derinlemesine tartışmıştır.

Tezin giriş kısmında ortaya konulan ana sorunsal, Türkiye'nin Suriye politikasının güvenlik temelli stratejik yönelimler çerçevesinde nasıl şekillendiği ve ABD'nin bu operasyonlara nasıl tepkiler verdiğidir. Çalışmanın hipotezleri arasında, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının esasen ulusal güvenliği sağlamak ve sınır ötesinde güvenli bölgeler inşa etmek amacıyla gerçekleştirildiği; ABD'nin ise bu operasyonlara çoğunlukla olumsuz ve sınırlayıcı tepkiler verdiği, hatta zaman zaman yaptırım tehditlerinde bulunarak müttefiklik ilişkisini zedelediği öne sürülmüştür.

Bu bağlamda çalışma, yalnızca iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin güncel seyrini açıklamakla kalmamış, aynı zamanda uluslararası ilişkiler teorilerinin sahadaki olayları anlamada ne ölçüde işlevsel olduğunu da göstermeyi hedeflemiştir. Türkiye-ABD ilişkilerinin, özellikle 2011 sonrası dönemde, bir yandan stratejik ortaklık söylemiyle sürdürülmeye çalışılırken, öte yandan güvenlik kaygıları, farklı tehdit algıları ve çıkar çatışmaları nedeniyle kırılgan bir yapı kazandığı görülmüştür.

Çalışmada kullanılan üç temel teorik yaklaşım, elde edilen bulguların daha kapsamlı bir şekilde yorumlanmasına olanak tanımıştır.

Devletlerin uluslararası sistemin anarşik yapısı içinde öncelikle güvenliklerini sağlamak ve çıkarlarını korumak amacıyla hareket ettiklerini savunan realist teori, Türkiye'nin Suriye'deki askeri operasyonlarını açıklamada işlevsel olmuştur. Türkiye'nin sınır hattında oluşan güvenlik boşluklarını doldurma, YPG/SDG ve DAESH kaynaklı tehditleri bertaraf etme ve sınır güvenliğini ileriye taşıma girişimleri, realizmin öngördüğü güç ve çıkar maksimizasyonu anlayışıyla örtüşmektedir.

Güvenikleştirme Teorisi tehditlerin yalnızca nesnel gerçekliklerden değil, söylemsel süreçlerden de inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Türkiye'nin PYD/YPG'yi "terör örgütü" ve "varoluşsal tehdit" olarak kodlaması, ABD'nin ise aynı aktörü "yerel ortak" ve "DAESH'e

karşı güvenlik partneri” olarak meşrulaştırması, güvenlikleştirme teorisinin sahadaki somut yansımasıdır. İki müttefikin aynı aktörü farklı söylemlerle inşa etmesi, müttefiklik krizinin söylemsel boyutunu açığa çıkarmıştır.

NATO’nun kurumsal işleyişi üzerinden değerlendirilen Kurumsalcı Yaklaşım perspektifi, Türkiye–ABD ilişkilerinde işbirliğini kolaylaştırması beklenen mekanizmaların sınırlarını göstermiştir. Kurumsalcı teoriye göre uluslararası kurumlar belirsizliği azaltarak işbirliğini kolaylaştırabilir; ancak Türkiye ve ABD’nin tehdit algılarındaki asimetri, NATO içindeki koordinasyonu sınırlamış ve kurumsal işbirliği çoğu durumda sembolik düzeyde kalmıştır.

Çalışmada kullanılan yöntemsel çerçeve, nitel araştırma yaklaşımına dayalı doküman analizi ve içerik analizi teknikleridir. Resmî belgeler, TBMM tutanakları, uluslararası basın raporları, ABD’nin diplomatik açıklamaları ve düşünce kuruluşlarının yayınları sistematik biçimde incelenmiştir. Bu sayede yalnızca operasyonların askeri yönü değil, aynı zamanda söylemsel ve kurumsal boyutları da değerlendirilmiştir.

Araştırma sürecinde “üçgenleme (triangulation)” yöntemi kullanılarak farklı türden kaynaklar karşılaştırılmış; böylece hem güvenilirlik artırılmış hem de elde edilen verilerin tutarlılığı sağlanmıştır. Kodlama süreci sonucunda öne çıkan temalar “sınır güvenliği”, “terör tehdidi”, “müttefiklik krizi”, “caydırıcılık”, “meşruiyet söylemi” uluslar arası ilişkiler teorileriyle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Çalışmanın Ana Bulgularına Genel Bakış

Üçüncü ve dördüncü bölümlerde elde edilen bulgular ışığında, şu sonuçlar öne çıkmaktadır:

1. Türkiye’nin Suriye’ye yönelik operasyonları esasen sınır güvenliğini sağlama ve terör tehdidini bertaraf etme amacı taşımaktadır. Ancak bu operasyonlar kalıcı güvenlik sağlayamamış; belirli dönemsel kazanımlarla sınırlı kalmıştır.

2. ABD’nin operasyonlara yönelik tepkileri çoğunlukla uyarı, diplomatik baskı ve yaptırım tehditleri şeklinde gerçekleşmiş; bu da Türkiye–ABD ilişkilerinde derin bir güven bunalımı yaratmıştır.

3. Realizm açısından bakıldığında, iki devletin çıkar farklılıkları müttefiklik ilişkisini zedelemiştir. Güvenlikleştirme teorisi, aynı aktörün (YPG/SDG) farklı söylemlerle inşa edilmesinin kriz yarattığını göstermiştir. Kurumsalcı yaklaşım ise NATO’nun bu kriz karşısında etkisiz kaldığını ortaya koymuştur.

4. Türkiye’nin operasyonları yalnızca savunma değil, aynı zamanda caydırıcılık işlevi taşımaktadır. Ancak ABD’nin YPG/SDG’ye verdiği destek, caydırıcılığın etkinliğini sınırlamıştır.

2011’de başlayan Suriye iç savaşı kısa sürede yalnızca bölgesel bir kriz olmaktan çıkmış, Türkiye açısından doğrudan ulusal güvenliği tehdit eden çok boyutlu bir sorun alanı haline gelmiştir. Bu dönemde Türkiye’nin güvenlik stratejisinde köklü bir dönüşüm yaşanmış; klasik sınır savunmasından ziyade “ileri savunma” doktrini benimsenmiş ve bu doğrultuda bir dizi sınır ötesi operasyon yürütülmüştür. Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı harekâtları, Türkiye’nin güvenlik algısındaki bu dönüşümün somut yansımaları olarak değerlendirilebilir.

Türkiye’nin güvenlik stratejisinde öne çıkan en belirgin unsur, sınır güvenliği kavramıdır. Suriye’deki otorite boşluğu, devlet dışı aktörlerin güç kazanmasına ve sınır hattında güvenlik boşluklarının oluşmasına yol açmıştır. DAESH’in 2014–2016 yılları arasında Kilis, Gaziantep ve Suruç’a yönelik saldırıları, roket atışları ve intihar eylemleri, Türkiye kamuoyunda sınır ötesi tehditlerin doğrudan bir ulusal güvenlik sorunu olduğunu ortaya koymuştur.

Bu noktada Türkiye’nin benimsediği ileri savunma stratejisi, sınırda beklemek yerine tehditlerin kaynağında bertaraf edilmesini öngörmektedir. Fırat Kalkanı Harekâtı (2016), bu stratejinin en net yansıması olmuş; Cerablus–El Bab hattında 2.000 km²’lik alan kontrol altına alınarak DAESH’in Türkiye sınırına erişimi engellenmiştir. Aynı zamanda, bu bölge Suriyeli mültecilerin dönüşü için güvenli bir alan olarak tasarlanmıştır.

Türkiye’nin güvenlik stratejisinin ikinci temel ayağı, terör tehdidi ile mücadeledir. DAESH’in saldırıları Türkiye’nin güvenlik gündemini sarsmış olsa da, Ankara açısından daha kalıcı ve varoluşsal tehdit olarak algılanan unsur PYD/YPG olmuştur. Türkiye, PYD/YPG’yi PKK’nın Suriye kolu olarak değerlendirmiş ve bu yapının sınır hattında bir “terör koridoru” oluşturmamasını ulusal bütünlüğe doğrudan tehdit olarak kodlamıştır.

ABD’nin YPG/SDG’yi DAESH’e karşı “yerel ortak” olarak desteklemesi, Türkiye’nin güvenlik stratejisinde ciddi kırılmalar yaratmıştır. Ankara’nın gözünde bu durum, yalnızca bir terör örgütünün güçlenmesi değil, aynı zamanda müttefik bir devletin ulusal güvenliğe karşı konum alması anlamına gelmiştir. Bu nedenle Zeytin Dalı (2018) ve Barış Pınarı (2019) harekâtları, YPG’nin kantonlarını birleştirmesini engellemeye ve sınır hattında güvenli bölgeler oluşturmaya odaklanmıştır.

2011 öncesi dönemde Türkiye’nin güvenlik anlayışı daha çok iç tehdit (PKK terörü, toplumsal istikrarsızlık) ve klasik sınır güvenliği üzerine inşa edilmişti. Ancak Suriye iç savaşının ardından güvenlik algısı bölgesel tehditlere karşı ileri savunma şeklinde yeniden tanımlanmıştır. Bu dönüşüm üç boyutta incelenebilir:

- Coğrafi Boyut: Güvenlik alanı, yalnızca Türkiye topraklarıyla sınırlı kalmamış; Suriye’nin kuzeyinde askeri varlık tesis edilmiştir.

- Askerî Boyut: Türk Silahlı Kuvvetleri, kent savaşı deneyimi kazanmış, Özgür Suriye Ordusu (daha sonra Suriye Millî Ordusu) ile ortak operasyon kabiliyeti geliştirmiştir.

• Söylemsel Boyut: Türkiye, uluslararası kamuoyunda “terör koridoru” ve “güvenli bölge” söylemlerini ön plana çıkarmış; böylece askeri operasyonlarını diplomatik meşruiyet zeminiyle desteklemiştir.

Türkiye’nin yürüttüğü operasyonlar kısa vadede önemli kazanımlar sağlamıştır:

- DAESH’in sınır hattından temizlenmesi (Fırat Kalkanı).
- Afrin’in kontrol altına alınması ve YPG’nin batı kantonunun engellenmesi (ZeytinDalı).
- Tel Abyad – Resulayn hattında güvenli bölge oluşturulması (Barış Pınarı).
- İdlib’de rejim saldırılarının durdurulması ve göç dalgasının önlenmesi (Bahar Kalkanı).

Bununla birlikte, bu operasyonların sınırlılıkları da olmuştur:

- Güvenlik kazanımları kalıcı değil, dönemsel olmuştur. YPG, ABD desteğiyle Fırat’ın doğusunda varlığını sürdürmüştür.
- Türkiye’nin güvenli bölge planları uluslar arası toplumda yeterli destek bulamamış, mülteci dönüşü sınırlı kalmıştır.
- ABD ile yaşanan güven bunalımı, müttefiklik ilişkisini derinden zedelemiş, NATO içi dayanışmayı sorgulatmıştır.

Türkiye’nin askeri operasyonları, devletin çıkar ve güvenlik maksimizasyonu amacıyla rasyonel kararlar aldığını göstermektedir. Anarşik uluslararası sistemde hayatta kalmak için güç kullanımı meşru bir araç olarak benimsenmiştir.

Türkiye’nin sınır ötesi hamleleri ABD tarafından müttefik aktörlere tehdit, ABD’nin YPG desteği ise Türkiye tarafından ulusal güvenliğe saldırı olarak algılanmıştır. Bu karşılıklı güvensizlik, ittifak ilişkisini kırılganlaştırmıştır.

Türkiye’nin operasyonları yalnızca mevcut tehditleri ortadan kaldırma değil, aynı zamanda potansiyel tehditleri engelleme amacı da taşımıştır. Ancak ABD’nin politikaları caydırıcılığın etkinliğini azaltmıştır. Türkiye’nin YPG’yi “varoluşsal tehdit”, ABD’nin ise “güvenlik ortağı” olarak inşa etmesi, söylemsel düzeyde kriz üretmiştir. NATO’nun bu süreçte işlevsiz kalması, kurumsal mekanizmaların çıkar çatışması durumunda sınırlı kaldığını göstermiştir.

Türkiye’nin 2011 sonrası güvenlik stratejisi, sınır güvenliği ve terörle mücadele ekseninde şekillenmiştir. Operasyonlar kısa vadede belirli kazanımlar sağlasa da, ABD’nin YPG/SDG’ye desteği, güvenlik ikilemini derinleştirmiş ve kalıcı çözümlerin önünde engel oluşturmuştur. Teorik

çerçeveden bakıldığında, Türkiye'nin politikaları realizmle uyumlu iken; güvenlikleştirme süreçleri ve kurumsalcı mekanizmaların sınırları, krizin çok boyutlu doğasını gözler önüne sermektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin güvenlik stratejisi 2011 sonrası dönemde “iç güvenlik” ten “ileri savunma” ya evrilmiş; bu dönüşüm hem ulusal güvenlik doktrinini hem de müttefiklik ilişkilerini derinden etkilemiştir.

ABD'nin bu operasyonlara yönelik tepkileri, kronolojik olarak farklılıklar gösterebilir genel olarak üç ana tema etrafında şekillenmiştir: diplomatik söylemler ve baskılar, YPG/SDG'ye verilen stratejik destek ve müttefiklik krizine yol açan yaptırım tehditleri. Bu bölümde söz konusu tepkiler sistematik bir şekilde değerlendirilmekte ve uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde yorumlanmaktadır. ABD'nin ilk tepkiler genellikle diplomatik söylemler üzerinden olmuştur. Dışişleri Bakanlığı, Pentagon ve Beyaz Saray tarafından yapılan açıklamalarda, Türkiye'nin güvenlik kaygılarının “anlaşıldığı” belirtilmiş, ancak aynı zamanda operasyonların bölgedeki istikrarı bozabileceği yönünde uyarılar yapılmıştır.

- Fırat Kalkanı (2016) sürecinde ABD, DAESH'e karşı operasyonu desteklediğini açıklamış, ancak Türkiye'nin aynı anda YPG hedeflerini vurmasını eleştirmiştir. Bu, ABD'nin “ikili söylem” stratejisinin bir yansıması olmuştur: bir yandan Türkiye'nin DAESH'le mücadelesine destek, diğer yandan YPG'ye zarar verilmemesi çağrısı.
- Zeytin Dalı (2018) sırasında Washington yönetimi, Afrin'deki operasyonun “gerilimi artırabileceğini” belirtmiş ve Türkiye'ye “itidal” çağrısı yapmıştır. Diplomatik söylem, Türkiye'nin meşru müdafaa hakkını tanımakla birlikte, operasyonun sınırlarını daraltmaya dönük olmuştur.
- Barış Pınarı (2019) esnasında ABD Başkanı Donald Trump'ın “ekonominizi mahvederim” açıklaması, diplomatik baskının ötesine geçerek doğrudan tehdit içermiştir. Aynı dönemde ABD Kongresi de Türkiye'ye yönelik yaptırım tasarılarını gündeme getirmiştir.

Bu söylemler, ABD'nin operasyonlara yönelik temkinli ama çoğu zaman kısıtlayıcı tavrını ortaya koymuştur. ABD, Türkiye'nin güvenlik kaygılarını kabul etmekle birlikte, sahadaki stratejik önceliklerini (YPG/SDG'nin korunması) öncelleştirmiştir.

ABD'nin tepkilerindeki en kritik unsur, YPG/SDG'ye sağlanan askeri ve siyasi destektir. ABD, DAESH'e karşı mücadelede bu yapıları “en güvenilir yerel ortak” olarak tanımlamış ve onlara askeri eğitim, silah desteği ve lojistik yardım sağlamıştır. Türkiye açısından bu durum, yalnızca bir güvenlik sorunu değil, aynı zamanda bir varoluşsal tehdit olarak algılanmıştır. Çünkü Ankara, YPG'yi PKK'nın uzantısı olarak değerlendirmekte ve bu yapının güçlenmesini ulusal güvenliğe doğrudan bir saldırı olarak görmektedir.

Realist bakış açısıyla ABD'nin bu tercihi, çıkar maksimizasyonunun bir sonucudur. Washington yönetimi, DAES'İ kısa sürede etkisiz hale getirmek için yerel bir aktör arayışına girmiş ve YPG/SDG'nin sahadaki etkinliğini avantaja çevirmiştir. Ancak bu tercih, Türkiye-ABD ilişkilerinde derin bir güvensizlik yaratmıştır. Çünkü bir müttefik, diğerinin varoluşsal tehdit olarak gördüğü bir aktörü stratejik ortak haline getirmiştir. Bu durum, klasik ittifak teorilerinde öngörülen dayanışma ilkesini zedelemiştir.

ABD'nin operasyonlara verdiği tepkilerin üçüncü boyutu, yaptırım tehditleri vebunun yarattığı müttefiklik krizidir. Özellikle Barış Pınarı Harekâtı sırasında bu durum açık bir şekilde görülmüştür. Başkan Trump'ın Türkiye ekonomisini "mahvetme" tehdidi, bir NATO müttefikine yönelik alışılmışın dışında sert bir söylem olmuştur. ABD Kongresi, Türkiye'ye yönelik yaptırım kararlarını gündeme getirmiş ve S- 400 meselesiyle birleşen bu tartışma, ilişkilerde çok yönlü bir kriz yaratmıştır. Yaptırım tehditleri yalnızca ekonomik boyut taşımamış; aynı zamanda Türkiye'nin NATO içindeki konumunu da tartışmaya açmıştır. Bu gelişmeler, müttefiklik krizinin yalnızca söylemsel düzeyde kalmadığını, aynı zamanda kurumsal işleyişi de etkilediğini göstermektedir. Türkiye'nin NATO müttefikliği olan ABD tarafından baskıya maruz bırakılması, ittifakın temel ilkeleriyle çelişmiştir.

ABD'nin YPG/SDG'yi desteklemesi, rasyonel çıkar maksimizasyonunun bir örneğidir. ABD, kısa vadede DAES'le mücadelede etkin sonuç almak için bu aktörü tercih etmiş, ancak uzun vadede müttefiklik ilişkisini riske atmıştır. Türkiye'nin operasyonları ABD tarafından YPG'nin güvenliğine tehdit olarak algılanmış; ABD'nin desteği ise Türkiye tarafından ulusal güvenliğe tehdit olarak değerlendirilmiştir. Bu karşılıklı algılar, güvenlik ikilemini derinleştirmiştir. Türkiye'nin operasyonlarla ABD'ye "YPG desteğini bırakmazsan sahada müdahale ederim" mesajı vermesi, caydırıcılık stratejisiyle uyumludur. Ancak ABD'nin bu desteği sürdürmesi, Türkiye'nin caydırıcılığını sınırlandırmıştır. ABD, YPG'yi "güvenlik ortağı" olarak güvenlikleştirirken; Türkiye aynı aktörü "varoluşsal tehdit" olarak kodlamıştır. İki tarafın söylemsel düzeydeki bu ayrışması, müttefiklik krizini derinleştirmiştir. NATO'nun bu süreçteki pasifliği, kurumsalcılığın sınırlı etkisini ortaya koymuştur. Kurumlar, ortak çıkar tanımları zayıfladığında işlevsiz hale gelmektedir.

ABD'nin tepkileri, Türkiye-ABD ilişkilerinde köklü bir kırılmaya yol açmıştır. Diplomatik söylemler, stratejik destekler ve yaptırım tehditleri, iki ülke arasındaki müttefiklik ilişkisinin kırılganlığını gözler önüne sermiştir. ABD, kısa vadeli çıkarlarını önceleyerek YPG/SDG'yi desteklemiş; Türkiye ise bu durumu ulusal güvenliğe tehdit olarak görmüş ve sınır ötesi operasyonlarını sürdürmüştür. ABD'nin tepkileri müttefiklik krizini derinleştirmiş, güvenlik ikilemini beslemiş ve Türkiye'nin caydırıcılık kapasitesini sınırlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin güvenlik stratejisinde yeni arayışlara (Rusya ile işbirliği, bölgesel aktörlerle temas) yönelmesine zemin hazırlamıştır.

Çalışmanın temelinde yer alan üç ana yaklaşım realizm/neorealizm, güvenlikleştirme teorisi ve kurumsalcılık bulguların yorumlanmasında tamamlayıcı işlev görmüştür. Ayrıca güvenlik ikilemi ve caydırıcılık kavramları, hem Türkiye'nin hem ABD'nin stratejik davranışlarını anlamada önemli kavramsal araçlar sunmuştur.

Realizm, uluslararası sistemin anarşik doğası içinde devletlerin birincil amacının hayatta kalmak ve güvenliklerini korumak olduğunu vurgular. Bu bağlamda Türkiye'nin Suriye'deki operasyonları, realizmin öngördüğü rasyonel güvenlik arayışının tipik bir örneği olarak değerlendirilebilir. Türkiye, sınır hattındaki güvenlik boşluklarını kapatmak için askeri güç kullanmış ve tehditleri sınır ötesinde bertaraf etmeyi tercih etmiştir. Bu, realizmin “güç politikası” kavramı ile örtüşmektedir. Türkiye'nin amacı yalnızca mevcut tehditleri ortadan kaldırmak değil, aynı zamanda bölgedeki stratejik çıkarlarını güvence altına almaktır. ABD açısından ise YPG/SDG desteği, DAES'e karşı hızlı sonuç alma çıkarına dayalı bir tercih olarak ortaya çıkmıştır.

Realizmin öngördüğü üzere ittifaklar kalıcı sadakat üzerine değil, çıkar temelli dengeler üzerine kuruludur. Türkiye-ABD ilişkilerinde yaşanan kriz, bu teorik varsayımı doğrulamaktadır. ABD'nin, müttefiklik ilişkisinden ziyade sahadaki faydayı incelemesi, realizmin klasik tezini pekiştirmiştir.

Neorealizmin kurucusu Kenneth Waltz'un “güç dağılımı” ve Stephen Walt'un “denge-tehdit” teorisi, bulguları açıklamada işlevseldir. Türkiye, sınır hattında tehdit olarak algıladığı YPG/SDG'ye karşı dengeleme davranışı göstermiş; ABD ise küresel stratejisinde DAES'i öncelikli tehdit olarak kodlayarak farklı bir tehdit önceliği belirlemiştir.

John Herz'in kavramsallaştırdığı güvenlik ikilemi, Türkiye-ABD ilişkilerinde yaşanan gerilimi açıklayan en uygun kavramlardan biridir.

- Türkiye'nin Hamleleri: Sınır ötesi operasyonlarla güvenliği sağlama girişimleri, ABD tarafından YPG'nin güvenliğini tehdit eden adımlar olarak algılanmıştır.
- ABD'nin Hamleleri: YPG/SDG'ye sağlanan askeri destek, Türkiye tarafından ulusal güvenliğe doğrudan saldırı olarak görülmüştür.

Bu karşılıklı algılar, güvenlik ikileminin klasik işleyişini ortaya koymuştur: bir tarafın güvenlik sağlama girişimi diğer taraf için tehdit yaratmış, bu da güvensizliği artırmıştır.

Caydırıcılıkteorisidebulgularınıyorumlanmasındakritikönemesahiptir.Türkiye'nin operasyonları, yalnızca mevcut tehditleri bertaraf etmeyi değil, aynı zamanda ABD'ye ve YPG'ye “sınırın ötesinde fiili müdahale kapasitesi” mesajı vermeyi amaçlamıştır. Bu, Schelling'in (1966) “niyet gösterisi” olarak tanımladığı caydırıcılık türüyle örtüşmektedir. Ancak ABD'nin YPG'ye verdiği kesintisiz destek, Türkiye'nin caydırıcılığını zayıflatmış ve sonuçların sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Kopenhag Okulu'nun geliştirdiği güvenikleştirme teorisi, çalışmada elde edilen bulguları söylemsel düzeyde anlamlandırmayı sağlamıştır.

- Türkiye'nin Söylemi: PYD/YPG, “varoluşsal tehdit” olarak tanımlanmış; bu aktörün sınırda devletleşme ihtimali ulusal bütünlüğe doğrudan tehdit şeklinde sunulmuştur. Türkiye, TBMM tutanaklarında, hükümet açıklamalarında ve medyada bu söylemi sürekli pekiştirmiştir.
- ABD'nin Söylemi: YPG/SDG, “DAEş'e karşı en güvenilir ortak” olarak gvenikleştirilmiştir. ABD söyleminde bu aktör, bölgesel güvenliğin garantörü olarak sunulmuştur.

Bu farklı güvenikleştirme süreçleri, iki müttefikin aynı aktörü tamamen zıt güvenlik kategorileri içinde kodlamasına yol açmış; söylemsel uyumsuzluk sahadaki stratejik ayrışmayı beslemiştir. Böylece güvenikleştirme teorisinin öngördüğü üzere tehdit algılarının nesnel olmaktan çok siyasi söylemlerle inşa edildiği ortaya çıkmıştır.

Kurumsalcı teori, uluslararası kurumların belirsizliği azaltarak işbirliğini kolaylaştırabileceğini savunur. Ancak Türkiye–ABD ilişkilerinde elde edilen bulgular, bu yaklaşımın sınırlarını gözler önüne sermektedir.

- NATO'nun Rolü: NATO, Türkiye'nin güvenlik kaygılarını tamamen paylaşmamış; ABD'nin YPG desteği konusunda tarafsız kalmıştır. Bu durum, kurumların çıkar atışması durumunda işlevsizleşebileceğini göstermiştir.
- Kurumsal Koordinasyonun Yetersizliği: NATO'nun ortak tehdit tanımlı yapamaması, Türkiye'nin yalnızlaşmasına yol açmıştır. ABD'nin kurumsal mekanizmaları devre dışı bırakarak sahada kendi stratejisini izlemesi, kurumsalcılığın pratikteki sınırlarını ortaya koymuştur.

Robert Keohane'in (1984) “kurumlar işbirliğini kolaylaştırır ama çıkar çatışmasını çözemez” tezini doğrulayan bulgular, kurumsalcılığın yalnızca belirli koşullarda etkili olabileceğini göstermiştir. Çalışmada kullanılan teoriler, tek başına değil, birlikte değerlendirildiğinde daha bütüncül bir açıklama sunmaktadır:

- Realizm, Türkiye ve ABD'nin rasyonel çıkar arayışlarını ve g politikalarını açıklar.
- Güvenlik ikilemi ve caydırıcılık, karşılıklı güvensizliğin ve askeri hamlelerin nasıl kısır döngüye yol açtığını gösterir.
- Güvenikleştirme teorisi, aynı aktörün söylemsel olarak nasıl farklı inşa edildiğini ve bu söylemlerin krizi nasıl derinleştirdiğini ortaya koyar.
- Kurumsalcılık, NATO'nun pasifliğini ve kurumların çıkar farklılıkları karşısında işlevsiz kalabileceğini gözler önüne serer.

Bu çok katmanlı teorik okuma, çalışmanın ana hipotezlerini güçlendirmiştir: Türkiye'nin güvenlik odaklı operasyonları rasyonel ve gerekli görülmüş; ABD'nin tepkileri ise güvenlik ikilemini artırarak müttefiklik krizini derinleştirmiştir.

Dolayısıyla, Türkiye–ABD ilişkilerinde yaşanan kriz, tek bir teorinin açıklayamayacağı kadar çok boyutlu bir olgudur. Ancak teorilerin birlikte kullanımı, bu krizin hem yapısal hem söylemsel hem de kurumsal yönlerini bütüncül şekilde anlamayı sağlamıştır.

2011 sonrası Suriye krizi ve Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarına verilen Amerikan tepkileri, yalnızca kısa vadeli gerilimler üretmemiş; aynı zamanda Türkiye–ABD ilişkilerinin yapısal temellerini de sarsmıştır. Bu bölümde elde edilen bulguların ışığında, ikili ilişkilerde ortaya çıkan uzun vadeli sonuçlar incelenmektedir. Krizin üç ana yansıması olduğu söylenebilir: güvensizlik ortamının derinleşmesi, ittifakın kırılganlaşması, ve Türkiye'nin alternatif stratejik yönelimler geliştirmesi. ABD'nin YPG/SDG'ye verdiği destek ve Türkiye'nin bunu “varoluşsal tehdit” olarak algılaması, iki ülke arasındaki güven zeminini zedelemiştir. Güvensizlik yalnızca askeri düzeyde değil, diplomatik ve toplumsal düzeyde de hissedilmiştir.

- Diplomatik Düzeyde: Türkiye, ABD'nin verdiği sözleri yerine getirmediğini düşünmüş; örneğin Menbiç Mutabakatı sahada uygulanmamış ve bu durum Türk karar alıcılarının ABD'ye yönelik güvenini azaltmıştır.
- Toplumsal Düzeyde: Türk kamuoyunda ABD karşıtlığı yükselmiş, yapılan kamuoyu araştırmalarında ABD, Türkiye'nin güvenliğine en büyük tehditlerden biri olarak görülmeye başlanmıştır.

Bu durum güvenlik çalışmalarında önemli bir kavram olan “müttefiklik bunalımı”nın somutlaşmasına işaret etmektedir.

Türkiye–ABD ilişkileri uzun süre boyunca “stratejik ortaklık” ve NATO çerçevesinde tanımlanmıştır. Ancak 2011 sonrası yaşanan gelişmeler, bu ittifakın kırılganlığını açığa çıkarmıştır.

- Çıkar Çatışması: ABD için öncelik DAES'i ortadan kaldırmak iken, Türkiye için öncelik YPG'nin güçlenmesini engellemektir. Bu farklı öncelikler, ittifakın ortak tehdit tanımlı yapmasını engellemiştir.
- İttifakın Dayanıklılığı: Stephen Walt'un ittifak teorisine göre, ittifakların kalıcılığı ortak tehdit algısına bağlıdır. Ortak tehdit algısı ortadan kalktığında ittifaklar zayıflar. Türkiye–ABD örneği bu durumu açıkça göstermektedir.

Kurumsal Dayanışmanın Zayıflaması: NATO çerçevesinde Türkiye'nin güvenlik kaygıları yeterince paylaşılmamış; ABD'nin pozisyonu kurum içi dayanışmayı zayıflatmıştır. Bu kırılganlık, yalnızca ikili ilişkilere değil, NATO'nun bütününe yansıyan bir sorun alanı yaratmıştır. Bu uzun vadeli sonuçlar, teorik yaklaşımlarla birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir:

- Realizm: Türkiye'nin alternatif yönelimler geliştirmesi, realizmin öngördüğü “denge siyaseti” nin tipik bir örneğidir. ABD'nin çıkar odaklı davranışı da realizmin klasik tezini doğrulamaktadır.
- Güvenlik İkilemi: ABD ve Türkiye'nin karşılıklı hamleleri, uzun vadede kalıcı bir güvensizlik üretmiş ve bu güvensizlik ittifakın yapısını zedelemiştir.
- Caydırıcılık: Türkiye'nin Rusya ile yakınlaşması, ABD'ye karşı dolaylı bir caydırıcılık mesajı taşımaktadır.
- Kurumsalcılık: NATO'nun pasifliği, çıkar farklılıkları karşısında kurumların yetersiz kaldığını bir kez daha ortaya koymuştur.

Türkiye-ABD ilişkilerinde yaşanan dönüşüm, uzun vadede şu sonuçlara yol açmıştır:

- Güvensizlik ortamı kalıcı hale gelmiş, tarafların birbirine duyduğu güven ciddi ölçüde azalmıştır.
- İttifakın kırılganlığı artmış, “stratejik ortaklık” söylemi içi boş bir kavram haline gelmiştir.
- Türkiye, çok kutuplu bir dış politika benimseyerek Rusya, İran ve bölgesel aktörlerle ilişkilerini çeşitlendirmiştir.
- NATO içi uyum zayıflamış, kurumsal dayanışma sorgulanır hale gelmiştir.

Bu sonuçlar, yalnızca iki ülke arasındaki ikili ilişkileri değil, aynı zamanda uluslararası sistemdeki güç dengelerini de etkilemiştir. Türkiye'nin ABD ile yaşadığı kriz, çok kutupluluğa geçiş sürecinin bölgesel yansımalarından biri olarak değerlendirilebilir.

Her akademik çalışmanın temel amaçlarından biri, yalnızca mevcut olayları analiz etmek değil, aynı zamanda literatüre katkı sunmak ve gelecekte yapılacak araştırmalara yön göstermektir. Bu tez, 2011 sonrası Türkiye'nin Suriye'ye yönelik sınır ötesi operasyonlarını çok boyutlu bir teorik çerçeveye ele alarak, literatürdeki boşlukları doldurmuş ve akademik tartışmalara yeni açılımlar getirmiştir.

Suriye iç savaşı ve Türkiye'nin operasyonları üzerine çok sayıda akademik çalışma yapılmıştır; ancak bu çalışmaların büyük çoğunluğu belirli noktalara odaklanmış ve kapsam açısından sınırlı kalmıştır. Askeri analizler, operasyonların taktiksel boyutuna yoğunlaşmış ve askeri başarılar ya da başarısızlıklar üzerinde durmuştur. Fakat bu analizlerde operasyonların teorik çerçevelerle ilişkilendirilmesi sınırlı kalmıştır. Diplomatik değerlendirmeler ise Türkiye-ABD ilişkilerini genellikle diplomatik krizler bağlamında ele almış, fakat güvenlik teorilerinin sunduğu analitik çerçeveler çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Uluslararası hukuk perspektifiyle yazılan makaleler, hukuki dayanakları tartışmış olsa da genellikle tek taraflı ve normatif değerlendirmeler sunmuş, operasyonların askeri, diplomatik ve söylemsel boyutlarının bir arada ele alınmasını ihmal etmiştir. Bu tez, literatürdeki bu parçalı yaklaşımları bir araya getirerek daha bütüncül bir analiz geliştirmektedir. Askeri, diplomatik, hukuksal ve söylemsel boyutlar tek bir çerçevede bir araya getirilmiş, böylece literatürdeki eksikliklerin giderilmesine katkı sağlanmıştır.

Çalışmanın en önemli akademik katkılarından biri, farklı teorik yaklaşımların bir arada kullanılmasıdır. Realizm ve neorealizm, Türkiye’nin çıkar ve güvenlik temelli davranışlarını açıklamada temel dayanak olarak ele alınmıştır. Güvenlik ikilemi ve caydırıcılık kavramları, Türkiye–ABD ilişkilerinde karşılıklı güvensizliğin nasıl kısır döngü yarattığını somut bir biçimde ortaya koymuştur. Güvenikleştirme teorisi, söylemsel boyutu ön plana çıkararak tehdit algılarının yalnızca nesnel gerçekliklerden değil, siyasi söylemler aracılığıyla inşa edildiğini göstermiştir. Kurumsalcı yaklaşım ise NATO’nun pasifliği üzerinden kurumların sınırlarını tartışmaya açarak, uluslararası örgütlerin işlevselliğini sorgulamıştır. Bu çoklu teori kullanımı, uluslararası ilişkiler literatüründe “teorik entegrasyon ”örneği olarak değerlendirilebilir. Literatürde genellikle tek teori üzerinden yapılan analizler hâkimken, bu tez farklı teorileri birlikte kullanarak daha derin ve çok boyutlu bir açıklama kapasitesi yaratmıştır.

Bu çalışmanın özgün katkıları birkaç temel noktada toplanabilir. İlk olarak, Türkiye’nin 2011 sonrası gerçekleştirdiği tüm büyük operasyonlar — Şah Fırat, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı, Barış Pınarı ve Bahar Kalkanı — kronolojik bir sırayla değerlendirilmiş, her birinin sahadaki gelişmeleri ve uluslararası yankıları ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. İkinci olarak, farklı teorik yaklaşımlar birlikte kullanılarak operasyonların çok katmanlı doğası açıklanmış ve bu sayede tek boyutlu analizlerin ötesine geçilmiştir. Üçüncü olarak, ABD’nin diplomatik söylemleri, yaptırım tehditleri ve stratejik destekleri sistematik bir biçimde incelenmiş, bunların Türkiye–ABD ilişkilerine etkileri teorik bir bağlamda yorumlanmıştır. Ayrıca çalışma, uluslararası hukuk tartışmalarını da kapsayarak literatürde eksik kalan bir boyutu tamamlamıştır. Bunun yanında, klasik literatürde “ittifak kırılabilirliği” olarak bilinen olgu, Türkiye–ABD ilişkileri özelinde “müttefiklik krizi” kavramı ile derinleştirilmiş ve yeni bir teorik çerçeve sunulmuştur.

Türk dış politikası literatürü açısından bakıldığında, bu tez önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Türk dış politikası üzerine yapılan çalışmalar genellikle tarihsel bir perspektifle Osmanlı–Cumhuriyet sürekliliği üzerinden ya da güncel krizler bağlamında AB süreci, ABD ile ilişkiler ve Rusya ile dengeler gibi temalar etrafında şekillenmiştir. Bu tez ise Türkiye’nin dış politikasını güvenlik teorileri çerçevesinde değerlendirerek kuramsal bir derinlik kazandırmıştır. Özellikle ileri savunma doktrini ve sınır ötesi güvenlik alanı kavramlarının ortaya konması, Türk dış politika analizine teorik bir katkı sunmuştur. Ayrıca, ABD’nin YPG/SDG’ye verdiği destek ve Türkiye’ye yönelik yaptırım tehditlerinin sistematik bir şekilde incelenmesi, ABD dış politikası literatürüne yeni bir vaka çalışması kazandırmıştır. Bu çalışma, müttefiklik ilişkilerinde “güvenlik ikilemi” nin nasıl ortaya çıkabileceğini göstererek teorik literatüre de önemli bir katkı sağlamaktadır.

Yöntemsel açıdan bakıldığında, çalışmada kullanılan nitel araştırma ve döküman analizi yöntemleri, literatürdeki birçok çalışmaya kıyasla daha kapsamlı bir kaynak incelemesine imkân vermiştir. Resmi belgeler, diplomatik açıklamalar, düşünce kuruluşu raporları ve akademik makaleler birlikte analiz edilerek veri çeşitliliği sağlanmış ve güvenilirlik artırılmıştır. Ayrıca

tematik kodlama yöntemiyle elde edilen veriler, teorik çerçeveye ilişkilendirilmiş ve bu sayede literatürdeki birçok çalışmadan daha sistematik bir analiz ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, bu tez literatürdeki parçalı analizleri bütüncül bir çerçevede birleştirmiş, farklı teorileri birlikte kullanarak olayların çok boyutlu doğasını açıklamış ve Türkiye–ABD ilişkilerindeki müttefiklik krizini yeni kavramsal boyutlarıyla tartışmaya açmıştır. Türk dış politikası ve ABD dış politikası literatürüne özgün vaka çalışmaları sunarak akademik katkı sağlamış, kapsamlı doküman analiziyle güvenilir sonuçlar üretmiştir. Böylece bu tez, yalnızca bir vaka incelemesi olmaktan çıkmış, uluslar arası ilişkiler literatürüne teorik, kavramsal ve yöntemsel katkılar sunan bir çalışma haline gelmiştir.

Bu çalışmanın yöntemsel yaklaşımı, teorik çerçeveye doğrudan bağlantılıdır. Kullanılan doküman analizi, realist, güvenlikleştirme ve kurumsalcı çerçevelerin uygulanabilirliğini test etmiştir. Yöntem, teoriyle uyumlu bir şekilde kullanılmış ve elde edilen bulgular, teorilerin açıklayıcılığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda yöntemsel sınırlılıklar, teorik çıkarımları tamamen geçersiz kılmamış, ancak belirli alanlarda dikkatli yorum yapılmasını zorunlu kılmıştır. Örneğin, söylem analizindeki subjektiflik, güvenlikleştirme teorisinin esnek doğasıyla birleştğinde akademik açıdan kabul edilebilir bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir.

Yöntemsel açıdan bakıldığında, bu çalışmanın en önemli katkısı, kapsamlı bir doküman analiziyle çok boyutlu bir güvenlik olgusunu incelemesidir. Farklı kaynakların bir arada kullanılması, güvenilirlik ve geçerliliği artırmıştır. Ancak veri kısıtlılığı ve karşılaştırmalı analiz eksikliği, çalışmanın temel sınırlılıkları olarak öne çıkmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmaların bu sınırlılıkları aşarak, hem daha geniş veri setleri kullanması hem de farklı yöntemlerle (nicel, saha araştırması, karşılaştırmalı analiz) çalışmayı geliştirmesi mümkündür.

Sonuç olarak, bu tez Türkiye’nin Suriye’deki operasyonlarını yalnızca askeri bir mesele değil, aynı zamanda teorik, söylemsel ve kurumsal boyutlarıyla ele alarak literatüre önemli katkılar sunmuştur. Çalışmanın ortaya koyduğu en temel bulgu, güvenlik kaygılarının ittifak ilişkilerinde kalıcı krizler doğurabileceği gerçeğidir. Türkiye–ABD ilişkilerinde yaşanan gerilim, sadece ikili ilişkiler için değil, uluslararası sistemdeki güç dengeleri ve çok kutupluluk süreci açısından da dikkatle incelenmesi gereken bir vakadır.

Bu çalışma, hem politika yapımcılar hem de akademik dünya için şu mesajı vermektedir: Güvenlik krizleri yalnızca askeri araçlarla çözülemez; diplomatik, söylemsel ve kurumsal boyutların dikkate alınması zorunludur.

KAYNAKÇA

- Akkan, T.(2013).**Türkiye'nin Arap Baharı politikaları: Suriye Örneği**. Ortadoğu Etütleri, 4(2), 45-68.
- Altundeğer,E., & Yılmaz,H.(2014). **Suriye krizinin Türkiye'ye Yansımaları: Siyasi, Ekonomik Ve Toplumsal Etkiler**. Ortadoğu Analiz, 6 (64), 15-28.
- Altunışık, M.B., & Tür,Ö.(2006). **Turkey's foreign policy toward the MiddleEast**. D. W. Lesch, M. L. Haas, D. W. Lesch, & M. L. Haas (Dü) içinde, The Middle East and the United States: History, Politics, and Ideologies (s. 272-292).Boulder, CO: Westview Press.
- Anadolu Ajansı. (2018, ocak 24). **ABD Dış işleri Bakanlığı'ndan Zeytin Dalı Harekatı açıklaması**. Temmuz 1, 2025 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-disisleri-bakanligindan-zeytin-dali-harekati-aciklamasi/1040601> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı. (2018, ocak 20). **Pentagon'dan Zeytin Dalı Harekatı açıklaması**. Temmuz 1, 2025 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/pentagondan-zeytin-dali-harekati-aciklamasi/1037090> adresinden alındı.
- Anadolu Ajansı resmi web sitesi.(n.d.). Haziran-Temmuz 2025 tarihinde Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/> adresinden alındı
- Aras, B. (2009). **Davutoğlu Era in Turkish Foreign Policy**. SETAV Analiz, 2 (1), 1- 7.
- Baylis, J., Smith, S., & Owens, P. (2020). **The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations** (8 b.). Oxford: Oxford UniversityPress.
- Bayraktar, B.(2018). **Zeytin Dalı Harekâtı'nın uluslar arası hukuk boyutu: Meşru müdafaa ve sınır ötesi operasyonlar**. Ankara: SETA.
- BBC News resmi web sitesi. (n.d.). Haziran-Temmuz 2025 tarihinde BBC News: <https://www.bbc.com/news> adresinden alındı.
- BBC News, T. (2016, EYLÜL 2). **Erdoğan: Suriye'de terör koridoruna izin vermeyeceğiz**. HAZİRAN 30, 2025 tarihinde BBC News Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-37253160> adresinden alındı
- BBC Türkçe. (2019, ekim 6). **ABD Başkanı Trump, Türkiye'nin Suriye operasyonunu desteklemeyecek**. Temmuz 2, 2025 tarihinde BBC Türkçe: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49984539> adresinden alındı
- Berelson, B. (1952). **Content analysis in communication research**. Glencoe, IL: Free Press.

- Bowen, G.A.(2009). **Document Analysisasa Qualitative Research Method**. Qualitative Research Journal,9(2),27-40.
- Bryman, A. (2016). **Social Research Methods (5b.)**. Oxford: Oxford University Press.
- Buzan, B., Waver, O., & De Wilde, J. (1998). **Security: A New Frame work for Analysis**. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
- Creswell, J. W. (2013). **Qualitative inquiry and research design: Choosing amongfive approaches**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Cumhuriyet. (2015, şubat 23). Haziran 30, 2025 tarihinde <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/abdden-sah-firat-aciklamasi-220245?> adresinden alındı
- Çağlar, B. (2012). **Türkiye'nin Suriye Politikası: Yeni-Klasik Realist Bir Bakış**. Ankara: ORSAM–Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkez.
- Çavuşoğlu, M. (2019, ekim 17). **Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun basına yaptığı açıklama**. Temmuz 2, 2025 tarihinde T.C. Dışişleri Bakanlığı: https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu_nun-basina-yaptigi-aciklama-17-10-2019.tr.mfa adresinden alındı
- Daily Sabah. (2016, eylül 2). **Turkey continues to be a strong NATO ally, work with us to defeat Daesh, says Obama**. Haziran 30, 2025 tarihinde Daily Sabah: <https://www.dailysabah.com/diplomacy/2016/09/02/ turkey-continues-to-be-a-strong-nato-ally-work-with-us-to-defeat-daesh-says-obama> adresinden alındı
- D'Alema, M. (2010). **Turkey and the Middle East: An Ambitious Regional Power**. Insight Turkey , 12 (4), 25-33.
- Demir, E. (2021). **Türkiye'nin Suriye Politikası Bağlamında TSK'nın Suriye'deki Sınır Ötesi Harekatlarının Nedenleri ve Sonuçları**. Bölgesel Araştırmalar Dergisi , 5 (2), 541-588.
- Denzin, N. K. (1978). **The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods (2 b.)**. New York, NY: McGraw - Hill.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1994). **Handbook of Qualitative Research (Eds.)**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Duran, B. (2024). **Adana Protokolü'nden Arap Baharı'na Türkiye-Suriye ilişkileri**. Ankara: SETA Foundation Analiz Raporu.
- Graham, L. (2020, Şubat 27). **Graham on Syria**. Temmuz 3, 2025 tarihinde U.S. Senator Lindsey Graham: <https://www.lgraham.senate.gov/public/index.cfm/2020/2/graham-on-syria>adresinden alındı
- Haberler. (2019, ekim 10). **Barış Pınarı Harekâtı başladı! Barış Pınarı Harekâtı nedir, nereleri kapsıyor?** Temmuz 4, 2025 tarihinde. Haberler: <https://www.haberler.com/baris-pinari-harekati-basladi-baris-pinari-12513374-haberi/> adresinden alındı

- Herz, J. H. (1950). **Idealist International Is Mand The Security Dilemma**. World Politics , 2 (2), 157-180.
- Hoffman, J. R. (2019, Ekim 8). **Statement from Jonathan Rath Hoffman, Chief Pentagon Spokesman**. Temmuz 3, 2025 tarihinde U.S. Department of Defense: <https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/1984196/statement-from-jonathan-rath-hoffman-chief-pentagon-spokesman/> adresinden alındı.
- Jervis, R. (1978). **Cooperation Under The Security Dilemma**. World Politics , 30 (2),167-214.
- Kasapoğlu, C., & Ülgen, S. (2017). **Operation Euphrates Shield and the al-Bab Campaign: A Strategic Assessment**. EDAM Foreign Policy and Security Paper Series (1).
- Kaya, M.,& Özalp, O. (2016). **Süleyman Şah Türbesi'nin tarihsel önemi ve Şah Fırat Operasyonu**. Ortadoğu Analiz , 8 (70), 23-38.
- Kaya, Y.,& Özalp, G. O. (2015). **Cumhuriyet Döneminde Süleyman Şah Türbesi'nin Korunması**. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , 10 (9), 263-302.
- Keohane, R. O. (1984). **After hegemony: Cooperation and discord in the world political economy**. Princeton University Press.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). **Power and Interdependence: World Politics in Transition**. Boston, MA: Little, Brown and Company.
- Kıbaroğlu, M. (2018). **Zeytin Dalı Harekâtı Ve Uluslararası Hukuk Açısından Meşru Müdafaa**. Ortadoğu Analiz , 10 (84), 12-28.
- Kiraz, S. (2020). **Türkiye'nin Doğrudan Müdahale Öncesi Dönemde Suriye İç Savaşına Yönelik Dış Politikasının Analizi**. Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi , 7 (2), 99-141.
- Krippendorff, K. (2018). **Content Analysis: An Introduction to Its Methodology (4 b.)**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Kurt, M. (2016). **Şah Fırat Operasyonu'nun Hukuki Ve Stratejik Boyutları**. Ortadoğu Etütleri, 8(2), 35-52.
- Kurt, V. (2015). **Türkiye'nin Suriye Politikası ve Şah Fırat Operasyonu**. SETA Perspektif (1), 91.
- Lincoln, Y. S. , & Guba, E. G. (1985). **Naturalistic Inquiry**. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Mearsheimer, J .J.(2001). **The Tragedy of Great Power Politics** (Cilt1.baskı). W.W.Norton & Company.
- Merriam, S. B. (2009). **Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation**. San Francisco, CA: Jossey - Bass.
- Military.com,|A. (2016, Ağustos 31). **US will continue to back Kurdish group opposed by Turkey: Votel**. Haziran 30, 2025 tarihinde Military.com: <https://www.military.com/daily->

news/2016/08/31/us-will-continue-to-back-kurdish-group-opposed-by-turkey-votel.html
adresinden alındı

- Miş, N. (2015). **Vekalet savaşları ve Suriye krizi: Uluslar arası aktörlerin stratejileri**. Ortadoğu Etütleri, 7(2), 5-30.
- Morgenthau, H. J. (1948). **Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace (1 b.)**. New York: Knopf.
- Neuendorf, K. A. (2017). **The Content Analysis Guidebook (2 b.)**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Neuman, W.L. (2022). **Sosyal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar (Cilt 2)**. (Ö. Akkaya, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Özcan, M. (2010). **From Distance to Engagement: Turkish Policy Towards the Middle East, Syria and Iran**. Stockholm, Sweden: SEI Working Paper.
- ÖZCAN, M. (2024). **Şah Fırat Operasyonu Ve Süleyman Şah Türbesinin Taşınmasının Uluslararası Hukuka Uygunluğunun İncelenmesi**. Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 2 (8), 962-888.
- Özcan, M. (2017). **Turkish foreign policy towards the European Union and the Syrian crisis: Normative values and multilateralism**. Insight Turkey , 19 (3), 45-62.
- Özdemir, E. (2019). **Türkiye'nin Suriye söylemlerinin güvenlikleştirme teorisi bağlamında analizi: PYD ve IŞİD örneği**. Uluslararası Güvenlik Çalışmaları Dergisi , 5 (3), 77-98.
- Patton, M. Q. (2015). **Qualitative Research and Evaluation Methods**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sabah. (2015, Şubat 22). **Süleyman Şah Türbesi'nin Tarihi Hikayesi**. Mayıs 05, 2025 tarihinde Sabah: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2015/02/22/suleyman-sah-turbesinin-tarihi-hikayesi> adresinden alındı.
- Schelling, T. C. (1966). **Arms and Influence**. Yale University Press: New Haven, CT.
- Schreier, M. (2012). **Qualitative Content Analysis in Practice**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- SETA. (n.d.). **Suriye politikası raporları**. Haziran, temmuz 2025 tarihinde SETA: <https://www.setav.org/suriye-raporlari> adresinden alındı.
- Snyder, G. H. (1961). **Deterrence and defense: Toward a theory of national security**. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). **Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory(2b.)**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- T.C. Millî Savunma Bakanlığı. (2019, ekim 23). **Barış Pınarı Harekâtı ile ilgili son gelişmelere ilişkin basın açıklaması**. Temmuz 3, 2025 tarihinde T.C. Millî Savunma Bakanlığı: <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/> adresinden alındı.
- Taşdemir, F., & Özer, A. (2017). **Kuvvet Kullanma Hukuku Açısından Fırat Kalkanı Operasyonu**. Akademik Hassasiyetler Dergisi , 53-70.
- Taşdemir, F., & Özer, D. (2019). **Suriye operasyonlarının meşruiyeti: Yönetilemeyen alan ve isteksizlik/aciziyet testi kavramları çerçevesinde bir değerlendirme**. Uluslararası Hukuk ve Politika, 15 (58), 45-68.
- The Depatman of Defense. (2018, ocak 25). **Department of Defense press briefing by Pentagon Chief Spokesperson Dana W. White and Joint Staff Director Lt. Gen. Kenneth F. Mc Kenzie Jr. İn the Pentagon Briefing Room**. Temmuz 1, 2025 tarihinde The Depatman of Defense: <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/1424384/departmant-of-defense-press-briefing-by-pentagon-chief-spokesperson-dana-w-whit> adresinden alındı
- The White House. (2018, Ocak 24). **Read outof President Donald J. Trump’s call with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey**. Temmuz 1, 2025 tarihinde The White House: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/readout-president-donald-j-trumps-call-president-recep-tayyip-erdogan-turkey-4> adresinden alındı.
- Ulutaş, U., & Duran, B. (2017). **Türkiye’nin DEAŞ’la mücadelesinin kritik dönemeci: Fırat Kalkanı Harekâtı**. K. İ. B. Duran içinde, Türk dış politikası yıllığı 2016 (s. 11-30). SETA.
- Ulutaş, U., & Duran, B. (2020). **Türkiye’nin Sınır Ötesi Operasyonlarının Stratejik Analizi**. Ankara: SETA Raporu.
- Walt, S. M. (1987). **The Origins of Alliances**. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Waltz, K. N. (1979). **Theory of International Politics (1b)**. NewYork: McGraw-Hill.
- Yeltin, T. (2017). **Fırat Kalkanı Harekâtı Ve Türkiye’nin Güvenlik Arayışı: Güvenlik İkilemi Perspektifi**. Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 9 (2), 55-72.
- Yeşiltaş, M., Özçelik, N. , & Seren, M. (2017). **Fırat Kalkanı Harekatı Harekatın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler**. İstanbul: SETA.
- Yeşiltaş, M., Seren, M., & Özçelik, M. (2020). **Türkiye’nin Sınır Ötesi Operasyonları Ve Askeri-Siyasi Sonuçları**. Ankara: SETA Analiz Raporu.
- Yıldırım,A., & Şimşek, H.(2048). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). **Case Study Research: Design and Methods (3 b.)**. ThousandOaks, CA: Sage Publications.

ÖZGEÇMİŞ

Damla YILMAZ, 2008 yılında Osman Altıntaş İlköğretim Okulu'nu; 2012 yılında Yavuz Sultan Selim Anadolu Lisesi'ni; 2017 yılında da Avrasya Üniversitesi –İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. 2021 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı. 2024 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Adalet Ön Lisans Programından mezun oldu. Ayrıca 2024 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi – Arkeoloji Bölüm'ü 2.sınıf öğrencisidir.

YILMAZ, bekar olup, İngilizce bilmektedir.